

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE YARGI BAĞIMSIZLIĞI
ÇERÇEVESİNDE HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Melek KOÇ

İstanbul, 2018

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE YARGI BAĞIMSIZLIĞI
ÇERÇEVESİNDE HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Melek KOÇ

Öğrenci No:

150000002

Danışman:

Prof. Dr. Sabahat Binnur ÇELİK

İstanbul, 2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı Çerçevesinde Hakimler ve Savcılar Kurulu**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 07/06/2018

Melek KOÇ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

07/06/2018

Enstitümüz *Hukuk* Anabilim Dalı *Kamu Hukuku* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **150000002** numaralı **Melek KOÇ'un** "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı Çerçevesinde Hakimler Savcılar Kurulu*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 29.05.2018 tarih ve 2018/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60 dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu~~/oybirliği ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Prof. Dr. Sabahat Binnur ÇELİK
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Dr. Öğretim Üyesi Ebru KARAMAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğretim Üyesi Hulki CİHAN
(Özyeğin Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Melek KOÇ
Danışmanı : Prof. Dr. Sabahat Binnur ÇELİK
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans/Tez, 2018
Alanı : Kamu Hukuku
Anahtar Kelimeler : Yargı Bağımsızlığı, Yargı Tarafsızlığı, Hakimler ve Savcılar Kurulu.

ÖZ

TÜRKİYE’DE YARGI BAĞIMSIZLIĞI ÇERÇEVESİNDE HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU

Demokratik hukuk devletinin en temel gereklerinden biri olan yargının başta Anayasa olmak üzere kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirebilmesi için bağımsız olması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi hiç şüphesiz yargı işlevini yerine getiren bağımsız ve teminatlı hakimlerin varlığına bağlıdır. Mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı ilkeleri hukuk devletinin en temel unsurlarından kabul edilmiştir. Yargı organına tanınmış olan bu güvenceler anayasal düzeyde güvence altına alınmışlardır. Yargı bağımsızlığına ilişkin bu ilkelerin sağlanması için hakimlerin mesleğe kabul, atanma ve özlük işlerinin bağımsız bir kurul tarafından yerine getirilmesi gereklidir. Bu kurul ülkemizde Hakimler Savcılar Kurulu’dur. HSK yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı hususunda çok önemli bir konumdadır. Çalışmamızın ilk bölümünde yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, unsurları, tarihsel gelişim süreci incelenmiş, İkinci bölümde Hakimler Savcılar Kurulu’nun geçmişten günümüze oluşumu, yapılan değişiklikler ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise HSK’nın Yargı bağımsızlığına olan etkileri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışma özetlenerek mevcut yapıya yönelik eleştirilere ve çözümlere yer verilmiştir.

Name and Surname : Melek KOÇ
Supervisor : Prof. Dr. Sabahat Binnur ÇELİK
Degree and Date : Graduate/Thesis, 2018
Major : Public Law
Keywords : Judicial Independence, Judicial Neutrality,
Judges and Prosecutors' Board.

ABSTRACT

WITHIN THE FRAMEWORK OF JUDICIAL INDEPENDENCE OF JUDGES, PROSECUTORS INSTALLATION IN TURKEY

One of the most fundamental requirements of the democratic state of law is that the judiciary must be independent in order to fulfill the duties assigned to it by the laws, especially the Constitution. It is undoubtedly dependent on the existence of independent and guaranteed judges who perform the judicial function. Principles of independence of the courts and the principles of judicial assurance have been accepted from the most basic elements of the rule of law. These guarantees, which are recognized by the judiciary, are guaranteed at the constitutional level. In order to ensure these principles regarding judicial independence, the appointment, appointment and personal affairs of the judges must be fulfilled by an independent committee. In our council, the Judges Prosecutor's Board is a very important position for the independence and impartiality of the judiciary. In the first part of our work, judicial independence and objectivity, elements and historical development process are examined. In the second part, the history formation of the Judges Prosecutor's Office and the changes made in detail are discussed. In the third part, the effects of HSK on judicial independence are examined in detail. In the conclusion section, the study was summarized and criticisms and solutions to the current structure were included.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI

1. YARGI BAĞIMSIZLIĞI.....	3
1.1. Yargı Bağımsızlığı Kavramı	3
1.2. Yargı Bağımsızlığının Tarihi Gelişimi	6
1.3. Türk Hukuku'nda Yargı Bağımsızlığı.....	9
1.3.1 Kanuni Esasi Öncesi Dönem	9
1.3.2.Kanuni Esasi Sonrası Dönem	10
1.3.3. 1921 Anayasası Dönemi.....	11
1.3.4.1924 Anayasası Dönemi.....	11
1.3.5.1961 Anayasası Dönemi.....	13
1.3.6.1971 Anayasa Değişiklikleri Dönemi	15
1.3.7 1982 Anayasası Dönemi.....	17
1.4. Yargı Bağımsızlığının Unsurları.....	20
1.4.1. Hukuka Bağlılık Prensibi	20
1.4.2. Yürütme Organına Karşı Bağımsızlık Prensibi	21
1.4.3. Yasama Organına Karşı Bağımsızlık Prensibi	23
1.4.4. Yargı Organına Karşı Bağımsızlık Prensibi	24
1.4.5. Kamuoyuna ve Basına Karşı Bağımsızlık Prensibi.....	25
1.4.6. Mahkeme Kararlarının Bağlayıcılığı Prensibi.....	26
2.YARGI TARAFSIZLIĞI.....	27
2.1. Yargı Tarafsızlığı Kavramı	27
2.2. Yargı Tarafsızlığının Tarihi Gelişimi	29

2.3. Türk Hukuku'nda Yargı Tarafsızlığı.....	33
2.4. Türk Hukukunda Yargı Tarafsızlığın'ın Unsurları	33
2.4.1. Duruşmaların Aleni Müzakerelerin Gizli Olması Prensibi	36
2.4.2. Kararların Gerekçeli Olması Prensibi	36

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU

2.1. Tarihsel Süreç	37
2.1.1. 961 Anayasasında Yüksek Hakimler ve Yüksek Savcılar Kurulu	37
2.1.1.1. Yüksek Hakimler Kurulu	37
2.1.1.2. Yüksek Savcılar Kurulu	42
2.1.2. 1971 Anayasa Değişikliklerine Göre Yüksek Hakimler Kurulu	44
2.2. 1982 Anayasası	46
2.3. 2010 Anayasa Değişikliği Sonrası Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu	49
2.3.1. 2010 Sonrası HSYK da Üye Seçimi ve Atama Usulü.....	52
2.3.2. Üyelerin Görev Süreleri	54
2.4. 2017 Anayasa Değişikliği Sonrası Hakimler ve Savcılar Kurulu.....	54
2.5. Hâkimler Ve Savcılar Kurulunun Niteliği	56
2.6. Hâkimler Ve Savcılar Kurulunu Yapısı Ve Görevleri.....	57
2.6.1. Başkanlık	57
2.6.2. Genel Kurul	58
2.6.3. Daireler	59
2.6.4. Genel Sekreterlik	63
2.6.5. Teftiş Kurulu	65
2.6.6. HSK'nın Bütçesi.....	66
2.7. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Görevleri	67
2.8. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Kararlarının Niteliği	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSAL HUKUKTA HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULUNUN YARGI BAĞIMSIZLIĞI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Yargı Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi.....	70
3.1.1. Hâkimler-Savcılar Kurulunun ve Yargı'nın Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi	71
3.1.2. Yargıda Görev Yapan Profesyonellerin Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi	73
3.2. Hakimler Savcılar Kurulu'nun Hukuk Devleti İlkesi Açısından Fonksiyonunun Yargı Bağımsızlığına Etkilerinin Değerlendirilmesi	75
3.2.1. Hukuk Devletinin Özelliklerinin Hâkimler ve Savcılar Kurulu'na Uyarlanmasının Değerlendirilmesi.....	76
3.2.1.1. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kararlarının ve Temel Hak ve Hürriyetlerin Güvence Altına Alınması ilkesi Bağlamında Değerlendirilmesi .	76
3.2.1.2. Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun Eylem ve İşlemlerinin Yargısal Denetimi Bağlamında Değerlendirilmesi	78
3.2.1.3. Hakimler Savcılar Kurulu'nun Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Yargıç Güvencesinin Sağlanmış Olması İlkesine Katkısının Değerlendirilmesi.....	81
3.3. Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun Kuvvetler Ayrılığı İlkesi Çerçevesinde Yargının Bağımsız Kalmasına Katkısının Değerlendirilmesi	81
3.3.1. Kuvvetler Ayrılığı Düşüncesinin Yargı Erk'inin Yönetimine Etkisi	82
3.3.2. Hakimler Savcılar Kurulu'nun Kuvvetler Ayrılığında Muhatap Konumu86	
3.4. Yargının “Devletçi İdeoloji” den Bağımsızlığı Açısından Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Yeri	88
3.5. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Yargı Mensuplarının Atanma, Denetimi ve Özlük Hakları Açıklarından Fonksiyonunun Değerlendirilmesi	91
3.5.1. Hakimler Savcılar Kurulu Atama Sistemi ve Bağımsızlığa Etkisinin Değerlendirilmesi	92
3.5.2. Hakimler Savcılar Kurulu'nun Denetim ve Terfi sistemine Etkisi	95
3.6. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Oluşumunun Yargı Bağımsızlığına Olan Etkisinin Değerlendirilmesi	97

3.6.1. Hakimler Savcılar Kurulu’nda Adalet Bakanı ve Müsteşarının bulunmasının Yargı Bağımsızlığına olan etkisinin Değerlendirilmesi	97
3.6.2. Hakimler Savcılar Kurulu’na Türkiye Büyük Millet Meclisinin Üye Seçmesinin Yargının Yasama Karşısındaki Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi	100
3.6.3. Hakimler Savcılar Kurulu’na Partili Cumhurbaşkanı’nın Üye Seçmesinin Yargı Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi	103
3.7. ULUSLARARASI BELGELERDE YARGI BAĞIMSIZLIĞI, TARAFSIZLIĞI VE HSK’YA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN İNCELENMESİ	105
3.7.1. Yargı Bağımsızlığına İlişkin Temel Evrensel Belgeler	105
3.7.2. Uluslararası Temel Metinlere Göre, Yargı Bağımsızlığının Sağlanması için Gerekli Kriterler	108
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	111
KAYNAKÇA.....	117
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e	:Adı geçen eser
a.g.y	:Adı geçen yayın
AIHM	:Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	:Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜ	:Ankara Üniversitesi
AYKA	:Avrupa Yargı Kurulları Ağı
BM	:Birleşmiş Milletler
C.	:Cilt
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
CÜ	:Cumhuriyet Üniversitesi
DEÜ	:Dokuz Eylül Üniversitesi
Ed.	:Editör/Editörler
ERÜ	:Erciyes Üniversitesi
GÜ	:Gazi Üniversitesi
HF	:Hukuk Fakültesi
HMK	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	:Hakimler Savcılar Kurulu
HSYK	:Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu
İHEB	:İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
İÜ	:İstanbul Üniversitesi
NATO	:NorthAtlanticTreatyOrganization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
RG	:Resmi Gazete
s.	:Sayfa

S.	:Sayı
ss.	:Sayfa Sayıları
SBE	:Sosyal Bilimler Enstitüsü
SBF	:Sosyal Bilimler Fakültesi
TAA	:Türkiye Adalet Akademisi
TBB	:Türkiye Barolar Birliği
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:Türk Ceza Kanunu
vb.	:ve benzeri/ve benzerleri
YDT	:Yayınlanmamış Doktora Tezi
YHK	:Yüksek Hakimler Kurulu
YSK	:Yüksek Savcılar Kurulu
YYLT	:Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

GİRİŞ

Bağımsız ve tarafsız yargının varlığı adaletin gerçekleştirilmesinin en önemli şartıdır. Adaleti gerçekleştirme ise hukuk devletlerinin temel hedefidir. Yargı organının, yasama ve özellikle yürütme organının müdahalesi olmaksızın faaliyet gösterebilmesi yargı bağımsızlığının özünü oluşturmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve özgürlüklerin güvence altına alınması açısından bağımsız yargı organlarının varlığı büyük önem arz etmektedir. Çünkü bağımsız yargı, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine karşı yapılması muhtemel kısıtlamaları önleyecek olan devlet organıdır.

Demokratik hukuk devletleri, yargının mutlaka bağımsız yargı mensuplarınca yani herhangi bir otoritenin veya kişinin etkisi altında kalmayan kişilerce yürütülmesinin zorunlu olduğunu kabul etmişlerdir. Bu sebeple de demokratik hukuk devletlerinde, devletin diğer organlarından ayrı ve herhangi bir güç-baskı odağından etkilenmeyen bir yargının varlığı için, hâkimlerin bağımsızlığına ve tarafsızlığına ilişkin hükümler anayasalarda düzenlenmiş ve bu kavramlar teminat altına alınmaya çalışılmıştır. Hâkimlik teminatı gibi kişisel güvencelerin, hâkimlerin görevlerini adalete uygun biçimde ve hiçbir baskı altında kalmadan yapabilmeleri için sağlanması gerekmektedir. Yargı bağımsızlığı, ancak hâkimlere, kişisel güvencelerin tanınması ve bunların anayasal güvenceye kavuşturulması ile mümkün olabilmektedir.

Yargı bağımsızlığı, Türkiye’de de uzun süredir tartışılmakta olan bir konudur. Ülkemizde yargı bağımsızlığı konusunda, anayasal ve yasal düzenlemelere gidilmiştir. Hâkimlerin atanma ve özlük işlerinin ise bağımsız bir kurul olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından yerine getirilmesi benimsenmiştir. Anayasa değişiklikleri ile yeni düzenlemeler yapılmıştır. Son yıllarda HSK’nın yapısında meydana gelen değişimlerin yargı bağımsızlığını sağlamaya yeterli olup olmadığı bu çalışmamızla irdelenecektir.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır.Birinci bölümde, yargı bağımsızlığı ve yargının tarafsızlığı kavramları genel olarak ele alınacaktır.Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı kavramı, unsurları, kavramların tarihsel gelişimi ve Türk Hukukunda yargı bağımsızlığı ve yargı tarafsızlığı incelenmeye çalışılacaktır.

İkinci bölümde Türkiye’de Hakimler ve Savcılar Kurulunun kuruluşu, çalışma esasları, görevleri ve tarihsel süreç içerisindeki yapılan değişiklikler incelenmeye çalışılacaktır.Anayasa değişikliği ile oluşturulan sistem ayrıntılı bir şekilde incelenerek, olumlu ve olumsuz yanları ortaya konulmaya çalışılacak, Hakimler ve Savcılar Kurulunun kuruluşu ve işleyişi her yönüyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Üçüncü bölümde ise Hakimler ve Savcılar Kurulunun Yargı bağımsızlığına olan etkisi detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Bunun yanı sıra sonuç bölümünde de ideal bir demokratik hukuk devletindeki yargı sisteminde olması gereken değişiklikler kanaatimizce belirtilerek, çözüm yolları aranmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI

1. YARGI BAĞIMSIZLIĞI

1.1. Yargı Bağımsızlığı Kavramı

Öğretiye göre yargı bağımsızlığı konusunda birçok farklı görüş bulunmaktadır. Bağımsızlık kavramı, iki organ arasında var olan ilişkinin mahiyetini ortaya koyan bir kavramdır ve bir organın diğer organların herhangi bir müdahalesi olmadan fonksiyonunu yerine getirebilmesi anlamını taşımaktadır¹. Yargı bağımsızlığı kavramı ise yargının herhangi bir makam ve organın etkisi altında kalmadan yargılama sürecini yerine getirebilmesi, yine aynı doğrultuda karar verebilmesini ifade etmektedir. Yargı üzerindeki herhangi bir baskı ihtimali dahi yargı bağımsızlığını zedelemeye yetmektedir.²

Tarafsızlık ve siyasi bağımsızlık, yargı bağımsızlığını tanımlama hususunda ön plana çıkan faktörlerdendir. Ortaya konan tanımlar ele alındığında; yargı bağımsızlığı, yargı mercilerine ulaşan anlaşmazlıklar nedeniyle, somut olayları net bir şekilde tespit ederek hukuka uygun biçimde değerlendirme ve karar almaya yarayan kurumsallaşmış özelliktedir³. En geniş tanımıyla yargı bağımsızlığı tüm hâkimlerin önlerine gelen olaylarda direkt ya da dolaylı olarak hiçbir etki altında kalmadan hukuk kuralları çerçevesinde salt kendi kanaatlerine göre karar vermesi şeklinde ifade edilmektedir.⁴

Teoriye göre hem negatif hem de pozitif olmak üzere yargı bağımsızlığının iki ayrı anlamı olduğunu söylemek mümkündür. Yargının dış unsurlardan uzak tutulması, yasama ve yürütme organlarından gelebilecek etkilere karşı dirençli

¹Birol Kırmaz, **Hakimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı**, Adalet Yayınları, Ankara, 2009, sayfa(s.)14

²Yener Ünver, “Yargı Bağımsızlığı Açısından Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu”, *İstanbul Üniversitesi(İÜ), Hukuk Fakültesi(HF), Cilt(C.)53, Sayı(S.)1-4, İstanbul, s.153.*

³Halit Yılmaz, **Türkiye’nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**, Türkiye Barolar Birliği(TBB) Yayınları, Ankara, 2009, s.13.

⁴Bülent Yavuz, **Kuruluş ve İşleyiş Açısından Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.8.

olması negatif anlamıdır. Pozitif anlamı ise doğruluk, adalet, eşitlik ve vicdan gibi değerleri bünyesinde barındırmasını zorunlu kılmaktır. 23 Nisan 2003'te Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun kabul etmiş olduğu Bangalor Yargısal Davranış İlkelerinde, yargı bağımsızlığı şu şekilde ifade edilmiştir; “Yargı bağımsızlığı hukuk devletinin ön koşulu ve adil yargılamanın temel garantisidir. Bu nedenle yargıç hem bireysel hem de kurumsal açıdan yargı bağımsızlığını desteklemeli ve temsil etmelidir”.⁵ Mahkemelerin kurumsal bağımsızlığı ile hakimlerin bireysel bağımsızlığı birbirleriyle sıkı ilişki içerisindedir. Fakat hakimlerin kişisel bağımsızlığa sahip olması yargı bağımsızlığının tamamen sağlandığı manasını taşımamaktadır. Mahkemelerin işleyişinin devletin diğer organlarına bağlanması halinde yargı bağımsızlığına karşı ortaya çıkabilecek tehdidi öngörmek gerekmektedir.⁶ Hakimlerin bağımsızlığı çoğunlukla yargı bağımsızlığıyla aynı anlamda kullanılmaktadır, ancak mahkemelerin kurumsal bağımsızlığı ile hakimlerin bireysel bağımsızlığı kavramları arasında farklılıklar bulunmaktadır.

1982 Anayasasının 9. Maddesine bakıldığında “Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır” ifadesi bulunmakta, 138. Maddede Mahkemelerin Bağımsızlığı başlığı altında “hâkimler görevlerinde bağımsızdır” hükmü bulunmaktadır. Böylece yargı bağımsızlığını sağlamak için hakimlerin bağımsız olması gerektiği sonucuna varılmıştır.⁷ “Hakimlerin bağımsızlığı” ve “hakimlik teminatı” kavramları mahkemelerin bağımsızlığı ile hakimlerin bağımsızlığı kavramlarının eş anlamlı olarak kullanılmasına karşın farklı kavramlardır.

Hakimlik teminatı Baki Kuru tarafından hakimlerin bağımsızlığını korumaya hizmet eden unsurların en önemlisi olarak ifade edilmektedir.⁸ Anayasa Mahkemesi'nin 1989'da vermiş olduğu bir karara göre mahkemelerin bağımsızlığı

⁵Sibel İnceoğlu, **Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008, s.16.

⁶Bülent Yavuz, a.g.e., s.26.

⁷Şeref Ünal, **Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakimlik Teminatı**, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1994, s.6.

⁸Baki Kuru, "Hakim ve Savcıların Bağımsızlığı ve Teminatı", Ankara Üniversitesi(AÜ), HF Yayınları, Ankara, 1966, s.6.

ve hakimlerin bağımsızlığı kavramları ayrı kavramlardır. Bu konuyla alakalı olarak Anayasa Mahkemesi şu ifadeleri kullanmıştır:⁹

“Bağımsız yargı mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkim güvencesinin temeli bulunduğu birisiyle öbürü de anlatılır ya da özetlenir. Anayasanın 9. maddesinde mahkemelerin bağımsızlığının, 138. maddesinde de hâkimlerin görevlerinde bağımsız olduklarının öngörülmesi, zaman zaman mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkimlerin bağımsızlığı kavramlarının eş anlamlı olduğu izlenimini vermektedir. Mahkemelerin bağımsızlığı yargının, yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsız yapısını, yetkilerini kullanmayı, görevlerini yerine getirmeyi anlatmaktadır. Hâkimlerin bağımsızlığı ise yasama ve yürütme organlarına bağlı olmadan Anayasa’ya, yasaya ve hukuka uygun olarak vicdani kanılarına göre hüküm vermelerini amaçlar. Öğretide objektif bağımsızlık ve kişisel bağımsızlık olarak ikiye ayrılan Hakim bağımsızlığında, kişisel bağımsızlık göreve ilişkin objektif bağımsızlığın güvencesi sayılmaktadır. Anayasa, bu doğrultuda bağımsızlık ve teminatı ayrı başlıklar altında düzenlemişse de, mahkemelerin bağımsızlığıyla hakimlerin bağımsızlığı birbirini tamamlayan, birbirinden ayrılması olanaksız, biri olmayınca öbürü de olmayan, birbirini anlatan hukuksal kurumlardır. Bağımsızlıkla teminat da, birbirini var edip değerlendiren, birbirine anlam veren, ancak ikisi birlikte geçerlik kazanıp gerçekleşen iki anayasal ilkedir”.

Yukarıdaki karardan anlaşılacağı üzere mahkeme bağımsızlığı ve hakim bağımsızlığı kavramları farklı kavramlar olarak kullanılmıştır. Demokrasimin temel taşlarından biri olan yargı bağımsızlığının yanı sıra kuvvetler ayrılığı kavramı da hukuk devleti olma açısından büyük öneme sahiptir.¹⁰ Yargı bağımsızlığı hukuk devleti olmanın en önemli unsurlarından biridir. Yargı bağımsızlığının var olması için ise yasama ve yürütmenin yargıya karışmaması, onu yönlendirmemesi ve

⁹Anayasa Mahkemesi, E.1988/32, K:1989/10, T.28.02.1989, Resmi Gazete(R.G.) Tarih-Sayı:22.06.1989-20203.

¹⁰Bülent Yavuz, a.g.e, s.9.

yargının üzerinde herhangi bir baskı unsurunun olmaması gerekmektedir.¹¹ İnsan hakları ve hukuk devleti gibi anayasal değerlerin korunması için yargı bağımsızlığı şarttır.¹²

1.2. Yargı Bağımsızlığının Tarihi Gelişimi

Yargı bağımsızlığının geçmişinin 17. yüzyıla değin uzandığı görülmektedir. 17. yüzyılda hem Fransa’da hem de İngiltere’de kraldan bağımsız olma mücadelelerine rastlanmaktadır. Buna örnek olarak İngiltere’de Kralın hâkimleri görevden almasını engelleyen ve bunun için Parlamantonun onayını zorunlu kılan 1701 tarihli Act of Settlement’ı göstermek mümkündür.¹³ Yargı bağımsızlığının ilkelerinin ortaya çıkışı ise 19. Yüzyıldır. Bu yüzyılda yargı bağımsızlığı ilkeleri belirlenerek ve keyfi uygulamaların önüne geçilmeye çalışılmıştır.¹⁴ Kuvvetler ayrılığının temelini yargı bağımsızlığı meydana getirmektedir.¹⁵

Yargı bağımsızlığının anayasal güvenceye alınması ile ilgili ilk Anayasal örnek olarak 1787 tarihli Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Anayasasında kuvvetler ayrılığı ilkesine yer verilmesi gösterilebilmektedir.¹⁶ Zaman içinde birçok devlet yargı bağımsızlığını anayasal güvence altına almıştır. Örneğin; 1958 tarihli Fransız Anayasasının 64/1. Maddesine göre “Cumhurbaşkanı, doğal yargının bağımsızlığının garantörüdür” hükmünün yer almasına karşın bu konu detaylıca ele alınmamıştır. 1947 tarihli İtalyan Anayasası ise yargı bağımsızlığını daha detaylı ele almakta ve buna göre hakimlerin yalnızca yasalara bağlı oldukları ifade edilmiş ve “Hâkimler, özerk ve diğer güçlerden bağımsız bir konumu oluştururlar” (md.101/2) hükmüne yer verilmektedir.

Birçok devlet yargı bağımsızlığını anayasal güvence altına almış bulunmaktadır. Örneğin: İrlanda’nın 1937 tarihli Anayasasında “Tüm hâkimler, hâkimlik görevlerini yerine getirirken bağımsız olup, sadece anayasaya ve yasaya

¹¹Birol Kırmaz, a.g.e, s.18.

¹²Halit Yılmaz, a.g.e, s.19.

¹³Nur Centel, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Hakim Tarafsızlığı**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1996, s. 8.

¹⁴Muharrem Özen, **Hakimin Cezai Sorumluluğu**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s.29.

¹⁵Bülent Tanör, **Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu**, BDS Yayınları, İstanbul, 1994, s.307.

¹⁶Bülent Daver, “Anayasa Mahkemesi Yargıcı(Üyesi)”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, S.3, 1986, s.20.

bağılıdır” (m.35/2); 1975 tarihli Yunan Anayasasında “Mahkemeler, maddi ve kişisel bağımsızlığı olan doğal hâkimlerden oluşur” (m.87); Portekiz Anayasasında “Mahkemeler bağımsızdır ve sadece yasaya bağılıdır” (m.206); 1978 İspanyol Anayasasında “Hâkimler bağımsız, azledilemez, sorumlu ve sadece yasaya tabidirler” (m.117). Ülkemizde ise 1876’da ilk olarak yargı bağımsızlığından söz edilmiştir. Mahkemeler her türlü müdahaleden uzak olmalıdır. (Kanuni Esasi. md.86). 1878 tarihli Teşkilat-ı Mehakim Kanununda da düzenlenen yargı bağımsızlığı, uygulamaya geçememiştir.¹⁷

Yargı bağımsızlığı ilkesi uluslararası belgelerde de kabul edilen bir ilke konumundadır. Bu mahiyetteki ilk uluslararası belge Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB)’dir. Bu bildirgenin 10. maddesine gereğince, “Herkes, haklarının ve yükümlülüklerinin ve kendisine karşı herhangi bir suç isnadının (hukuksal) karara/(sonuca), bağlanmasında, tam bir eşitlikle, bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından adil ve aleni (açık) olarak yargılanma hakkına sahiptir”.¹⁸ BM Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 14. Maddesi gereğince ise “Herkes mahkeme ve yargı önünde eşittir. Aleyhine bir suçla hükmedilirken ya da bir hukuk davasında hak ve yükümlülükleri karara bağlanırken, herkesin yasayla kurulmuş, yetkili, bağımsız ve tarafsız mahkeme tarafından adil ve açık olarak yargılanma hakkı vardır”.¹⁹ 1985 yılında Milano’da gerçekleştirilen ve konusu “Suçların Önlenmesi ve Suçluların Islahı” olan yedinci BM Konferansında, “Yargı Bağımsızlığına Dair Temel Prensipler” kabul edilerek BM Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarihli ve 450/146 sayılı kararıyla da onaylanmıştır. Bu temel prensipler; yargı bağımsızlığının hukuk kuralları kapsamında düzenlenmiş olması, devlet tarafından güvence altına alınması ve tüm kamu kuruluşları tarafından saygı görmesi gereğine yöneliktir.²⁰ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ‘nin “adil yargılanma hakkı” başlıklı 6/1. Maddesine göre de herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme

¹⁷MünciKapani, **İcra Organı Karşısında Hakimlerin İstiklali**, AÜ, HF Yayınları, Ankara, 1956, s.93-94.

¹⁸BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi md.10.

¹⁹"İnsan Hakları Mevzuatı", *Kanun Metinleri Dizisi 17*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.79.

²⁰Osman Doğru, **İnsan Hakları Uluslararası Mevzuatı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s.161-163

tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun olarak görülmesini istemek hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Adil yargılanma hakkının temeli kişilerin, yasalarla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemelerde şahısların yargılanmasından meydana gelmektedir. Buna göre yargılama usulünün tarafsız, objektif ve yasalara uygun bir şekilde yapılacağı güvence altına alınmaktadır,²¹ Adil yargılanma hakkının yargı bağımsızlığının önemli bir yapı taşı olduğu, yargı bağımsızlığının AİHS'nin “adil yargılanma hakkı” başlığı altında ele alınmış olmasından anlaşılmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir mahkemenin bağımsızlığını araştırırken, üyelerinin atanma ve görevden alınma usulüne, görev süresine, üyelere emir verme yetkisine sahip bir makamın mevcut olup olmadığına, üyelerin her türlü etkiden korunmasını sağlayacak önlemlerin alınıp alınmadığına ve nihayet, mahkemenin, global bir değerlendirme ile, ‘bağımsız bir görünüm’ verip vermediğine bakmaktadır”.²² Verdiği bir karara göre AİHM, yürütme ve davanın tarafları karşısındaki bağımsızlığı mahkemenin bağımsızlığı olarak kabul etmiştir.²³ Ancak mahkeme üyelerinin yürütme erkince atamalarının yapılması her durumda bağımsızlığa zarar veren bir faktör olarak kabul edilmemektedir.²⁴ Yargı bağımsızlığının AİHS’de de ele alınmış olması bu konunun önemini ortaya koymaktadır. AİHS’nin bağlayıcılığı ve ihlali halinde yaptırımları bulunmaktadır. Bu duruma örnek olarak Türkiye’ye karşı yapılmış başvurularda mahkemelerin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiasında bulunulmuş ve bunun neticesinde AİHM, Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Sıkıyönetim Mahkemelerinin tarafsız ve bağımsız olmadığı sonucuna varmıştır.²⁵ Sonrasında ise 7.5.2004 tarih ve 5170 sayılı Anayasa değişikliği Kanunu ile Devlet Güvenlik Mahkemelerini düzenlemekte olan hüküm

²¹Sibel İnceoğlu, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı**, 2.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s.158.

²²Feyyaz Gölcüklü ve Şeref Gözübüyük, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, 3.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s.281.

²³Naz Çavuşoğlu, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Avrupa Topluluk Hukuku’nda Temel Hak ve Hürriyetler Üzerine**, Ankara Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1994, s.31.

²⁴Feyyaz Gölcüklü, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde ‘Adil Yargılama’”, *AÜ, Sosyal Bilimler Fakültesi (SBF) Dergisi*, C.49, S.1-2, s.211.

²⁵Yasemin Özdek, **Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye**, 2.Baskı, TODAİ İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayınları, Ankara, 2004, ss.203-208.

kaldırılarak tarafsız ve bağımsız olarak kabul edilmeyen yargı makamlarının varlığına son verilmiştir. Söz konusu bu Anayasa Değişikliği Kanunu ile 1982 Anayasasının 90. maddesine “usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır” ifadesi de eklenmiş ve böylece yargı bağımsızlığının gelişmesi hedeflenmiştir. Özetle tarafsız ve bağımsız yargı adil yargılanma hakkının temellerindendir.

1.3. Türk Hukuku'nda Yargı Bağımsızlığı

1.3.1 Kanuni Esasi Öncesi Dönem

Teokratik bir devlet yapısına sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nda yargı bağımsızlığı hükümdarın idaresinde olmuştur. 19. Yüzyılın başlarından beri ise bağımsız bir yargı oluşturma ve hukuk devleti kurma girişimlerine rastlanmaktadır. Gülhane Hattı Hümayunu'na bakıldığında usulüne uygun kurulmuş mahkemeler olmadıkça yargılamanın yapılamayacağına ilişkin hükümler ön plana çıkmaktadır.²⁶ Kadı, Kazasker ve Divan-ı Hümayun Osmanlı Devleti'nde yargının üçayağı olarak kabul edilmekte ve padişahın yargı konusunda daha üstün konumda bulunmaktadırlar. Şer'i Hukuk, Örfi Hukuk, ahilik teşkilatı, tarikatlar, Divan-ı Hümayun, İlmiye-seyfiye-kalemiye sınıfları genel olarak halkın maslahatı Osmanlı Devleti'nde padişahı idari açıdan sınırlayan unsurlardan olmuşlardır.

Yavuz Sultan Selim Kanunnamesinin 50. maddesine bakıldığında “Kadı marifetünsüz kimesneyi habs eylemeyeler”(Kadı marifeti olmayan/becerisi olmayan (hakim kararı olmadan) kişiye hapis cezası verilmemeli) ifadesi görülmektedir. Kanuni Sultan Süleyman'ın bir emrini yerine getirmeyen Şeyhülislam Ebussuud Efendi, “Padişah emriyle, nameşru olan nesne, meşru hale gelmez haram, emirle helal olmaz” demiştir. Kanuni döneminde çıkarılmış olan “Kanunname-i Osmani” ye göre “Kadı marifeti olmadan kimesneyi ehl-i habsedüpincetmeye” (Kadı marifeti (hakim kararı) olmadan hiç kimse hapsedilmemeli)hükmüne yer verilmiştir. Yargı

²⁶. Zeki Genç, **Anayasalar Açısından Yargı Bağımsızlığının Kuvvetler Aynılığı İle İlişkileri**, Eldim Ofset, İstanbul, 1993, s.55.

görevini yerine getiren kadının bağımsız olması şer'i haklardandır. Kadının tarafsızlığı ve bağımsızlığı bozulduğu takdirde ise görevinden ayrılması gerekmektedir. Buradan kadının bağımsızlığı kavramından anlaşılması gereken kadının bir etki altında kalmadan yargılamasını yapabilmesidir.²⁷

1.3.2. Kanuni Esasi Sonrası Dönem

Osmanlı aydınları yargı bağımsızlığını sağlamak amacıyla oldukça önemli çabalar sarfetmişlerdir.²⁸ Kanun-i Esasi'de yargının bağımsızlığına dair düzenlemeler ortaya konulmuştur.²⁹ Kanun-i Esasi'de yargıyla alakalı olan kısımlara 81 ile 91. Maddeler arasında rastlanmaktadır. 81. maddeye bakıldığında, Kanunu mahsusuna tevfikan tarafı devletten nasbolunan ve yedlerine berati şerif verilen hakimlerlayenazildir. Fakat istifaları kabul olunur,ifadesiyle hakimlerin azledilemeyeceği ve hakimlerin özlük konularının özel kanun ile düzenleneceği belirtilmiştir. 86. madde de mahkemeler her türlü müdahelattan azadedir. ifadesi görülmektedir. Bu maddeyle mahkemelere müdahale etmek imkansız hale gelmiştir. 90. maddede ise hakimlerin bir başka devlet memuriyeti görevi yapamayacakları belirtilmiştir.

Kanun-i Esasi'deki maddelere bakıldığında günümüz anayasasında yer alan maddelerle oldukça benzer oldukları görülmektedir. Osmanlı döneminde bu gelişmelerin yargının bağımsızlığı hususunda ciddi bir gelişme olduğunu ve “bağımsız yargı” fikrinin ülkemizde oluştuğunu kabul etmek gerekmektedir. Fakat bu gelişmelerin uygulamada da kendine yer bulabilmesinin ülkenin mevcut sosyoekonomik yapısına, kültürel gelişmelere ve kurumsal yapılara da bağlı olduğunun ifade edilmesi lazımdır.³⁰ Yargı açısından bakıldığında Kanun-i Esasi'nin dönemin devlet yapısına göre ileride olduğunu söylemek mümkündür.

²⁷Halil Cin-Ahmet Akgündüz, **Türk-İslam Hukuk Tarihi**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1990, s.298.

²⁸Cemil Oktay, “Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Yargı Açısından Anlamı ve Türkiye Örneği”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, C.1, S.1, s.225.

²⁹Ergun Özbudun, **Anayasa Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s.329.

³⁰Oktay, a.g.e., ss.215-242.

1.3.3. 1921 Anayasası Dönemi

İstiklal Savaşı döneminde hazırlanmış olan 1921 Anayasasının kendine has özelliklerinin olması normal karşılanmalıdır. Bu Anayasada yargı ile alakalı bir hükme rastlanmamaktadır. 1921 Anayasası, savaş döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nin yasama ve yürütmeyi kendisinde birleştirmesini sağlayan hükümlerden meydana gelmektedir.³¹ Bu Anayasada kuvvetler birliği oldukça katı bir biçimde vurgulanmaktadır. Bu dönemde kurulan İstiklal Mahkemeleri'nin üyeleri TBMM üyeleri arasından seçilmekteydi. Bu mahkemeler olağanüstü yetkilere sahip olup üyeler aldıkları kararlardan dolayı hukuki açıdan bir sorumluluk taşımamaktaydı. Ayrıca verilen kararlar kesin olup itiraz hakkı da bulunmamaktaydı. Üyeleri meclis tarafından seçilmesine karşın, yargılama meclis tarafından değil mahkeme tarafından yapılmaktaydı.³² Söz konusu 1921 Anayasası'nın yürürlükte kaldığı 20 Ocak 1921-20 Nisan 1924 tarihleri arasında doğal olarak yargı faaliyetlerine gereksinim duyulmuş ve sivil mahkemeler ile harp divanları görevlerini icra etmişlerdir.³³

1.3.4. 1924 Anayasası Dönemi

1924 Anayasasının 8. maddesi gereğince yargı hakkının, millet adına usul ve kanuna göre bağımsız mahkemeler tarafından kullanılacağı belirtilmiştir. 54. madde de ise mahkemelerin bağımsızlığını ele almış ve hakimler her türlü davanın akıl yürütmesinde ve hükmünde bağımsız ve her türlü müdahaleden azade olup, ancak kanun hükmüne tabidir. Mahkemelerin yarışması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi ve icra vekilleri heyeti hiçbir değiştirme üzerine ve tayin ve sergileme ve infazı yargılar, paralellik(benzerler) gösteremez hükmüne yer verilmiştir.

1924 Anayasasında hakim güvencesi ise 55. ve 57. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Anılan 55. maddede “Hakimler kanunen belirli olan usul ve olaylar haricinden azlolunamazlar” hükmüyle göreve dair güvenceye dikkat çekilmiştir. 1924 Anayasasının 56. Maddesine bakıldığında” hakimler nitelikli hukuk görevleri, maaş ve ödenek ve sureti vekil ve azilleri kanunu özellikle tayin olunur” hükmü

³¹Özbudun,a.g.e.,s.7.

³²Ergun Aybars, **İstiklal Mahkemeleri**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1975, s.45.

³³Ergun Aybars, **İstiklal Mahkemeleri**, 2.Baskı, Dokuz Eylül Üniversitesi(DEÜ) Yayınları, s.50.

görülmektedir. 56.maddede belirtilen “hususî kanun” 2556 sayılı “Hakimler Kanunu”³⁴ olup bu kanunun 79. maddesi şöyledir: “Üçüncü sınıf hakimliğin yedinci derecesine geçmiş olanlar hakimlik teminatını kazanırlar. Hakimlik teminatını kazanmış olanlar söz konusu bu kanunda yer alan hükümler haricinde aşağıdaki hükümlerle korunmaktadır”.(2556 sayılı kanun.md.79)

-Bir mahkemenin ilgası ya da kadrosunun tenkisi nedenlerine müstenit olsa dahi maaşlarından alıkonulamazlar,

-Muvafakatleri olmadan memuriyetleri ve mevkilerinin terfiden dolayı olsa bile değiştirilmesi söz konusu değildir.

-Vekalet emrine alınamazlar.

-1683 sayılı kanunun hükümleri dışında tekaüde sevk olunamaz.

Yukarıdaki düzenlemelere rağmen hakimlerine atamaları ve Yargıtay’a seçilmeleri yürütme organının sorumluluğuna verilmiştir. (2556 sayılı kanun 55-66 md.)

2556 Sayılı Kanunun 72. maddesi gereğince hakim, savcı ve yardımcılarını Adalet Bakanınca idari bir göreve atanabilirler. Bu görevde bulundukları sürece haklarında diğer memurlara ilişkin genel hükümler uygulanır. Hakimlerin güvencelerinin olup olmadığına dikkat etmeden Adalet Bakanlığınca bakanlık hizmetine alınmaları mümkündür. Bunun yanı sıra hakim ve savcılar görevlerinde kaldıkları sürece diğer memurlara dair hükümlere tabidirler. Bu durum bir açıdan da idari yoldan göreve son verme olarak da adlandırılmaktadır. 2556 sayılı Hakimler Kanununa göre Yargıtay Başkanının başkanlığında, Cumhuriyet Başsavcısı, dört Yargıtay üyesi, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Hukuk İşleri Genel Müdürü, Özlük İşleri Genel Müdürü ve Ceza İşleri Genel Müdüründe oluşan ve hakim ve savcılarının terfi konularıyla ilgili faaliyetlerde bulunacak olan bir ayırma meclisi meydana getirilmiştir. Bu meclis iki ayrı gruba ayrılarak görevlerini yürütmektedirler. Meclisin Yargıtay Başkanının başkanlığında toplanmış olan ilk grubu hakimlere ait terfi defterini hazırlarken; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı başkanlığında toplanmış

³⁴Vedat Ardahan, **Mahkemelerin İstiklali ve Hakim Teminatı**, Ankara, 1961, s.8.

olan ikinci grubu ise, savcılara ait terfi defterini düzenlemektedir. Söz konusu bu terfi defterleri üstünde hakim ve savcılar atama yetkisi Adalet Bakanı'ndadır.

2556 Sayılı Kanuna göre Yargıtay daire başkanları ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Adalet Bakanı tarafından seçilmekte, Yargıtay Başkanı ise Bakanlar Kurulu'nca seçilmektedir.³⁵ 83. madde de ise Adalet bakanı, Yargıtay başkanını, üyelerini ve her seviyeden hakimi kendilerine karşı yöneltilen suçlamalara karşı cevap vermek için yanına çağırma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. 1924 Anayasası döneminde Anayasanın 55. maddesinde hakimlerin azloluğunun ilkesine, “hakimlerin kanunda gösterilen usuller ve haller” haricinde görevlerinden alınamayacağı ifadesiyle azledilme konusunda kanuni istisnalar getirilmiştir. Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere 1924 Anayasasında yargının yasamaya karşı bağımsızlığını sağlayacak hükümlere yer verilmemiştir.³⁶

1.3.5.1961 Anayasası Dönemi

Yargı bağımsızlığı açısından bakıldığında 1961 Anayasası 1971 değişikliklerine değin yapılan en çağdaş anayasa olarak kabul edilmektedir. Mumcuoğlu bu Anayasa ile “Türkiye’de yargı bağımsızlığı altın çağını yaşamıştır” ifadelerini kullanmıştır.³⁷ Yargı bağımsızlığının ihtiyaç duyduğu bütün gerekler bu Anayasa ile yerine getirilmiştir. Kurulan Anayasa Mahkemesi ile devletin hukuki tasarruflarının hepsi yargı denetimine bağlanmış³⁸ ve objektif bağımsızlık (mahkemelerin bağımsızlığı) ile sübjektif bağımsızlık (hakimlik teminatı) ayırımına dikkat edilerek bu kapsamda hükümler düzenlenmiştir. Söz konusu Anayasanın 132. maddesinde mahkeme bağımsızlığı, 133. maddesinde ise hakimlik teminatı ele alınmıştır.³⁹ 132. madde gereğince “Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar. Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir veremez; genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.

³⁵2556 Sayılı Kanun md.65.

³⁶Ünver, a.g.e., s.170.

³⁷Maksut Mumcuoğlu, “Hukuk Devletinde Bağımsız Yargının Yeri ve Bağımsız Yargının Türkiye Gelişimi”, *Ank.BD*, S.2, Ankara, s.285.

³⁸Özbudun, a.g.e., s.357.

³⁹1961 Anayasası.

Görölmekte olan bir dava hakkında yasama meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, göröşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare; mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değıştirmek ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez”.

1961 Anayasası hakimlerin özlük işleriyle alakalı bütün konuları yürütme organından bağımsız bir kurum olan Yüksek Hakimler Kurulu’nun yetkisine tabi tutmuştur (md. 144). Hakimlik teminatı ve mahkeme bağımsızlığının bütün kurum ve kuruluşları ile ele alınması bu Anayasanın en önemli özelliğı olarak kabul edilmektedir.⁴⁰ 1961 Anayasası’nın 133.maddesine bakıldığında hakimlik teminatının düzenlendiğı görölmektedir. Söz konusu bu maddede “Hakimlerin azlolunamayacağı, kendileri istemedikçe Anayasada belirtilen yaştan önce emekliye sevk edilemeyeceğı, Bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylıklarından yoksun bırakılamayacağı” hükme bağlanmıştır. Yüksek Hakimler Kurulu 18 asıl ve 5 yedek üyeden meydana gelmektedir. Bahsi geçen bu üyeler, Yargıtay Genel Kurulu’nun kendi bünyelerinden seçmiş oldukları altı üye ve yüksek mahkeme hakimleri koşullarını bulunduranlar arasından üçü Cumhuriyet Senatosu; birinci sınıfa ayrılmış hakimlerin kendi bünyelerinden seçmiş oldukları altı üye ve üçü Millet Meclisi tarafından seçilmiş olan toplam 18 asıl ve 5 yedek üyeden meydana gelmektedir.(md.143) Bu yedek üyelerden ikisi Yargıtay Genel Kurulu tarafından, bir tanesi birinci sınıfa ayrılmış hakimlerce ve ikisi de yasama organı tarafından (Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi) seçilmektedir. Bu görevler dışında kurul üyelerinin başka görevi bulunmamaktaydı. Denetim işi ise Yüksek Hakimler Kuruluna bağı olan müfettiş hakimlerce gerçekleştirilmekteydi.

1961 Anayasasına göre bağımsız bir organ olan Yüksek Hakimler Kurulu tarafından yürütölen denetim görevi, hakimlere yürütme organından gelebilecek baskıların da önüne geçmekteydi. Böylece yargıya duyulan güvende artış gözlemlenmiştir. Müfettiş hakimler tarafından yapılan denetimden sonra disiplin cezaları Yüksek Hakimler Kurulu tarafından uygulanmaktaydı. Ayrıca hakimlerin

⁴⁰Ünver,a,g,e,.s.172.

atanması, yükselmesi gibi özlük işleri de Yüksek Hakimler Kurulu'nun sorumluluğundaydı (md. 144). Bu noktada yürütme organının bir kolu olan Adalet Bakanının devreden çıktığı görülmektedir. Adalet Bakanının Yüksek Hakimler Kuruluna katılabilmesine karşın hakimler üstünde bir gözetim ve denetim hakkı bulunmamaktaydı. Bu hususta dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise Adalet Bakanının 1971 Anayasa değişikliği öncesinde kurulda oy hakkına sahip olamamasıdır (md. 144/3). Yüksek Hakimler Kurulunun başlıca görevleri ;

“-Hakimlik mesleğine kabul, nakletme, atama, kadro dağıtma, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma ve kalan diğer özlük işlerini yerine getirmek,

-Hakimler hakkında yapılan ihbarları ve şikayetleri değerlendirmek, incelemek, soruşturma yapılması kararını vermek, müfettiş hakim atamak,

-İşten el çektirmek, disiplin cezası vermek, meslekten çıkarmak, kovuşturma izni ve diğer alakalı işler”. (md.144)

1.3.6.1971 Anayasa Değişiklikleri Dönemi

1971 yılında yapılan anayasal düzenlemelerle yargı bağımsızlığı konusunda oldukça geri gidilmiştir. Hakimlik teminatı ve bağımsız mahkemeler alanında yapılan önemli değişikliklerin başında Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasını ve Yüksek Hakimler Kurulu (YHK)'na yönelik düzenlemeleri göstermek mümkündür.(md.138) Askeri müdahaleler ile gündeme gelen anayasa değişikliğinden dolayı yargıya tanınmış olan yetkiler tartışılmış ve yargı bağımsızlığını zedeleyecek düzenlemelere, YHK ile başlanmıştır. Yapılan bu değişiklikleri şöyle sıralamak mümkündür:

-Üye sayısı ile alakalı olarak: Değişiklik öncesinde YHK üyeleri toplamda 18 asil ve 5 yedek üyeden meydana gelmekteydi. Söz konusu bu üyelerin altısı Yargıtay Genel Kurulu tarafından, altısı birinci sınıfa ayrılmış hakimler tarafından ve kendi bünyelerinde gerçekleştirdikleri gizli oyla seçilmektedir. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu ise üçer üye seçmekte ve bu üyelerin yüksek mahkemelerde hakimlik görevini yerine getirmiş ya da bunlara üye olma koşullarını sağlamış kişiler

olması gerekmektedir. Yargıtay Genel Kurulu iki, birinci sınıfa ayrılmış hakimler ile Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu da birer yedek üye seçmektedir. Yapılan değişiklik ile üye sayısı 11 asil ve 3 yedeğe düşürülmüştür. Üyelerin ise Yargıtay Genel Kurulu tarafından kendi bünyesindeki üyelere ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilmesine karar verilmiştir. Ayrıca başkan ve bölüm başkanlarının YHK üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kendi bünyesinden seçilmesi de kabul görmüştür.

-Adalet Bakanının YHK toplantılarında değişiklik öncesinde oy hakkı bulunmamaktaydı. 1971’de yapılan değişiklik ile Adalet Bakanına gerekli gördüğü durumlarda kurula başkanlık yapma ve oy hakkı da tanınmıştır. (md.143)

-Değişiklik öncesinde hakimlerin özlük konularıyla alakalı hususlarda YHK’nın vermiş olduğu kararlar karşısında Danıştay yolu açıkken, 1971 değişikliği ile bu yol kapatılmış ancak bu durum Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. (Anayasa Mahkemesinin 27.1.1977 tarih ve E.1976/43, K.1977/4 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.)

-1971 değişikliği öncesinde savcılar hakkındaki 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.⁴¹Ancak yapılan anayasa değişikliği ile söz konusu bu durum anayasa hükmü olarak güvence altına alınmak istenmiş ve Cumhuriyet Savcıları hususunda aşağıda yer alan şu düzenlemelere başvurulmuştur:

-Yargıtay üyeliğine seçilme haricinde savcılarının bütün özlük konuları ve disiplin cezaları gibi konularda karar verecek bir Yüksek Savcılar Kurulu meydana getirilmiştir (Any.md. 137/2).

-Savcılar idari görevleri açısından Adalet Bakanlığı’na bağlı olacaklardır (Any.md. 137/1).

-Adalet Bakanı, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda, savcılara geçici yetki yoluyla görev verebileceklerdir (Any.md. 137/4).

⁴¹Esas Sayısı: 1976/43, Karar Sayısı: 1977/4; AYM Kararı.

-Savcılar, Bakanlık müfettişleri veya üst dereceli Cumhuriyet savcıları tarafından denetlenecektir (Any.md. 137/5).

Yukarıdaki düzenlemeler savcılık kurumunun yapısı ele alındığında kabul edilebilir mahiyettedir. Bunun nedeni ise savcılığın hakimlik gibi tam bağımsız olmasını gerektirecek bir yapıya sahip olmamasıdır.

1961 Anayasası yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti olma açısından oldukça gelişmiş ve ileri düzeyde bir Anayasayken bahsedilen 1971 değişiklikleri ile geriye gidilmiştir. Özetle 1961 Anayasasının hakimlerin ve mahkemelerin bağımsızlığını düzenlemesinin yanı sıra yürütme ve yasama organlarının hakimleri etkilemesinin de önüne geçmeye çalıştığını söylemek mümkündür.

1.3.7. 1982 Anayasası Dönemi

1961 Anayasası'ndan farklı olarak 1982 Anayasası'nın en belirgin özelliklerinden birisi, bu dönem şartlarında genel eğilime uygun olarak⁴² devlet yapısı içerisinde yürütmeyi güçlendirmektir.⁴³ Anayasa'nın 37. maddesi uyarınca "Hiç kimse kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma durumunu oluşturan yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz." Hukuk devleti ilkesinin egemen olduğu ülkelerde, doğal hâkim ilkesi anayasal bir güvenceye kavuşturulmuştur. 1982 Anayasasında da, 37. maddedeki hüküm ile olağanüstü mahkemelerin kurulması engellenmekte, yasama organına hâkim bağımsızlığını ihlal etmeme yükümlülüğü vermektedir.⁴⁴ Yine Anayasa'nın 38. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez." maddesiyle, ceza hukuku kurallarının geçmişe uygulanamayacağı kabul edilerek, yasama organının, suçun işlenmesinden sonra yeni bir düzenlemeyle daha ağır yaptırım uygulayabilme imkânı

⁴²Burhan Kuzu, **Anayasa Hukukumuzda Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987, ss.84-139.

⁴³Burhan Kuzu, **1982 Anayasasının Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1990, s.39.

⁴⁴Erdener Yurtcan, **Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının El Kitabı**, İstanbul, 2000, s.202.

ortadan kaldırılmakta, suçun faili için hukuki teminat sağlanmakta, hâkimin ve yargının bir baskı aracı olarak kullanılması önlenmektedir.⁴⁵

Şuandaki hukuk alanında yürütme erkinin, hâkimlerin özlük işleriyle ilgili ayarlamaları yapmak suretiyle, doğrudan veya dolaylı olarak yargı erkine müdahale edebilme imkânına da sahip olduğu göz ardı edilmemelidir.⁴⁶Bu nedenle, hâkimlerin yürütme organı karşısında bağımsızlığının en önemli noktası ve güvenliğini sağladığı alan hâkimlik teminatıdır.⁴⁷Bu teminat sayesinde hâkimin siyasal erk karşısında kendini tam olarak güvende hissetmesi, kararlarını her türlü çekince ve korkudan uzak verebilmesi mümkün olabilir.⁴⁸

1982 Anayasası 1961 Anayasası'ndan farklı olarak hâkimlerin özlük işlerini yürütecek özel kurulun savcılar da kapsamı nedeniyle, “Yüksek Hâkimler Kurulu” yerine “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu”nu öngörmüştür.⁴⁹1982 Anayasası'nın 2010 değişikliği öncesinde, yargı bağımsızlığı yönünden büyük önem taşıyan 159. maddesi ise şu şekildedir: “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK), mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar. Kurulun Başkanı, Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabîi üyesidir. Kurulun üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay Genel Kurulunun, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından, her üyelik için gösterecekleri üçer aday içinden Cumhurbaşkanınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilirler. Kurul, seçimle gelen asıl üyeleri arasından bir başkanvekili seçer. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarının mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeylemleri hakkında karar verme, disiplin cezaların verme, görevden uzaklaştırma işlemleri yapar. Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin veya bir hâkimin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar. Ayrıca Anayasa ve kanunlarla

⁴⁵Sedat Bakıcı, **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, Ankara, Adalet Yayınları, 2007, s.42-82

⁴⁶Ümit Kardaş, **Türkiye'nin Demokratikleşmesinde Öncelikler**, İstanbul, 2004, s.50.

⁴⁷Kapani, a.g.e., 1956, s.86.

⁴⁸Kapani, a.g.e., ss.84-85.

⁴⁹Bilal Kırmaz, **Hâkimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s.119.

verilen diğer görevleri yerine getirir. Kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz. Kurulun görevlerini yerine getirmesi, seçim ve çalışma usulleriyle itirazların Kurul bünyesinde incelenmesi esasları kanunla düzenlenir. Adalet Bakanlığının merkez kuruluşunda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılarının muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir. Adalet Bakanı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilk toplantısında onaya sunulmak üzere, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hizmetin aksamaması için hâkim ve savcılarını geçici yetki ile görevlendirebilir.”

1982 Anayasası’nda belirlenen HSYK, 1961 Anayasası’nın öngördüğü yapıdan oldukça farklıdır. 1982 Anayasası’nın 159. maddesindeki düzenlemenin, yargı bağımsızlığı ile uyuşmadığı öne atılmış ve bu yönde de eleştirilerek⁵⁰ yeni öneriler getirilmiştir. İlk olarak kurulun oluşum şekli⁵¹ irdelendiğinde , Adalet Bakanı ve Müsteşarı’nın Kurul’un doğal birer üyesi haline getirildiklerini, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarının belirlediği asıl ve yedek üyelerin ise yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanı tarafından belirlendiğini görmekteyiz. Ayrıca Kurul, sadece hâkimlerin değil, savcılarının da özlük işlerini düzenlemede yetkili kılınmıştır. Bu düzenlemeyle, HSYK kararları tümüyle yargı denetiminin dışında tutulmuştur. Bu durum yargı bağımsızlığına, Anayasanın 125. maddesinde belirtilen “idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolunun açık olduğu hükmüne aykırı olduğu gibi, hukuk devleti ilkesi ile de tamamen tezatlık oluşturmaktadır. Kurul’un çoğunluğu hâkimlerden oluşsa da , ifa edilen görev idari olduğu için, yapılan işlemlerin de yargısal denetime tabi olması gerekirdi.

2010 yılı 07.05.2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun⁵² ile gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile Ülkemizde yargı alanında çok yerinde ve büyük öneme sahip yenilikler gerçekleştirilmiştir. Öncelikle adalet hizmetlerinin denetimi başlıklı 144.madde ile “Adalet hizmetleri ile savcılarının idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığınca denetimi, adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle

⁵⁰Muharrem Özen, “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, *Ankara Barosu Dergisi*, C.68, S.1, ss.31-65.

⁵¹Burhan Kuzu, **Anayasa ve İlgili Mevzuat**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009, s.196.

⁵²13.05.2010 tarih ve 27580 sayılı RG.

yapılacağı, buna ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği” hükmüne bağlanmıştır. Bu değişiklik sayesinde teftiş sistemi ikiye ayrılmaktadır. Adalet Bakanlığı’na bağlı adalet personeli için Bakanlığın teftiş yetkisi devam etmekte iken, 159. maddede de görüleceği üzere, hâkim ve savcılar için inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve HSYK başkanının onayıyla Kurul müfettişlerince yapılacaktır. Dolayısıyla, eski düzenlemeden farklı olarak, yargının bağımsız ve tarafsızlığı perçimlenmekte, teftiş ile ilgili yetkilerin büyük bir çoğunluğu da Bakandan alınarak HSYK’ya verilmektedir. HSYK, hâkim ve savcılarını denetleyecek olan kurum müfettişlerinin seçilmesi, eğitilmesi, çalıştırılması ve harekete geçirilmesi konusunda tek başına yetkili olduğu için, Adalet Bakanı’nın yargı üzerindeki denetim yetkisi çok büyük ölçüde azalmaktadır.

1.4. Yargı Bağımsızlığının Unsurları

Yargı bağımsızlığından söz edebilmek için birtakım unsurların var olması gerekmektedir. Bu unsurlar; hukuka bağlılık prensibi, yürütme organına karşı bağımsızlık prensibi, yasama organına karşı bağımsızlık prensibi, yargı organına karşı bağımsızlık prensibi, kamuoyuna ve basına karşı bağımsızlık prensibi, mahkeme kararlarının bağlayıcılığı prensibidir.

1.4.1. Hukuka Bağlılık Prensibi

Hakim hukuk kuralları ile bağlıdır.⁵³ Hukuka bağlı olarak karar vermek hakimlerin bağımsızlığını zedeleyici unsur olarak kabul edilmemektedir.⁵⁴ Yargı bağımsızlığı sayesinde hakimler özgürce karar verebilmektedir. Ancak hukuk kuralları bu özgürlüğün sınırlarını oluşturmaktadır.⁵⁵ Böylece hakim kendi hislerine ve keyfine göre değil hukuk kurallarına göre karar vermesi sağlanmıştır.⁵⁶ Buradan anlaşılmaktadır ki hakim bağımsızlığının karşısında kanuna bağlılık bulunmaktadır.⁵⁷ Hakimin yasaları, anayasayı, mevzuatı ve hukuk kurallarını

⁵³Yavuz, a.g.e., s.29.

⁵⁴Centel, a.g.e., s.13.

⁵⁵Erdener Yurtcan, **Ceza Yargılaması Hukuku**, 12. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2007, s.77.

⁵⁶Yavuz, a.g.e., s.29.

⁵⁷Ünal, a.g.e., s.9.

görmezden gelerek bir karar vermesi imkansızdır.⁵⁸ Somut bir olay karşısında hakim hukuk kurallarını göz önüne alıp kendi vicdan süzgecinden geçirdikten sonra değerlendirmesini yapmalıdır. Hukuk güvenliği açısından bu tutumun devam ettirilmesi gerekmektedir.⁵⁹

Kanuna bağlı olmak demek hakimlerin bir robot gibi karar vermesi demek değildir. Hakimlerin düşünerek, var olan soyut kuralları somut olaylar üzerinde uygulaması başka ifadeyle hakimın “düşünme yükümlülüğü” onun bağımsızlığını meydana getirmektedir.⁶⁰ Hakimlerin yetkilerini aşarak ayrı bir kanun koyucu gibi bir tutum sergilemesi yargı bağımsızlığı kapsamına girmemektedir. Hakimler hukuk kuralları, kanunlar, mevzuatlar ve yasalar çerçevesinde yorumlarını yapmalıdırlar. Bu çerçeveyi aşarak keyfi kararlar verilmesi halinde kişilerin hukuki güvenlikleri zedelenmektedir. Hukuki güvenliğin tam manasıyla sağlanması için yargı bağımsızlığının hukuk kuralları ile sınırlandırılması gerekmektedir.

1.4.2. Yürütme Organına Karşı Bağımsızlık Prensibi

Yargı ve yürütme arasında kanun yoluyla ifade edilmese de ilişki bulunmaktadır. Yargı ve yürütmenin ortak özellikleri arasında yasaları uygulamaları bulunmaktadır. Yargı, bağımsız makam ve görevliler tarafından uygulanırken yürütme ise bağımsız olmayan idare yetkilileri tarafından uygulanmaktadır.⁶¹ Hukuk devleti şartlarının yerine getirilmesi ve demokrasinin kurallarına uyumlu olabilmek için, yargı bağımsızlığının önemi çok büyüktür.

Hakimlerin hukuk kurallarını yorumlarken baskı altında kalmama ve objektif bir biçimde olayları değerlendirebilmeleri de yargı bağımsızlığı sağlayan en önemli unsurlardandır. Diğer bir ifadeyle yargının gereklerini yerine getirirken iktidardan etkilenmemesi gerekmektedir. Demokratik devlet olmanın gereği budur. Bunun nedeni ise herhangi bir dış etki yargılamadan uzak tutulmadığı sürece adaletten bahsetmenin mümkün olmamasıdır. Hakimın olayları değerlendirirken referans noktasının yalnızca hukuk olması gerekmektedir. Bireylerin özgürlüğünün en önemli

⁵⁸Ünal, a.g.e., s.10.

⁵⁹Yavuz, a.g.e., s.29.

⁶⁰Yavuz, a.g.e., s.31.

⁶¹Azrak, a.g.e., s.155.

güvencesi de aynı zamanda yargı bağımsızlığıdır.⁶² Bu husus hukuk devleti olmanın ve buna ilişkin olarak yürütme erkine karşı bağımsızlığın da göstergesi konumundadır.

Yargının yürütme organına karşı korunması oldukça zordur. Yargının bağımsızlığına karşı gelebilecek en büyük tehditçoğuzaman yürütme organından kaynaklanır. Sadece anayasaya belli hükümler koyarak bu tehdidi engellemek ise mümkün değildir.⁶³ Yürütme organına karşı bağımsız olmayan bir hakimin tarafsız karar vermesi zordur. Hakimlerin korunması, bağımsızlıkları ve baskı altına alınmamasına ilişkin olarak da çeşitli düzenlemeler hukuk sistemimizde var olmalıdır. Türk hukukunda bazı hükümler örnek olarak gösterilebilir:

Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın 277.maddesinde hakimleri etkilemeye ve baskı altına almaya yönelik her türlü davranışın 2 ila 4 yıl arasında hapis cezası gerektirdiğinden bahsedilmektedir. Söz konusu bu baskıcı teşebbüsler iltimas derecesini geçmez ise 6 ay ile 2 yıl arasında hapis cezası verilebilmektedir. Suçu oluşturan eylemin, başka bir suçu da oluşturması halinde, fikri içtima hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. TCK'nın 288. maddesinde de “dava kesin hükümle sonuçlanıncaya değin yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemek amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunan kişi, elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır”.⁶⁴

Yargının yürütme karşısında tam bağımsız olması gerekir. Bu bağımsızlık sağlanırsa yargıya ve yargılamaya olan güven artacaktır. Ancak bu şekilde yargının bağımsızlığından söz edilebilir. Yargıyla yürütme arasındaki ilişkinin içeriği toplumun adalet anlayışı ve sosyokültürel yapısıyla yakından ilgilidir. Buna örnek olarak bazı Avrupa ülkelerinde, hâkimlerin yürütme organı tarafından atanmasına karşın üzerlerinde hiçbir baskı ve etki unsurunun olmaması gösterilebilmektedir.⁶⁵

⁶²Mustafa Erdoğan, **Anayasa ve Özgürlük**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2002, ss.24-25.

⁶³Kapani, a.g.e., s.4.

⁶⁴Gözler, a.g.e., s.91.

⁶⁵Atilla Özer, **Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s.247.

1.4.3. Yasama Organına Karşı Bağımsızlık Prensibi

Hakimlerin kararlarında özgür olabilmesi için yasama organına karşı da bağımsız olması gerekmektedir.⁶⁶ Anayasada bu konu “*Hiçbir organ (...) yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz*” ifadesiyle kendine yer bulmuştur (Any. m.138/2). Bu bağlamda yasama organının hakime bir dava dolayısıyla kanun yoluyla olsa bile emir vermesi mümkün değildir.⁶⁷ “Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz” (Any. m.138/3). Fakat bu maddenin, TBMM’nin meclis soruşturması hazırlık komisyonu faaliyetlerini engellediği biçiminde de yorumlamamak gerekmektedir. Bu maddenin amacı, hakimlerin karar vermesi esnasında onları etkisi altına alacak ve üzerlerinde baskı kuracak soru sorulmasının önüne geçmektir.⁶⁸ Ancak hakim görevini kötüye kullanır, gereksiz tutukluluk haline sebep olur, davayı sürüncemede bırakır ise yasama meclislerinde soru sorulabilmektedir.⁶⁹ Anayasa’nın 138/4 maddesi ile “*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez*” (Any. m.138/4) gereği hükme bağlanmıştır. Bu hüküm ile yasama karşısında yargı bağımsızlığının eli kuvvetlendirilmiştir. Fakat TBMM’nin özel ve genel af ilanına yetkili olması, söz konusu bu hükmün Anayasaya göre bir istisnasını meydana getirmektedir (Any. m.87/2). Genel ve özel af çıkarma yetkisinin yargı işleyişini zora sokmaması ve kötüye kullanılmaması gerektiği Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından da özellikle ifade edilmektedir.⁷⁰ Bunun yanı sıra “kanuni hâkim güvencesi” başlığında da belirtildiği üzere yasama organı “Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler” kuramaz (Any. m.37/2). Suçun işlenmesi sonrası yasama organının, kurmuş olacağı mahkemeler olağanüstü

⁶⁶Turhan, a.g.e., s.93.

⁶⁷Nurullah Kunter ve diğerleri, a.g.e., s.192.

⁶⁸Şeref Ünal, **Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakimlik Teminatı**, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayını, Ankara, 1994, s.15.

⁶⁹Kazım Öztürk, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1966, s.3490.

⁷⁰Sibel İncoğlu, **Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, ss.25-26.

mahkemelerdir. Olağanüstü mahkemelerde hakimlerin bağımsız karar vermesi ise hemen hemen imkansızdır. Söz konusu bu hükümle ise yargı organına yasama organından gelebilecek müdahalelerin önüne geçilmiştir (Any. m.140/3). Yargının yasama karşısında bağımsızlığını güvence altına alacak diğer anayasal güvenceleri ise şöyle sıralamak mümkündür: yargılanma esnasında ortaya çıkabilecek baskıların önüne geçilmesi (Any. m.138/2), tabii yargı yolunun kabul edilmesi (Any. m.37/2), yargı kararlarının bağlayıcılığı (Any. m.138/4) ve hâkimlerin özlük konularıyla alakalı kanunlara Anayasaya uygunluk (Any. m.140/3) denetiminin getirilmesidir.

1.4.4. Yargı Organına Karşı Bağımsızlık Prensibi

Yargılamada var olan alt-üst ilişkisi sadece yargılamanın ortaya koymuş olduğu usuller bakımından vardır.⁷¹Hakimlere ve mahkemelere talimat ve emir verilemeyeceği, telkin ve tavsiyede bulunulamayacağı, genelge gönderilemeyeceği maddi manada yargı yetkisinin kullanılmasıyla sınırlıdır. Bundan dolayı yazı işlerinin yürütülmesi ve personel yönetimi gibi idari eylemlerde söz konusu sınırlamaların geçerliliği ortadan kalkmaktadır.⁷²Anayasa Mahkemesinin 13 Mayıs 1964 Tarih ve K.1964/38 ilgili kararının ilgili kısmı ise şu şekildedir; “Hakimler ve mahkemeler kalem işlerinin yürütülmesi ve personelin yönetimi için de işlem yaparlar. Ancak bu işlemlerde hakim sıfatıyla değil, idari bir makam olarak hareket ederler. Bunlar Adalet Bakanlığı adına yapılır ve bu işlemlerin hakimlik sıfatıyla hiçbir ilişkisi yoktur. Nitekim bu ve benzeri işlemler Devletin diğer teşkilatlarında hakim sıfatını taşımayan idari makamlar tarafından yapılır”. Anayasa Komisyonunun raporunun 132. maddesine ilişkin gerekçesinde “mahkemelerin idari işlemleri de söz konusu edilmiş, hakimlere ve mahkemelere müdahale edilmemesi ilkesinin, yargı yetkisinin kullanılması halinde göz önünde tutulması gerektiği ve mahkemelerin idari işlerinin düzenlenmesinde Adalet Bakanlığının genelge gönderme ve tedbir alma yetkisinin mevcut olduğu” açıklanmıştır.⁷³ Yargı bağımsızlığı diğer mahkemelere karşı da korunmayı gerektirmektedir. Ülkemizdeki hukuk sistemi kapsamında hakimler bir olayda karar verirken o olaya benzer davalarda verilmiş kararlara bağlı

⁷¹Serap Keskin, “Yargıç Bağımsızlığı”, *İÜ, HFYayınları*, İstanbul, ss.148-149.

⁷²Özbudun, a.g.e., s.332.

⁷³Anayasa Mahkemesi, 13 Mayıs 1964 Tarih ve E 1963/99, K1964/38 Sayılı Karar, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, S.2, ss.117-118.

olmamaktadırlar.⁷⁴Hakim kararının bir diğer hakim tarafından denetlenmesi halinde, denetlenene hakimin emir aldığını söylemek doğru değildir. Hakim kararını verdikten sonra denetleme başladığı için, kararı veren hakimin herhangi bir baskı altında bu kararı verdiği sonucuna varılamamaktadır.⁷⁵ Yargılamada maddi gerçeğe ulaşma gayreti söz konusu bu denetimin esas nedenidir.

1.4.5. Kamuoyuna ve Basına Karşı Bağımsızlık Prensibi

Çevre baskısı, hakim bağımsızlığını tehdit eden organlardan gelebilecek baskıların başındadır. Yasama ve yürütme hakimlerin başındaki tek baskı unsuru değildir. Holdingler, sendikalar, aşiretler, siyasi partiler ya da davanın tarafları hakim üzerinde baskı kurmaya çalışabilmektedirler.⁷⁶ Bu unsurların yanı sıra medya da bir baskı faktörü olarak karşımıza çıkabilmektedir. Yargıyı yönlendirmeye yönelik haberlere medyada sıkça rastlanmaktadır. Tutuksuz yargılanması doğru olan bir sanık medya baskısı yüzünden tutuklanabilmektedir.⁷⁷Hukuk kurallarının medya organlarında tartışılması ise adalete olan güvenin sarsılmasına neden olmaktadır.⁷⁸ Yasama, yürütme gibi organlara karşı korunması gereken hakimlerin aynı zamanda dış etkenlere karşı da korunması gerekmektedir ki böylece yargı bağımsızlığı zedelenmesin. Anayasanın 140.maddesinde ifade edilen hakimlerin kanunlarda ifade edilenler haricinde özel ya da resmi hiçbir görev alamamaları durumu hakimleri bu çevrelerden uzak tutarak etki altında kalmalarının önüne geçmektir.⁷⁹

Medya baskısı çevre baskıları arasındaki en büyük baskı unsurlarındandır. Anayasanın 26. maddesinde basın hürriyetinin yargılamanın gerekleri kapsamında kısıtlanmasına onay verilmektedir. Anayasanın 26. maddesinde “herkesin, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu” ifade edilmektedir. Ancak söz konusu bu

⁷⁴Hasan Tahsin Fendoğlu, **Türk Anayasası ve Avrupa Birliği**, T.C. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007, s.55.

⁷⁵Demirkol, a.g.e., s.78.

⁷⁶Tosun, a.g.e., s.316.

⁷⁷Sulhi Dönmezer, “Ceza Adaleti Sistemimiz Üzerine Düşünceler”, *Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı*, S.10, 1996, s.554.

⁷⁸Ali Bulut ve Ali Hayta, “Yargıya Güven”, *Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı*, S.10, 1996, s.205.

⁷⁹Bülent Tanör-Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, ss.421-422.

özgürlük millî güvenlik, kamu düzeni ve güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi ve suçluların cezalandırılması gibi bazı hallerde kısıtlanabilmektedir. Düşünceyi yayma özgürlüğü kullanılırken uygulanan şekil ve usuller kanunla düzenlenmektedir. Anayasanın 28. maddesinde de “basın hürdür, sansür edilemez” hükmü yer almaktadır. Basın ve haber alma özgürlüklerini sağlayacak önlemler almak devletin görevidir. Bu maddeye göre, Basın hürriyeti kısıtlanırken Anayasanın 26. ve 27. maddeleri uygulanmaktadır. Anayasa’nın 27. maddesi şu şekildedir; “Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir. Yayma hakkı, Anayasanın 1., 2. ve 3. maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz. Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir. Devletin bütünlüğünü, güvenliğini tehdit eden, isyana sürükleyen ya da devletin gizli bilgilerine ilişkin her türlü yazı ve haberi yayanlar söz konusu suçlara ait kanun hükümleri kapsamında sorumlu sayılmaktadırlar”.

1.4.6. Mahkeme Kararlarının Bağlayıcılığı Prensibi

Mahkemelerin kural olarak Yargıtay kararlarına uyma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bir mahkemenin kararı Yargıtay tarafından bozulmuş ise mahkemenin bu karara direnme hakkı bulunmaktadır. Söz konusu direnme kararları Yargıtay Hukuk ya da Ceza Genel Kurullarında ele alınmakta ve son karar verilmektedir. Bu karara hem ilk hem de üst derece mahkemesi olarak Yargıtay’ın uyması zorunludur.⁸⁰Bu konu Anayasa Mahkemesinin verdiği bir karar ile açıklanmış bulunmaktadır. Bu karara göre;⁸¹

“verilen kararların veya hükümlerin Anayasaya, kanuna ve hukuka uygunluğunu güvenlik altına almak üzere, bir işin veya uyuşmazlığın çözülmesi için, bir yargı yerince verilen karar veya hükmün başka bir hâkime veya mahkemeye incelettirmesini ve o hâkim veya mahkeme kararının ilk kararı veya hükmü veren hâkim veya mahkeme için

⁸⁰Kuru, a,g,e.,s.9.

⁸¹Anayasa Mahkemesi, E.1970/31, K.1971/21, T.18.2.1971.Resmi Gazete tarih/sayı:9.7.1971/13890.

bağlayıcı olmasını öngören bir kanun hükmü, “Mahkemelerin bağımsızlığı” ilkesine aykırı sayılmaz. Hatta böyle bir maddenin kendi kapsamı içinde hâkimleri ve mahkemeleri Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun karar veya hüküm vermekle ödevli kılan kuralın, gerçekten uygulanması amacını güden bir tedbir hükmü niteliğinde olduğu da söylenebilir” ifadesi kullanılmıştır.

Aynı nitelikteki olaylar ile alakalı olarak verilen mahkeme kararlarının birbirleriyle çelişmesi kanun önünde eşitlik ilkesine zarar verebilmektedir. Bu durumun önüne geçmek için Anayasa, Yargı organlarına içtihadı birleştirme kararı verme yetkisini vermiştir.⁸² Bu karar benzer durumlarda mahkemeleri bağlamakta olup aynı zamanda buna uyma zorunluluğunu da getirmektedir.⁸³ İctihadı Birleştirme kararı verme yetkisi ve bu durumun benzer davalarda mahkemeleri bağlaması yargı bağımsızlığına aykırı bir durum oluşturmamaktadır.⁸⁴ Doktrinde kuvvetli delil ve gerekçe göstermek koşuluyla hakimlerin içtihatların tersi yönündekarar verebileceklerine ilişkin bazı görüşler de mevcuttur.⁸⁵İctihadı Birleştirme Kararı türünde bir kararın olduğu hallerde hakimlerin hukuka bir katkılarının olmayacağı ve söz konusu bu durumun bağımsızlık ilkeleriyle de bağdaşmadığı yine doktrindeki görüşler arasında yer almaktadır.⁸⁶

2.YARGI TARAFSIZLIĞI

2.1. Yargı Tarafsızlığı Kavramı

Doktrine bakıldığında yargı tarafsızlığının çoğunlukla “hakim tarafsızlığı” olarak ele alındığı görülmektedir. Hakim tarafsızlığına bakıldığında bu durumun iki açıdan ele alınması gerektiği görülmektedir. Birincisi hakimlerin kendi kişiliklerinden sıyrılmalarını ikincisi ise taraflara eşit bir mesafede durmalarını

⁸²Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2011, s.678.

⁸³Kuru, Arslan-Yılmaz, a.g.e., s.681.

⁸⁴Kuru, Arslan-Yılmaz, a.g.e., s.681.

⁸⁵Necmeddin Berkin, “Hakim ve Savcılar Hukukuna Getirilen Yenilikler”, *İÜ,HF Yayınları*, C.38, S.1-4, İstanbul, 1973, s.150.

⁸⁶Yurtcan, a.g.e., ss.497-498.

kapsamaktadır.⁸⁷Eşitliğin yargılama açısından bir görünüşü de tarafsızlık olarak ifade edilmektedir.⁸⁸Hakimlerin tarafsızlıklarını muhafaza etmek adına davadan çekilmeleri, davaya bakmalarına yasak getirilmesi ve hakimlerin reddi müesseselerinden faydalanılmaktadır.⁸⁹ Böylece bir davanın hakiminin tarafsızlığına gölge düşmesi halinde bu müesseselerle davaya başka bir tarafsız hakim bakabilmesinin önü açılmaktadır.⁹⁰ Yalnızca karar esnasında değil kararın oluşma süreci içerisinde de tarafsızlık önem taşımaktadır. Hakimler tarafsızlıklarını korumalı ve davanın tarafsızlığına gölge düşürebilecek tutumlardan kaçınmalıdırlar.

Yargı tarafsızlığının iki yönü bulunmaktadır. Birisi subjektif Tarafsızlık diğeri ise objektif Tarafsızlıktır.

Subjektif Tarafsızlık: Subjektif tarafsızlık, herhangi bir sebepten dolayı hakimlerin dava taraflarından birini kayırmaması, hayat görüşü, siyasi eğilimleri nedeniyle dava sonucunu etkilememeleri ve çıkar kaygısından bütünüyle sıyrılmaları demektir. Buradan hakimlerin bir dünya görüşü olmamalıdır sonucuna varılmamalıdır. Önemli olan bu görüşlerin, hislerin ve tecrübelerin davayı etkilemesine izin vermemek, taraflardan birine kendini yakın hissetmenin önüne geçmektir.⁹¹Hakimlerin kendi yaşamlarında tecrübe ettikleri bazı durumlar hakim tarafsızlığına zarar verecek düzeyde ise bu noktadan itibaren yargı bağımsızlığının sağlanmadığını söylemek mümkün olacaktır. AİHM'ye göre aksi ispatlanana değin hakimler tarafsızdır.⁹² (AİHM KARARI, **CASE OF İZZETTİN DOĞAN AND OTHERS v. TURKEY**, 26 Nisan 2016 oturumu; kararda konuya ilişkin ilgili aihm yerleşik içtihatına göre belirtilmiş olan madde; 109.)

⁸⁷Nurullah Kunter-Feridun Yenisey, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Arıkan Yayınları, İstanbul, 1989, s.181.

⁸⁸Kamil Yıldırım, **Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1990, s.103.

⁸⁹Suat Dursun, **Hakimlerin Tarafsızlığı ve Bağımsızlığına İlişkin İlkeler ve Kurallar**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007, s.17.

⁹⁰Merih Öden, “Anayasa Yargısında Yargıcın Davaya veya İşe Bakamaması”, *AÜ, HFDergisi*, C.43, S.1-4, 1993, s.65.

⁹¹Centel,a,g,e., s.30.

⁹²Sibel İnçeoğlu, **Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri**, Beta Yayınları, Ankara, 2008, ss.34-35.

Objektif Tarafsızlık: Objektif tarafsızlık ise etki ve baskı altında kalarak verilmiş bir mahkeme kararı olduğuna dair ortada makul bir şüphenin bulunmaması olarak ifade edilmektedir. Mahkemenin güven telkin eden ve tarafsız bir duruş sergilemesi objektif tarafsızlığın sağlanması açısından gereklidir.⁹³ Bağımsızlık ve objektif tarafsızlık kavramlarının birbirleriyle oldukça yakından ilişkili olduklarını söylemek mümkündür.⁹⁴ Objektif tarafsızlık sağlanmadığı takdirde yargı bağımsızlığının da sağlanmadığı kabul edilmektedir.⁹⁵

2.2. Yargı Tarafsızlığının Tarihi Gelişimi

Yargılamanın tarafsızlığının tarihine bakıldığında eski Mısır'a kadar uzandığı görülmektedir. Birçok kaynakta eski Mısır'daki hakimlerin tarafsızlık konusuna vermiş oldukları önemden bahsedilmektedir. Birçok yargıç adaletli davranmaları ve tarafsızlıklarıyla övünmekteyken görevlerini kötüye kullanan, rüşvet alan, adil olmayan hakimlere oldukça büyük cezalar verilmiştir.⁹⁶ Binlerce sene süresince Eski Mısırlılar tarafsızlığa verdikleri önemi taşımış ve bu durum günümüz yargılama anlayışının temellerini meydana getirmiştir.

Eski Mısır'da Yargı Tarafsızlığı: Günümüzün gelişen teknoloji imkanları ve dilbilimi, arkeoloji gibi bilimlerde yaşanan gelişmeler ile birlikte eski Mısır'daki yargılama tarafsızlığına ilişkin bilgiler de gün yüzüne çıkmıştır. Eski Mısırlıların adil yargılamaya vermiş oldukları bu değer modern yargılamanın temellerini oluşturmaktadır.⁹⁷

Eski Mısır metinleri incelendiğinde son derece gelişmiş ve örgütlü bir hukuk sisteminin var olduğu görülmektedir. Eski mısırdaki yöneticilerin hem medeni hem de cezai davalarda karar vericiler olarak görev aldıklarından bahsedildiğini görmek mümkündür. Henüz profesyonel bir yargı sistemi mevcut olmadığından dolayı da var olan sorunlar bölgesel mahkemeler ile çözülmeye çalışılmıştır. Altı mahkemeden

⁹³İnceoğlu, a.g.e., s.35.

⁹⁴Özer, a.g.e., s.9.

⁹⁵İnceoğlu, a.g.e., s.167.

⁹⁶MahmudEs'ad b. EmînSeydîşehrî, Hukuk İlmi Tarihi, Daru'l-Funûn Hukuk Fakültesi Müderrislerinden, Isparta Mebusu, İstanbul – Matbaa-i Amire, 1332.

⁹⁷LorneNeudorf, "JudicialIndependence: TheJudge as a Third PartytotheDispute", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (YYLT)*, McGill Üniversitesi, 2009, ss.16-17

meydana gelen yargı sisteminde şikayetçiler resmi yazılı başvurular ile mahkemelere gidebilmektedirler.

Eski Mısır'da hükümet yapısına bakıldığında kralın başbakanı olarak vezir denilen üst düzey bir yönetici görülmektedir. Vezir, önemli mahkemelere baş yargıçlık yapmış ve yargı sisteminin başında yer almıştır. Eski Mısırlılar, vezir olarak adlandırılan bu yöneticinin adalet tanrıçası olan Ma'at adına konuşmuş olduğunu kabul etmişlerdir.⁹⁸

Eski Mısırlıların sahip olduğu tarafsızlık geleneğine bakıldığında bu geleneğin Batı'nın hukuk geleneğinin temellerini meydana getirdiğini söylemek mümkündür. Adalet terazisi kaynağını eski Mısır'dan almaktadır. Bu terazi geçmiş ve günümüz arasındaki köprü konumundadır.

4000 yıl öncesinde bir çiftçinin söylemiş olduğu kabul edilen sözde de olduğu gibi “Hakimler davalar hakkında karar verme görevlerini yerine getirirken tarafsız davranmalı ve her iki tarafı da dinlemelidir”.⁹⁹

Hobbes’çu Toplumsal Sözleşme:Hobbes’çu toplumsal sözleşmeyle vurgulanan kavram yargı tarafsızlığıdır. Kuramsal açıdan kişiler barışçıl bir toplum meydana getirebilmek adına sosyal sözleşme ortaya koymaktadırlar. Söz konusu bu sözleşme barışı sağlamak adına birtakım hürriyetlerden vazgeçme manasına da gelebilmektedir. Karar vericilerin meşruluğa gölge düşürmemek adına gerçek üçüncü taraf konumlarını korumak mecburiyetindedirler. Bunun nedeni ise tarafsız olmadan adil olunamayacağına duyulan inançtır. Tarafsız üçüncü kişilerin varlığı hukukun menfaatler doğrultusunda kullanılmasının önüne geçerek, yargılamada sosyal kimliklerin ve sahip olunan güçlerin önemini ortadan kaldırmaktadır.¹⁰⁰Hobbes’çu teoriye göre barış için tarafsız olmak gerekmektedir. Kişiler her ne kadar yaratılışlarından dolayı tam özgür olmak isteseler de sınırsız özgürlük Hobbes’a göre kötüye kullanıma müsait bir durumdur.

⁹⁸Neudorf, a.g.e., ss.23-24.

⁹⁹Neudorf, a.g.e., s.38.

¹⁰⁰Yılmaz, a.g.e., s.25.

Hobbes’a göre doğada toplum, kanun, devlet veya adalet kavramları bulunmadığından dolayı sınırsız özgürlük hakları olsa da insanların kendi içlerinde kurmuş oldukları bu toplumsal düzeni devam ettirebilmek ve çatışmaları önlemek adına doğal özgürlüklerinin bazı durumlarda kısıtlanması gerekmektedir.¹⁰¹

Hobbes’un teorisine bakıldığında, barışçıl bir toplum içinde meydana gelen uyuşmazlıkların neden üçüncü taraflar tarafından çözülmesi gerektiği görülmektedir. Doğa ortamında ve savaş halinde kişiler sınırsız özgürlüklere sahiptirler. Bu kişiler yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmamaktadırlar. Bu sınırsız şiddet ortamından kurtulmak için ise barışın sağlanması gerekmektedir. Sosyal sözleşme adı altında var olan doğal özgürlüklerden ne derece vazgeçileceği ise bir kişinin diğerlerine tanıdığı özgürlük ölçütüne bağlı olmaktadır.¹⁰²

Sosyal sözleşme teorisine göre; sadece üçüncü taraf yargılayıcılar dava hakkında karar verme yetkisine sahiptir. Böylece dava taraflarından herhangi birine yakınlık duyan, ilişki içinde olan kişilerin tarafsızlıkları zedelendiğinden dolayı yargılama hakları ellerinden alınmaktadır ve tarafsızlık ilkesi korunmamaktadır.

AİHM Tarafsızlık Anlayışı:AİHS’nin altıncı maddesinde de belirtildiği üzere mahkemelerin bağımsız ve yasal olması tek başına adil yargılanma hakkını doğurmaya yeterli olmamakta tarafsız olmaları da gerekmektedir.AİHM tarafsızlık şartını Sözleşme bağlamında öznel ve nesnel tarafsızlık olmak üzere iki türlü ortaya koymaktadır. Öznel tarafsızlık, hakimin davaya bakarken bireysel inancının belirlenmesiyle alakalıdır. Nesnel tarafsızlık ise tarafsızlık hakkında ortaya çıkabilecek şüphelere mahal vermeyecek güvencelerin var olup olmadığıyla ilgilidir.¹⁰³ Öznel tarafsızlıkta hakimin yanlı davrandığını ispat etmek zor olduğundan dolayı bu konuda kesin ve net kanıtlara sahip olunması gerekmektedir. Aksi kanıtlanmadığı sürece öznel tarafsızlığın var olduğu kabul edilmektedir. Nesnel tarafsızlık da “kurumsal tarafsızlık” olarak ifade edilmektedir. Nesnel tarafsızlık esas

¹⁰¹Neudorf, a.g.e., ss.39-40.

¹⁰²Neudorf, a.g.e., s.41.

¹⁰³İbrahim Şahbaz, “AİHM Kararlarında Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/ibrahim_sahbaz.pdf, Erişim Tarihi: 02.01.2018, s.263.

olarak mahkemenin bıraktığı izlenimle alakalıdır. Toplumun yargının tarafsızlığına inanması gerekmektedir. Öznel tarafsızlıkta tarafsızlığın ihlal edildiğine dair kesin ve güçlü kanıtlar aranırken nesnel tarafsızlıkta ise yargılamaya şüphe düşürecek, yargılama makamının tarafsız olmadığına dair fikirlere neden olabilecek görüntüler olduğu takdirde tarafsızlığın ihlal edildiği kabul edilmektedir. Öyle ki AİHM vermiş olduğu birçok kararda “adaletin yerine getirilmesi yetmez, aynı zamanda yerine getirildiğinin görülmesi de lazımdır” şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur.¹⁰⁴

AİHM, ülkemizde eskiden görev yapan Devlet Güvenlik Mahkemeleri¹⁰⁵ ile ilgili bir kararında objektif tarafsızlık konusunda şu nitelendirmede bulunmuştur:

“Mahkeme’nin görevi, Sözleşme’ye taraf bir ülkede, bu tür mahkemelerin kurulmasının gerekli olup olmadığına soyut olarak karar vermek veya konuyla ilgili uygulamaları denetlemek değil, fakat bu mahkemelerden birinin işleyiş tarzının, başvurunun adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediğini tespit etmektir. Bu açıdan bakıldığında, mahkemenin görünümü bile büyük önem taşıyabilir. Burada tehlikeli olan şey, demokratik toplumlarda mahkemelerin halka, her şeyden önemlisi yargılama süreci bakımından sanığa vermesi gereken güven duygusudur. Belirli bir mahkemenin bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olmasından endişe duymak için haklı nedenlerin olup olmadığı karara bağlanırken, sanığın görüşleri belirleyici

¹⁰⁴TÜSİAD, Yargılama Düzeninde Kalite, http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/yargilama.pdf, Erişim Tarihi: 02.01.2018, s.28.

¹⁰⁵Başvuruya konu olayın meydana geldiği dönemde, Anayasa’nın 143’üncü maddesi ile 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun uyarınca, söz konusu mahkemeler iki sivil hâkim ile bir askeri hâkimden oluşmakta, belirli suçlarla ilgili yargılama yapma görevine sahip bulunmaktadır. AİHM, bu mahkemelerde görev yapan askeri hâkimin statüsünü dikkate alarak, söz konusu mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı görüşüne ulaşmış ve İzmir DGM’de yargılanmış olan Incal bakımından AİHS’nin 6’ncı maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM, Incal kararından sonra Türkiye’ye karşı benzer iddialarla yapılan birçok başvuruda da aynı içtihadı yineleyerek, DGM’de yargılanmış kişiler bakımından Sözleşme’nin 6/1’inci maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme’nin bu kararları, DGM’nin oluşumuna ilişkin Anayasa’daki düzenlemelerin değiştirilmesi gereğini doğurmuştur. AİHM kararlarına uyum sağlamak amacıyla, Anayasa’nın Devlet Güvenlik Mahkemelerini düzenleyen 143’üncü maddesi, 18 Haziran 1999 tarihli ve 4388 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve DGM’de askeri hâkimlerin görev yapmasına ilişkin hüküm kaldırılmıştır. Anayasa değişikliğine paralel yasal düzenleme de (4390 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile Askeri Hâkimler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun), 22 Haziran 1999’da yapılmıştır. Diğer yandan; Anayasa’da 07 Mayıs 2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, Anayasa’nın 143’üncü maddesi ilga edilmiştir. Buna uygun olarak, 16.06.2004 tarihli ve 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun’un 3’üncü maddesiyle Devlet Güvenlik Mahkemeleri tamamen kaldırılmıştır.

olmamakla birlikte, önem taşır. Belirleyici olan şey, başvurucunun şüphesinin objektif olarak haklı görülüp görülemeyeceğidir.”¹⁰⁶

2.3. Türk Hukuku'nda Yargı Tarafsızlığı

Adli ya da idari uyuşmazlıktan doğan davalarda hakim, karar verendir. Hakimin görevi, karar verirken kanunun hangi maddesinin uygulanacağını tespit etmektir. Bu noktada hakimin hiçbir baskı altında olmadan kendi hür iradesiyle karar vermesi gerekmektedir. Dava tarafları mahkeme önünde eşittir ve bu eşitliğin hakimler tarafından korunması gerekmektedir. Hakimin yargılama esnasında kendisini sadece ve sadece vicdanına ve hukuka karşı sorumlu hissetmesi lazımdır.¹⁰⁷ Bağımsızlık kavramı hakimin dış çevreden gelebilecek etkilere karşı korunmasıdır. Tarafsızlık kavramı ise hakimin kendi görüş ve yargılarını birkenara bırakarak objektif yargılama yapabilmesi olarak ifade edilmektedir.¹⁰⁸ Bağımsızlığın var olması tarafsızlığın da var olduğu anlamını taşımamaktadır. Hakim davanın tarafları arasında eşitlikçi davrandığı, hukuk kurallarını adaletli biçimde uygulamaz ve dava taraflarından birinin aleyhine haksız bir karar verdiği takdirde toplumun hukuka olan güveninin zarar göreceğini, yargının tarafsızlığının hasara uğrayacağını söylemek gerekmektedir.

2.4. Türk Hukukunda Yargı Tarafsızlığının Unsurları

Yargı Tarafsızlığı'nın ilk koşulu bağımsızlıktır. Ancak bağımsızlık tek başına yeterli değildir. Yargı kararlarının gerekçeli olması ya da yargılamanın aleniyeti gibi unsurlar da yargı tarafsızlığını sağlamaktadır.¹⁰⁹ Bir hakimin kendi tarafsızlığını sorgulatacak ve tehlikeye sokacak davranışlardan uzak durması gerekmektedir.¹¹⁰ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye kararı, çıkar çatışması, sağlık problemi ya da adaletin sağlanmasının gereği vb. gibi kanunla ya da içtihatlarla ortaya konan

¹⁰⁶⁹ Haziran 1998 tarihli Incal/Türkiye kararı, parag. 70-71, AİHM İçtihatları.

¹⁰⁷ İnceoğlu, a.g.e., s.188.

¹⁰⁸ Nur Centel, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Mahkemelerin Bağımsızlığı ile Tarafsızlığı ve Türk Hukuku**, İstanbul, 1998, s.45.

¹⁰⁹ Yılmaz, a.g.e., ss.27-28.

¹¹⁰ Öden, a.g.e., s.116.

nedenlerin olması durumunda hakimlerin davadan çekilmesi yönündedir.¹¹¹¹²5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun (CMK) 22.maddesine bakıldığında; Hâkim;

“Suçtan kendisi zarar görmüşse,

-Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayıymlik ilişkisi bulunmuşsa,

- Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise,

- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa,

- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa,

- Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa,

- Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa,

- Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse, hâkimlik görevini yapamaz”

Yukarıda anılan bu maddenin hakimın hangi hallerde davaya bakamayacağı ile ilgili olduğu görölmektedir.

Yine bu kanunun 23. maddesi ise; “Bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz. Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim, kovuşturma evresinde görev yapamaz. Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz”hakimin yargılamaya katılamayacağı durumları kapsamaktadır.6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 34. maddesi

¹¹¹İnceoğlu, a.g.e., s.40.

¹¹²<http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/insanhaklari/bakanlarkomitesikararlari.html>

gereğince de bu madde ile hakimin hangi durumlarda bir davaya bakmasının yasak olacağı belirtilmektedir.

CMK 22. madde şu şekildedir: “Hâkimin davaya bakamayacağı hallerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheyne düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir”. “Çekinme” davanın reddini gerektirecek bir durumda hakimin bunu belirtmesi olup bu durum yargılamanın tarafsızlığını sağlayan unsurlardandır ve CMK 30’da “Hâkim, yasaklılığını gerektiren sebeplere dayanarak çekindiğinde; merci, bir başka hâkimi veya mahkemeyi davaya bakmakla görevlendirir. Hâkim, tarafsızlığını şüpheyne düşürecek sebepler ileri sürerek çekindiğinde, merci çekinmenin uygun olup olmadığına karar verir. Çekinmenin uygun bulunması halinde, davaya bakmakla bir başka hâkim veya mahkeme görevlendirilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde yapılan işler hakkında 29. madde hükmü uygulanır.” maddede ele alınmıştır.

Ayrıca 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun (HMK) 36.maddesinde de hâkimin ret nedenleri incelenmektedir. HMK 36;

“ Hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâlinde, taraflardan biri hâkimi reddedebileceği gibi hâkim de bizzat çekilebilir. Özellikle aşağıdaki hâllerde, hâkimin reddi sebebinin varlığı kabul edilir:

- Davada, iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermiş olması.*
- Davada, iki taraftan birine veya üçüncü kişiye kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamış olması.*
- Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması.*
- Davanın, dördüncü derece de dâhil yansoy hısımlarına ait olması.*
- Dava esnasında, iki taraftan birisi ile davası veya aralarında bir düşmanlık bulunması”*olarak ifade edilmektedir.

2.4.1. Duruşmaların Aleni Müzakerelerin Gizli Olması Prensibi

Yargı tarafsızlığı ve bağımsızlığı için duruşmaların açık yapılması önemli bir konudur ve bu durum hakimlerin keyfi davranmasının önüne geçmektedir.¹¹³ Duruşmaların aleni yapılması CMK'nın 182. maddesinde, 1982 Anayasasının 141. maddesinde ve HMK 28. maddesinde düzenlenmektedir. Bunların yanı sıra müzakerelerin gizli yapılması da yargı tarafsızlığı ve bağımsızlığına katkıda bulunmaktadır. Müzakerelerin gizli yapılması CMK 227. maddesinde ve HMK 29.maddesinde hükme bağlanmıştır.

2.4.2. Kararların Gerekçeli Olması Prensibi

Kararların gerekçeli olması hakimın kararı verirken hangi kanun hükmünü kullandığını, delilleri ne şekilde ele aldığını ortaya koymaktadır. CMK'nın 34. ve 230.maddeleri, 1982 Anayasası'nın 141. maddesi, ve HMK'nun 297. maddesi kararın gerekçeli olması gerektiğini ifade etmektedir.

¹¹³Yavuz, a.g.e., s.139.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU

2.1.Tarihsel Süreç

1961 Anayasasına değin ülkemizde anayasal bir üst yargı kurulu tesis edilmemiştir. Yüksek Hakimler Kurulu Türk anayasal sisteme ilk olarak 1961’de girmiş ve 1982’deki Anayasa değişiklikleri ile birtakım değişimler geçirerek Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ismiyle güncellenmiştir.Fakat en son 2017’de yapılan değişikliklerle birlikte Hakimler Savcılar Kurulu olarak düzenlenmiştir.

2.1.1. 1961 Anayasasında Yüksek Hakimler ve Yüksek Savcılar Kurulu

2.1.1.1. Yüksek Hakimler Kurulu

Yüksek Hâkimler kurulu belirli bir iş yönetimi çerçevesinde görevlerini sürdürmektedirler. Bu iş yönetimine göre Genel Kurulun işleri Yüksek Hâkimler Kurulu başkanı tarafından, bölümlerin işleri de kendi başkanları tarafından idare edilmektedir. Hem başkanlıkta hem de bölümlerde çalışmaları sürdürecektir raportör, genel sekreter ve kalem bulunmaktadır. Kalemlerde de memur ve hizmetliler görev yapmaktadır. Bir kişinin hakimlik mesleğine kabul edilip edilmeyeceği hususundaki takdir yetkisi Yüksek Hâkimler Kurulu’na aittir (md.37).

1961 Anayasası’nın 143.maddesine dayanılarak çıkarılmış olan 22.04.1962 tarih ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, söz konusu kurul 18 asıl ve 5 yedek üyeden meydana gelmektedir(md.1). Yargıtay Genel Kurulu; altı asıl ve iki yedek üyeyi,birinci sınıfa ayrılmış hâkimler: altı asıl ve bir yedek üyeyi, Türkiye Büyük Millet Meclisi, üç asıl ve bir yedek üyeyi ,Cumhuriyet Senatosu ise üç asıl ve bir yedek üyeyi seçmektedir (m.5). Yargıtay Genel Kurulu’nun seçmiş olduğu 6 asıl ve 2 yedek üyenin Yargıtay Genel Kurul üyeleri arasından seçilmesi gerekmektedir. Ayrıca birinci sınıfa ayrılmış olan hâkimler de seçtikleri üyeleri kendi içlerinden seçmektedirler.Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu’nun seçecekleri üyelerde yüksek mahkemelerde hâkimlik yapmış ya da buralara üye olma koşullarını sağlamış ve 65 yaşını doldurmamış olmaları gerekmektedir.

Yüksek Hakimler Kurulu'na üye olmak isteyen adayların hakimlik mesleği kapsamında herhangi bir suçtan dolayı kovuşturma, disiplin cezası, uzaklaştırma gibi cezalara çarptırılmamış olması gerekmektedir (md.8). Yüksek Hâkimler Kurulu Üyelerinin görev süreleri dört sene olup üyelerin yeniden seçilmesi ise mümkündür. Ancak hakimken seçilmiş olan üye ikinci kez seçilememektedir. Asıl ve yedek üyeler iki senede bir yenilenmekte ve eski üyeler, yeni üyeler görevlerini teslim alana dek görevlerini sürdürmektedirler.

45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 2.maddesi Yüksek Hâkimler Kurulunun görevlerini şöyle ifade etmektedir:

“Hakimlerin tüm özlük işleriyle alakalı olarak kararları vermek,

- Adalet Bakanı tarafından verilen, mahkemelerin yargı çevresinin ya da kadronun değiştirilmesi tekliflerini ele almak,

- Kendi görevleri kapsamına giren konularda kanunların ya da Yasama Meclisleri İçtüzüklerinin Anayasaya aykırı olması söylemiyle Anayasa Mahkemesinde direkt olarak iptal davası açmak,

-Bu kanunda yazılı diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak”.

Kurulun bağımsızlığı ise 45 sayılı kanunun 3.maddesinde :

“Yüksek Hâkimler Kurulu bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, bu Kurula görevleri ile ilgili işlerde emir ve talimat veremez; tavsiye ve telkinde bulunamaz; kanuna dayanan sebepler dışında Kurul kararlarının yerine getirilmesini geciktiremez”.

şeklinde ifade edilmiştir.

Adalet bakanıyla olan münasebeti ise toplantılara katılabileceği ancak oy kullanamayacağı şeklinde belirtilmiştir.(45 sayılı kanun md.4)

Yüksek Hâkimler Kurulu, belli organlarvasıtasıyla görevlerini yaparlar ve yetkilerini kullanır

Kurul organları:

“Başkan,

-Bölümler,

-Genel Kurul”dur.(md.24)

“Yüksek Hâkimler Kurulu üç bölüme ayrılmaktadır. Bunlardan birinci bölüm bir başkân ile beş üyeden, ikinci ve üçüncü bölümler birer başkan ile dörder üyeden meydana gelir.

Bölümlerin üyeleri, Yargıtaydan seçilen üyelerle birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ve Yasama

Meclislerince seçilen üyelerin bölümlere dağıtılmasını sağlayacak şekilde Genel Kurul tarafından iki yıl süre ile seçilirler. Her bölüm, kendi üyeleri arasından bir başkan seçer.

Bölüm başkanının engeli halinde, kendisine o bölümdeki en yaşlı üye vekillik eder”.(md.28)

1.bölümün görevleri:

“Hâkimlik mesleğine kabul etmek,

- Yargıtay Başkanları ayrık olmak üzere hâkimlik mesleğine atamak,

-Nakletmek,

-Her türlü yükseltme ve birinci sınıfa ayırma işlerini yapmak,

-Kadro dağıtmak,

-Geçici yetki vermek,

-İzne ait işleri görmek,

-Emeklilik işlerini yapmak,

-Meslekten ayrılma işleri hakkında karar.ve başka mesleğe geçme isteği üzerine muvafakat

vermek,

- Yukarıki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek,

- Genel Kurul tarafından verilecek işleri görmek”.(md.29)

2.bölümün görevleri:

“Hâkimler hakkındaki şikâyet ve ihbarları incelemek,

Hâkimlerin görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları ve sıfat ve gö-

revleriicaplannauymıyan hal ve eylemleri hakkında soruşturma yapılmasına karar vermek,

-Belli konularda inceleme veya soruşturma yapmak üzere üst derecedeki hâkimleri görevlendirmek,

-. Yukarıki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek,

-Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri, görmek”.(md.30)

3.bölümün görevleri:

“işten el çektirmek,

- Hâkimler hakkında kovuşturma izni vermek,

-Disiplin cezası vermek,

-Bir hâkimin meslekten çıkarılmasına veya meslekte kalmasının caiz olmadığına karar vermek,

-Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması, veya bir mahkemenin yargı çevresinin de

ğiştirilmesi hususlarının uygun olup olmadığına karar vermek,

-Yukarıki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek,

- Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri görmek”.(md.31)

Genel Kurul’un genel görevleri ise şu şekilde belirtilmiştir:

“Bölümlerin kararlanna karşı kanuna dayanılarak yapılan itirazlan inceleyip karara bağlamak,

- Başkanlıkla bölümler arasında veya bölümlerin kendi aralarında çıkacak uyuşmazlıkları

çözmek,

-Yüksek Hâkimler Kuruluna ilişkin yönetmelikleri yapmak ve gerektiğinde bunları değiş-

tirmek,

-Hâkimlerin atanması, bunlara yetki ve izin verilmesi gibi konuları, mesleğin icaplarına uygun ve ilgililerin haklarını koruyacak şekilde plânlara bağlamak,

-Mesleğe kabul etmek, birinci sınıf hâkimliğe ayırmak, yükseltmek ve bununla ilgili düşüncebildirmek, hâkimleri denetlemek gibi Yüksek Hâkimler Kurulunun görevlerine giren işlerde veyabu işler dolayısıyla hâkimlerin şahıslarını ilgilendiren konularda, kanunlara uygun ve onların uygulanmasına yardımcı kural niteliğinde kararlar vermek,

-Yüksek Hâkimler Kurulunun görevine giren ve fakat bölümlerin görevleri arasında gösterilmeyen bir iş hakkında hangi bölümün karar vereceğini veya Genel Kurul tarafından karar verilmek üzere hazırlık işlerini tamamlayacağınitâyin etmek,

- Bölümlerden birine gelen işler mûtat çalışmalar ile karşılanamıyacak kadar olursa, bu işlerden bir kısmını diğer bir bölüme vermek,

-Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmak”.(md.32)

Genel Kurul'un özel işleri ise şu şekilde belirtilmektedir:

“Bölümlerin verdikleri kararları, dayanakları ve gerekçeleriyle birlikte inceliyerek onamak yahut kısmen veya tamamen değiştirerek yeni bir karar vermek yahut da belli yönlerden işlemin tamamlanması veya incelemenin genişletilmesi için ilgili bölüme geri çevirmektir :

-Hâkimlik mesleğine kabul,

-. Atama,

-. Nakletme,

-Birinci sınıf hâkimliğe ayırma,

-Bir hâkimin meslekten çıkarılmasına veya meslekte kalmasının caiz olmadığına karar vermek,

-Bir mahkeme veya bir kadroyu kaldırmak veya bir mahkemenin yargı çevresini değiştirmek,

-. Hâkimler hakkında kovuşturma izni vermek”.(md.33)

“Hâkimlerin denetimi, Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst dereceli bir hâkim eliyle yapılır.Kurul, lüzumu halinde kendi üyelerinden üst dereceli bir hâkimi de görevlendirebilir”.(md.42)

2.1.1.2. Yüksek Savcılar Kurulu

Yüksek Savcılar Kurulu,Cumhuriyet Başsavcısının Başkanlığında iki Cumhuriyet ikinci Başsavcısı ve altı Yargıtay Cumhuriyet Savcısı,Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanı ile Ceza ve Tevkifevleri,Ceza ve Zatişleri Genel Müdürlerinden oluşur. Kurulun gerektiğinde Başsavcılığa ve Bakanlığa mensup üye eksikliğini tamamlamak üzere Yargıtay Cumhuriyet Savcılarında dört tane yedek üyesi bulunur.Bu kurula Cumhuriyet ikinci Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet Savcıları iki yıl süre ile ve ad(isim) çekme suretiyle seçilir.İzinli veya hasta olmakgibi

sebeplerle Genel Kurul toplantılarında bulunamayan Cumhuriyet Başsavcısının yerine görevde en kıdemli Cumhuriyet ikinci Başsavcısı Kurula Başkanlık eder.Cumhuriyet Başsavcısı, Yüksek Savcılar Kurulu Genel Kurul ve bölümlerinin işlerinde Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarının tensibedeceklerini çalıştırır.(md.69)

Yüksek Savcılar Kurulu 70. madde kapsamında iki bölüme ayrılarak görev yapmaktadırlar.

Bölümlerin her biri Kurula katılan bir Cumhuriyet İkinci Başsavcısının başkanlığında iki Yargıtay Cumhuriyet Savcısı ile Bakanlık adına katılacak iki üyeden oluşur.Bölüm Başkanının bir engeli halinde ise kendisine o bölümdeki en yaşlı Yargıtay Cumhuriyet Savcısı vekillik eder.Yüksek Savcılar Kurulu üyesi olan Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet Savcılarının kimlerin hangi bölüme katılacakları ise ad çekme suretiyle belli edilir.Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanı ile Zatişleri 'Genel Müdürü birinci bölüme, Ceza ve Tevkif evleri ve Ceza İşleri Genel Müdürleri de ikinci bölüme katılırlar. Ayrıca böümlerden başka birde Yüksek Savılar Genel Kurulu da bulunmaktadır.

Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünün Görevleri:

“- Savcılık mesleğine kabul etmek.

- Her çeşit yükseltme ve birinci sınıfa ayırma işlemlerini gerçekleştirmek.

- Kadro dağıtmak.

- Savcılık mesleğini devam ettirmenin uygun olmadığına karar vermek”. , (45 Sayılı Kanun md.71.)

Yüksek Savcılar Kurulu İkinci Bölümünün Görevleri:

“- Savcılar ve yardımcılar ile alakalı disiplin cezalarını vermek,

-Gerektiği zaman savcılar ve yardımcılar hakkında işten el çektirme kararı vermek” , (45 Sayılı Kanun md.72.)

Yüksek Savcılar Genel Kurulunun Görevleri:

“ *Bölümlerin kararlarına karşısında ortaya konacak itirazları ele almak,*

- Yargıtay Cumhuriyet Savcılıkları için kanun hükümleri kapsamında aday göstermek,

- Adalet Bakanlığının talebiyle savcılık mesleği ile alakalıhususlarda mütalâa beyan etmek”, (45 Sayılı Kanun md.73.)

2.1.2. 1971 Anayasa Değişikliklerine Göre Yüksek Hakimler Kurulu

1971’de 1488 Sayılı Kanun ile YHK’nin yapısını ele alan 143. maddede önemli bir değişiklik gerçekleştirilmiştir. Kurul’a üye seçme yetkisi değişiklikten önce Yargıtay, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ve parlamento arasında eşit biçimde paylaştırılmışken değişiklik sonrasında ise Yüksek Hakimler Kurulu üyelerinin tamamı sadece Yargıtay Genel Kurulu tarafından seçimi yapılmaktadır.

Yüksek Hâkimler Kurulu, onbir asıl ve üç yedek üyeden oluşur. Üyeler, Yargıtay Genel Kurulunca, kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilirler. Yüksek Hâkimler Kurulu, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile, kendi içinden Başkanını ve bölüm başkanlarını seçer. Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Suresi bitenler tekrar seçilebilirler. Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, görevleri süresi boyunca başka bir iş ve görev alamazlar. Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşu, çalışma usulleri, bölümleri ve bölümlerin görevleriyle toplantı ve karar yeter sayıları, Başkan ve üyelerinin aylık ve ödenekleri kanunla düzenlenir. Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına başkanlık eder.

1488 sayılı kanun ile birlikte Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu (YSK) olarak iki farklı Yüksek Kurul meydana getirilmiştir. Yüksek Hâkimler Kurulu’nun bütün üyelerini Yargıtay Genel Kurulu seçmekte ve bu 11 asıl 3 yedek üye dört yıllığına görevde kalmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu

değişiklik ile beraber kurula Adalet Bakanının başkanlık yapması imkanı da sağlanmıştır.¹¹⁴

1971 değişiklikleri ile kurulun çoğulcu yapısında değişiklikler yapılmıştır. Yine bu değişikliklerin yanında yürütmenin kurul içerisindeki etkinliğini artırabilmek adına kurul toplantılarında Adalet Bakanının oy kullanması da sağlanmıştır. Son olarak kurulda iki kez üst üste seçilememe kuralı da ortadan kaldırılmıştır.¹¹⁵

1488 Sayılı kanun söz konusu Anayasanın 144. maddesinin 1. fıkrasında, “Yüksek Hâkimler Kurulu, adliye mahkemeleri hâkimlerinin özlük işleri hakkında kesin karar verir. Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz” biçiminde değişikliklerde bulunmuş ve bu sayede yargı yolu kurul kararlarına kapatılmıştır. Bu düzenleme ise Anayasa Mahkemesi tarafından hukuk devleti ve insan hakları ilkelerine ters bulunarak iptal edilmiştir.¹¹⁶

Hakimlerin denetimi değişiklik öncesinde YHK tarafından görevlendirilmiş olan üst derecedeki hâkimler tarafından gerçekleştirilmekteydi. Hâkimlerin haklarındaki soruşturma ve denetimleri, Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı ve sürekli olarak görevli müfettiş hâkimler tarafından yapılır. Müfettiş hâkimler, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu mesleklerden sayılanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından atanır. Müfettiş hâkimlerin nitelikleri ile atanma usulleri, hakları, ödevleri, ödenek ve yollukları, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulaması, hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.(1488 sayılı kanun md.144.)

Demokratik hukuk devleti ve yargı bağımsızlığı açısından 1961 Anayasası oldukça ileri bir anayasa olmasına karşın 1971 değişiklikleri sebebiyle yargı bağımsızlığında geri adım atılmıştır.

¹¹⁴R.G. 22.9.1971, Sayı:13964, No.1488, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Anayasa Değişikliği, madde-143.

¹¹⁵Bülent Yavuz, a.g.e.,s.181; R. G. 22.9.1971, Sayı 13964, No. 1488, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Anayasa Değişikliği, madde 143.

¹¹⁶Esas Sayısı : 1976/43, Karar Tarihi :27/1/1977.

2.2. 1982 Anayasası

1982 Anayasası döneminde iki ayrı kurul birleştirilerek Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu adıyla önce 2461 sayılı 13.5.1981 tarihli “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu”nda bir Milli Güvenlik Konseyi yasasıyla, daha sonra da 1982 yılında kabul edilen Anayasa’nın 159. maddesinde ve tekrar 3.6.1983 tarihli 2835 sayılı kanunla değiştirilen 2461 sayılı “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu”yla yeniden düzenlenerek hayata geçirilmiştir.

1982 Anayasasının 139.maddesinde hâkimlik teminatı hususunda, 1961 Anayasasında yer alan düzenlemeleri benimsemiştir. Bunun yanı sıra savcılar da hâkimlerle aynı teminata sahip olmuşlardır. Hakimlerin ve savcıların görevlerinin ve fonksiyonlarının farklı olmasından dolayı kurullarının da farklı olması gerektiği doktrinde yer alan görüşler arasındadır.¹¹⁷ Tarafsızlık ve bağımsızlık hakimlerin görevinin temelini meydana getirmekteyken bu durum savcılar için geçerli değildir.

118

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulan ve görev yapan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay Genel Kurulunun, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından, her üyelik için gösterecekleri üçer aday içinden Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilir.¹¹⁹ Görev süresi biten üyeler ise yeniden seçilebilirler.

1982 Anayasası döneminde ülkemizde adli ve idari yargının yanı sıra askeri yargı da bulunmaktaydı. Ancak 6771 sayılı kanunun 13. maddesi ile birlikte askeri yargı kaldırılmıştır. Yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatı konusunda askeri yargıda bazı problemler yaşanmaktadır. İlk olarak askeri mahkemelerin ve Askeri Yüksek

¹¹⁷Kunter-Yenissey, a.g.e.,s.195.

¹¹⁸Tanör-Yüzbaşıoğlu, a.g.e., s.433.

¹¹⁹1982 Anayasası Danışma Meclisi taslağında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Vekili de Kurulunüyesi olarak öngörülmüşse de bu durum Milli Güvenlik Kurulu tarafından taslaktan çıkarılmıştır. Kuzu, Burhan, Anayasa ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitapevi, İstanbul 2009, s.196.

İdare Mahkemesinin bünyesinde hâkim sınıfına mensup olmayan subay üyelerin yer alması yargı bağımsızlığı açısından son derece zedeleyici bir unsurdur.¹²⁰

Hakimler Savcılar Kurul üyelerinin seçimi 1982 Anayasasında, 1961 Anayasasına göre farklıdır. 1961 Anayasasına göre kurul üyelerinin tamamı Yargıtay tarafından seçilmekteyken, 1982 Anayasası kapsamında ise bu seçim, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurulları tarafından her üyelik için kendi bünyelerinden göstermiş oldukları üç aday arasından Cumhurbaşkanının tercihiyle yapılmaktadır. Bunun yanı sıra Kurulun başkanı olarak Adalet Bakanı, kurulun tabii üyesi olarak da Adalet Bakanlığı müsteşarı kabul edilmiştir. Ayrıca 13.05.1981 tarih ve 2461 sayılı Kanun ile kaldırılan YHK ile YSK birleştirilmiş ve HSYK oluşturulmuştur.

2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 9.maddesine göre, "Kurulu temsil ve Kurul adına beyanda bulunma yetkisi Başkana aittir. Elbette Başkanın bulunmadığı durumlarda,Kurulu temsil ve Kurul adına beyanda bulunma yetkisini, asıl üyeler arasından seçilen Başkanvekili de kullanabilecektir".Anayasa'nın 159. maddesinin 5. fıkrasına göre, "HSYK'nın çalışma usulleri kanunla düzenlenecektir". Bu doğrultuda Kurulun çalışma usulü, 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 10. maddesinde ve aynı Kanunun 24. maddesinin 3.fıkrasının yaptığı atıf gereğince 14.07.1981 tarihli 17400 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Hâkimler ve SavcılarYüksek Kurulu İç Yönetmeliği"ndeayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre "Kurul; Başkanın, onun yokluğunda Başkanvekilinin daveti üzerine, üye tamsayısı ile toplanır. Yargıtay ve Danıştay'a mensup asıl üyelerin Başkanlık ettiği hallerde veya yokluğunda toplantı yeter sayısının sağlanması için asılları yerine, Kurula kıdem sırasına göre yedekleri iştirak eder. Bakanlık Müsteşarının Kuruldaki üyeliği asli görevi süresince devam eder.Müsteşar bulunmadığı zaman kendisine vekalet etmekte olan kamu görevlisi Kurula katılır. Kurul kararlarını salt çoğunlukla alır. Üyeler kabul veya ret şeklinde oy kullanırlar.

¹²⁰Kemal Gözler, "Askeri Yargı Organlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu", İnsan Hakları Yıllığı, C.21-22, 2000, s.93.

Çekimser oy ret sayılır. Kurul Adalet Bakanlığı'nda toplanır. Kurulun işleri Adalet Bakanlığınca yürütülür”.

1982 Anayasası'nın Kurul yapısındaki en belirgin değişikliklerinden birisi, üye sayısının oldukça azaltılmasıdır. 1961 Anayasası'nın ilk halinde onsekiz olan üye sayısı, 1971 değişikliği ile onbire ve 1982 Anayasası'nın da yürürlüğe girmesiyle yediye düşmüştür.

1982 Anayasası'yla Danıştay mensupları ve idari hâkimlerin özlük hakları konusunda da yetkilendirilmiştir. Buna karşılık 1982 Anayasası'yla Kurulun yargı mensuplarını denetleme ve soruşturma yetkisine son verilmiştir.

1982 Anayasamızın 159. Maddesi ve 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 4. maddesine göre Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun görev ve yetkileri şunlardır:

“Yargıtay ve Danıştay üyelerini seçmek.

- Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin veya bir hâkim veya savcının kadrosunun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak.

-Hâkim ve savcıların;

-Mesleğe kabul etme,

-Atama ve nakletme,

-Geçici yetki verme,

-Yükselme ve birinci sınıfa ayırma,

-Kadro dağıtma,

-Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme,

- Disiplin cezası verme,

- *Görevden uzaklaştırma,*
- *Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek”.*

Ayrıca Kurula, Yargıtay’ın dışında, Danıştay’a da üye seçme yetkisi verilmiştir. 1982 Anayasası’yla yapılan diğer bazı önemli değişiklikler ise şunlardır:

- Kurul Başkanlığının ve temsil edilmesinin Adalet Bakanı tarafından yapılması,
- Kurul teşkilatının ve sekreteryâ hizmetlerinin Adalet Bakanlığına bağlanması,
- Kurulun denetim ve soruşturma görevlerinin Adalet Bakanı’na verilmesi,
- Kurulun Adalet Bakanlığı’nın binasında çalışmaya başlaması,
- Kurul üyelerinin üçer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanması”.

Ayrıca Kurul 1961 Anayasası döneminde kendi görev alanı ile ilgili Anayasa Mahkemesi’ne iptal davası açma yetkisine sahipken, 1982 Anayasası’nın ilgili maddesi ile Kurulun bu yetkisi ortadan kaldırmıştır.

1982 Anayasası’yla ortaya karışık bir durum çıkmıştır. Bu duruma göre, HSYK üyeleri Danıştay ve Yargıtay üyelerini seçmekte, Danıştay ve Yargıtay üyeleri de kendilerini seçen HSYK üyelerini seçmektedir. Böylece yargının yönetim ve denetiminde kapalı bir seçim sistemi ortaya çıkmış ve demokratik hukuk devleti anlayışına da ters olan bir durum oluşmuştur.

1982 Anayasası’nın yargı yönetimi ve denetimi konusundaki yapılan düzenlemelerinin, yargının bağımsızlığı açısından 1961 Anayasası dönemine göre, önemli bir oranda geriye gittiğini söyleyebiliriz.

2.3.2010 Anayasa Değişikliği Sonrası Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

HSYK’nın oluşumu 2010 Anayasa değişikliği ile değişmiş, 2461 sayılı Kanun, 11.12.2010 tarih ve 6087 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

HSYK’nın bağımsızlığı ve kuruluşu 6087 sayılı Kanunun 4. maddesinde şöyle düzenlenmiştir:

"Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmi iki asıl ve on iki yedek üyeden oluşur. Kurul üç daire halinde çalışır. Kurulun başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Müsteşar bulunmadığı zaman kendisine vekalet etmekte olan, Kurul toplantılarına katılır. Kurul; Bakan, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Cumhurbaşkanınca seçilecek dört asıl, Yargıtay'dan seçilecek üç asıl ve üç yedek, Danıştay'dan seçilecek iki asıl ve iki yedek, birinci sınıf olan adli yargı hâkim ve savcılar arasında seçilecek yedi asıl ve dört yedek üye ile birinci sınıf olan idari yargı hâkim ve savcılar arasında seçilecek üç asıl ve iki yedek üyeden oluşur. Kurul, görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Kurula emir ve talimat veremez. Kurul, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarını gözeterek adalet, tarafsızlık, doğruluk ve dürüstlük, tutarlılık, eşitlik, ehliyet ve liyakat ilkeleri çerçevesinde görev yapar".

2461 sayılı Kanunda HSYK'nın görevleri şöyle ifade edilmiştir:

"-Yargıtay ve Danıştay üyelerini seçmek;

-Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin veya bir hâkim veya savcının kadrosunun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak;

-Hâkim ve savcılarının; mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapmak;

-Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

- Hâkim ve savcılarının yukarıda belirtilenler dışında kalan özlük işleri Adalet Bakanlığınca yerine getirilir".

Bahsi geçen bu görevler 11.12.2010 tarih ve 6087 sayılı HSYKK'nın 4. maddesinde de bulunmaktadır. Fakat “hâkim veya savcının kadrosunun kaldırılması” söylemi yeni Kanunda bulunmamaktadır. “Hâkim ve savcıların yukarıda belirtilenler dışında kalan özlük işleri Adalet Bakanlığınca yerine getirilir” ifadesi de “Kanunlarda açıkça Bakanlığa verilenler dışında, hâkim ve savcılarının tüm özlük işleri, Kurul tarafından yerine getirilir” olarak değiştirilmiştir. Bahsi geçen görevler haricinde Kanunun 4. maddesinde diğer görevleri şu şekilde belirtmiştir.

“Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar; geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluştaki çalışan hâkim ve savcılar; idari görevleri yönünden savcılar; komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleri hariç olmak üzere, hâkim ve savcılarının görevlerini; kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek;

-Görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yürütmek.

- Yargı yetkisinin kullanımına ilişkin hususlar hariç olmak üzere hâkimlerin idari görevleri ile delilleri değerlendirme ve suçu niteleme yetkisi hariç olmak üzere savcılarının adli görevlerine ilişkin konularda genelge düzenlemek”.

12 Eylül 2010 tarihli halk oylamasıyla, evet oylarıyla sonuçlanan referandumda Anayasanın 159.maddesi, 7 Mayıs 2010 tarih ve 5982 sayılı Kanunla değiştirilerek HSYK'nınyapısında işleyişinde de değişiklikler yapılmıştır.

6087 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle yapılan değişiklikler sonrasında Kurulun yapısı şu şekilde güncellenmiştir: HSYK 22 asıl ve 12 yedek üyeden oluşmakta, Adalet Bakanı ise Kurulun başkanı olarak belirtilmektedir. Kurulun tabii

üyesi ise Adalet Bakanlığı Müsteşarıdır. Danıştay, Yargıtay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üyenin, birinci sınıf idari ve adli yargı hâkim ve savcıları içinden seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcının oy kullanacağı seçimlerde, en çok oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye olarak seçilmektedir.

2.3.1.2010 Sonrası HSYK da Üye Seçimi ve Atama Usulü

5982 sayılı Kanunla 1982 Anayasasının 159.maddesinde gerçekleştirilen düzenleme gereğince Kurula üye seçimi, Cumhurbaşkanı, Danıştay, Adalet Akademisi, Yargıtay, adli ve idari yargı hâkim ve savcılarınca gerçekleştirilmektedir. Yalnızca Yargıtay ve Danıştayın üye seçmesi usulünden Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde aşağıda belirtilen esas ve usuller dahilinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri seçilir:

“Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

“Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmiiki asıl ve oniki yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri, üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcıları arasından adli yargı hâkim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcıları arasından idari yargı hâkim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir..

Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde yapılır. Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden altmış gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır. Diğer üyeliklerin boşalması halinde, asıl üyenin yedeği tarafından kalan süre tamamlanır.

Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üyenin, birinci sınıf adli ve idari yargı hâkim ve savcılar arasında seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcının; ancak bir aday için oy kullanacağı seçimlerde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilir. Bu seçimler her dönem için bir defada ve gizli oyla yapılır.

Kurulun, Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki asıl üyeleri, görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasında daire başkanlarını ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebilir.

Kurul, adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır. Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcıları, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir.

Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir”.

şeklinde ifade edilmiştir.(5982 sayılı kanun md.22)

2.3.2.Üyelerin Görev Süreleri

Üyelerin görev süresi 5982 sayılı HSYK kanunda, 4 sene olup görev süresi biten üyeler yeniden seçilebilmektedirler.

2.4. 2017 Anayasa Değişikliği Sonrası Hakimler ve Savcılar Kurulu

2017 yılında 6771 sayılı kanun ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunu düzenleyen Anayasamızın 159. maddesinde düzenleme yapılmıştır.

Belirtilen düzenlemede;

- “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ismi, “Hâkimler ve Savcılar Kurulu” olarak değiştirilmiştir,
- Kurul’un üye sayısı “on üç” üyeye düşürülmüş, yedek üyelik kaldırılmıştır.
- Kurul’un daire sayısı iki daireye düşürülmüştür.
- Kurulun dört üyesi Cumhurbaşkanı tarafından seçilecektir, (Üç üye birinci sınıf adli yargı hâkim ve savcıları arasından, bir üye birinci sınıf idari yargı hâkim ve savcıları arasından olmak üzere)
- Kurul’un yedi üyesi TBMM tarafından seçilecektir (Üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından olmak üzere). Böylece TBMM’ye Hâkimler ve Savcılar Kuruluna üye seçme yetkisi tanınmıştır,
- Değişiklikle kurul’a; Yargıtay, Danıştay, Türkiye Adalet Akademisi ile Adli ve İdari yargı hâkim ve savcılarının üye seçme yetkisi kaldırılmıştır,
- Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki 30 gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden 30 gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır”.

“Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri en geç otuz gün içinde seçilirler ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki kırkıncıgünü takip eden iş günü görevlerine başlarlar. Başvurular, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon ongün içinde her bir üyelik için üç adayı üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada üçte iki çoğunlukla seçimin sonuçlandırılmaması halinde, ikinci ve üçüncü

oylamalar yapılır; bu oylamalarda üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyunu alan aday seçilmiş olur. Beşte üç çoğunluğun sağlanamaması halinde üçüncü oylamada en çok oyu almış olan, seçilecek üyelerin iki katı aday arasından ad çekme usulü ile üye belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu aynı usul ve nisapları gözeterek onbeş gün içinde seçimi tamamlar. Mevcut Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri, yeni üyelerin göreve başlayacağı tarihe kadar görevlerine devam eder ve bu süre içinde yürürlükteki Kanun hükümlerine göre çalışır. Yeni üyeler, ilgili kanunda değişiklik yapıncaya kadar mevcut Kanunun Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uyarınca çalışır. Görevi sona eren ve Hâkimler ve Savcılar Kuruluna yeniden seçilmeyen üyelerden, talepleri halinde adli yargı hâkim ve savcılar arasında seçilenler Yargıtay üyeliğine, idari yargı hâkim ve savcılar arasında seçilenler Danıştay üyeliğine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca seçilir; öğretim üyeleri ve avukatlar arasında seçilenler ise Danıştay üyeliğine Cumhurbaşkanınca atanır. Bu şekilde yapılan seçim ve atamalarda boş kadro olup olmadığına bakılmaz, seçilen ve atanan üye sayısı kadar Yargıtay ve Danıştay kadrolarına üye kadrosu ilave edilir”.

2.5.Hâkimler Ve Savcılar Kurulunun Niteliği

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 1982 Anayasasında ‘Yargı’ adlı üçüncü bölümün 159. maddesinde düzenlense de HSK’nın işlevsel açıdan idari mahiyette olduğunu ifade edebiliriz.¹²¹ HSK’nın hakim ve savcılarının özlük haklarına ilişkin yapmış oldukları uygulamalara bakıldığında bunların idari işlem olduğunu söylemek mümkündür.¹²² Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar. Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar.

¹²¹Yılmaz, a.g.e., ss.96-97.

¹²²Keser-Niyazioğlu, a.g.e., s.145.

HSK'nın Teftiş Kurulu ve Genel Sekreterlik olmak üzere iki hizmet birimi bulunmaktadır. Kurulun sekreteryaya hizmetleri ise Genel Sekreterlik tarafından yerine getirilmektedir. Teftiş Kurulu, Başkanın gözetiminde Kurul adına görev yapmaktadır.

2.6. Hâkimler Ve Savcılar Kurulunu Yapısı Ve Görevleri

2.6.1. Başkanlık

HSK'nda Başkanlık; Başkan ve Başkan vekilinden meydana gelmektedir (HSYKK md.6/1). Kurulun doğal üyesi olan Adalet Bakanı aynı zamanda da başkandır.

Başkanın görev ve yetkileri şunlardır:

- “- Kurulu yönetmek ve temsil etmek.*
- Kanunlardaki istisnalar saklı kalmak üzere, Genel Kurul çalışmalarına başkanlık etmek ve oy kullanmak.*
- Genel Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Genel Sekreteri atamak.*
- (Değişik: 15/2/2014-6524/23 md.) İlgili dairenin teklifi üzerine hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma,*
- inceleme ve soruşturma yapılması işlemleri ile inceleme ve soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin işlemlere olur vermek*
- (Ek: 15/2/2014-6524/23 md.) (...) genel sekreter yardımcılarını atamak*
- (Ek: 15/2/2014-6524/23 md.) Kurul üyeleri hakkındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek.*
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak*
- Başkan;**
- Disiplin işlemleriyle ilgili Genel Kurul toplantılarına,*
- Dairelerin çalışmalarına, katılamaz.*

- Başkan, yetkilerinden bir kısmını yazılı olarak Başkanvekiline devredebilir”.

Daire başkanlarından birini, Genel Kurul Başkanvekili olarak seçer. Başkanvekilinin yokluğunda yerine daire başkanlarından hangisinin vekâlet edeceğini Başkanvekili belirler.(HSYKK.md.6)

2.6.2. Genel Kurul

HSK Genel Kurulu, Kurulun 13 asıl üyesinden meydana gelmektedir. Genel Kurul, senelik olağan toplantı günlerine karar vermektedir. Genel kurul başkanın talebiyle olağanüstü olarak toplanabilmektedir. Görüşülmesi istenen konunun üye tam sayısının salt çoğunluğunun yazılı talebiyle başkan, kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilmektedir. Kanundaki istisna durumlar hariç olmak üzere Genel Kurul, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğuyla da karar alır. Toplantının gündemi başkan tarafından başkanvekilinin de görüşü alınarak belirlenmektedir. Toplantının ne zaman yapılacağı ve konuşulacak işlerin sırasının belirlenmesine gündem denmektedir. Başkan ya da üyelerden birinin talebi doğrultusunda toplantı gündeminde değişiklik yapmak mümkündür. Ancak burada dikkat edilmesi gereken talep edilen değişikliklerin ivedi ve süreli olmasıdır. Gündemde yer alan işlerin sırasında bir değişiklik yapılması ya da görüşmenin ertelenmesi de aynı usule tâbidir (HSYKK.md.29)

Genel Kurulun görevleri HSYKK md. 7’de şöyle ifade edilmektedir:

“-Başkanvekilini ve daire başkanlarını seçmek.

- Dairelerin kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak,

- Daireler arasında çıkan görev ve işbölümü uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak,

-Kurulun görevine giren, fakat Genel Kurul veya dairelerin görevleri arasında gösterilmeyen konularda karar merciini belirlemek.,

- Dairelerden birine gelen ve olağan çalışmalar ile karşılanamayacak oranda artan işlerden bir kısmını diğer bir daireye vermek,
- Kurul üyeleri hakkındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yürütmek ve bu konuda gerekli kararları vermek,
- Bakanlığın, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak,
- Yargıtay ve Danıştay'a üye seçmek,
- Genel Sekreterin atanması için Başkana üç aday teklif etmek,
- Teftiş Kurulu Başkanını, Teftiş Kurulu başkan yardımcılarını, genel sekreter yardımcılarını, Kurul başmüfettişlerini, Kurul müfettişlerini ve Kurulda geçici veya sürekli olarak görev yapacak tetkik hâkimlerini atamak,
- Kurulun görev alanına ilişkin yönetmelik çıkarmak ve genelge düzenlemek,
- Kurulun stratejik plânını onaylamak ve uygulamasını takip etmek,
- Görev alanını ilgilendiren kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları hakkında görüş bildirmek,
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak”,

2.6.3. Daireler

HSK bünyesinde üç Daire yer almaktadır. “Birinci Daire, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Yargıtay’dan seçilmiş olan bir, adlî yargı hâkim ve savcıları bünyesinden seçilmiş olan üç, idarî yargı hâkim ve savcılardan seçilen bir ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilen bir asıl üyeden meydana gelmektedir. İkinci Daire, Yargıtay ve Danıştay bünyesinden seçilen birer, adlî yargı hâkim ve savcılardan seçilen iki, idarî yargı hâkim ve savcılardan seçilmiş olan bir ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilen iki asıl üyen oluşmaktadır. Üçüncü Daire ise

Yargıtay ve Danıştay bünyesinden seçilen birer, Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulu tarafından seçilen bir, adli yargı hâkim ve savcılarında seçilen iki, idarî yargı hâkim ve savcılarında seçilen bir ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilmiş olan bir asıl üye olmak üzere yedişer üyeden meydana gelmektedir”. (HSYKK md. 8) Ancak 6771 sayılı kanunla anayasanın 159.maddesinde yapılan değişiklikle “Hâkimler ve Savcılar Kurulu on üç üyeden oluşur; iki daire halinde çalışır” diye belirtilmektedir.

“Üyelerin hangi dairelerde görev yapacağına Genel Kurul seçimle karar vermektedir. Her dairenin bünyesindeki üyelerden biri o dairenin başkanı olarak Genel Kurul tarafından atanmaktadır. Ancak daire başkanı olarak Adalet Bakanlığı Müsteşarı seçilememektedir”. (HSYKK md. 8)

“Daire başkanı yokluğunda yerine bakacak kişiyi vekil olarak kendisi belirlemektedir. Toplantılara başkanlık etmek, daireyi temsil etmek, gündem hazırlamak, dairenin düzenli biçimde işlemesini sağlamak gibi görevler daire başkanının görevleri arasında yer almaktadır”.(HSYKK. md.8)

“Genel Kurulda ve Dairelerde görüşmeler bittikten sonra oylama aşamasına geçilmektedir. Oylama kural olarak ve belirli bir kararın olmadığı hallerde açık yapılmaktadır. Genel kurul seçimlerinde ise oylama kapalıdır. İlk olarak usul ile alakalı oylama yapılmaktadır. Usul ile alakalı oylamada azınlıkta bulunanların esas hakkında oylamaya katılması ise zorunlu olarak kurala bağlanmıştır. Kurul ya da daire başkanı en genç üyeden başlayarak oyları toplamakta ve en sonunda ise kendi oyunu kullanmaktadır. Oylama sürecinde çekimser oy kullanılamamaktadır. Oylamanın sonucu oturum başkanı tarafından tesbit edilir ve açıklanır”. (HSYKK md. 31).

Dairelerin görevleri HSYKK 9.maddesinde düzenlenmiştir.Bu hükme göre:

“Birinci Dairenin görevleri şunlardır:

“Hâkim ve savcılarla ilgili olarak;

Atama ve nakletme,

Geçici yetki verme,

Kadro dağıtma,

Müstemir yetkileri düzenleme,

Yıllık ve mazeret izinleri dışında her türlü izin verme,

Türkiye Adalet Akademisi tarafından yapılan plânlamaya ve alınan taleplere uygun olarak eğitim programlarına katılmaya ilişkin izin verme,

işlemleri yapmak.

Meslek öncesi eğitimde staj mahkemelerini belirlemek.

Genel Kurul tarafından verilen diğer işleri yapmak”.

İkinci Dairenin görevleri şunlardır:

“Hâkim ve savcıların;

Her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma işlemleri yapmak,

Görevlerinden dolayı veya görevleri sırasındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturması sonucu hakkında karar vermek,

Disiplin veya suç soruşturma ve kovuşturması nedeniyle geçici yetkiyle yer değiştirmesine veya görevden uzaklaştırılmasına karar vermek,

Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar vermek,

Diğer kurumların geçici görevlendirme ve nakil taleplerine ilişkin izin işlemleri yürütmek.

Genel Kurul tarafından verilen diğer işleri yapmak”.

Üçüncü Dairenin görevleri şunlardır:

“Hâkim ve savcı adaylarını mesleğe kabul etmek,

Hâkim ve savcılarının görevlerini; kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarına ilişkin denetleme işlemlerini Teftiş Kuruluna yaptırmak,

Hâkim ve savcılar hakkındaki ihbar ve şikâyetleri inceleyip gereğini yapmak,

Hâkim ve savcılarının görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını Kurul müfettişleri veya müfettiş yetkilerini haiz kıdemli hâkim veya savcı eliyle araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri için teklifte bulunmak,

Hâkimlik ve savcılık görevine tekrar atanma ile diğer hizmetlerden mesleğe atanma talepleri hakkında karar vermek,

Meslekten çekilme, çekilmiş sayılma ve görevin sona ermesi hakkında karar vermek,

İlgili kanunlarda verilen görevlerin yerine getirilmesi bakımından en yakın ağır ceza, bölge adliye ve bölge idare mahkemesini belirlemek,

Genel Kurul tarafından verilen diğer işleri yapmak”,

Kurul Kararları ve Tutanaklar

HSYKK md.32 de şu şekilde belirtilmektedir.

“Genel Kurul ve dairelerde görüşülen işler tutanağa bağlanır ve yapılan işlemler bir kararla tespit edilir.

Kararlarda;

-Konunun, varsa iddia ve savunmanın özeti,

- Kararın ve varsa karşı oyun gerekçesi,
- Karara karşı başvurulabilecek kanun yolları, mercileri ve süresi, gösterilir.
- Kararların gerekçesi, karar tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde yazılır.
- Kurul tarafından;
- Gerekli görülen kararlar Resmî Gazetede,
- Disipline ilişkin kararlar, kişisel verilerin korunması kaydıyla Kurulun internet sitesinde, yayımlanır.
- Genel Kurul ve dairelerin;
- Hâkim ve savcılarının özlük ve disiplin işleri hakkında verdiği kararlar kendilerine,
- Müracaatlarının sonuçları ise ilgisine, tebliğ edilir.
- Hâkim ve savcılara, savunmaları alınmış olmadıkça, haklarındaki şikâyet ve ihbar üzerine verilen kararlar tebliğ edilmez”.

2.6.4. Genel Sekreterlik

İdari ve mali işler ve sekreteryaya işlerini gerçekleştirmek için kurulmuş olan Genel Sekreterlik, dört genel sekreter yardımcısı ve yeterli sayıda tetkik hâkimi ve bürolardan meydana gelmektedir. Genel Sekreterliğin görevlerini şöyle ifade etmek mümkündür (HSYKK md.10/2):

“Kurulun büro işlemlerini yürütmek,

Kurulun taraf olduğu adlî ve idarî davalar ile icra takiplerinde avukatlar vasıtasıyla Kurulu temsil etmek, davaları takip etmek, ettirmek, hukukî hizmetleri yürütmek,

Hâkim ve savcılarının sicilleri ile şahsî dosyalarını tutmak,

Kurulun arşiv hizmetlerini yürütmek,

Kanunlarla malî hizmet ve strateji geliştirme birimlerine verilen görevleri yapmak,

Hâkim ve savcılarının izin ve emeklilik işlemlerini yürütmek.

Kurul üyeleri ile Kurulda görev yapanların özlük işlemlerini yürütmek,

Kurulun görev alanıyla ilgili hususlarda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminin (UYAP) kullanılmasını sağlamak,

Kanunlarda gösterilen veya Başkanlık, Genel Kurul veya daireler tarafından verilen diğer işleri yapmak”,

“Genel Sekreter birinci sınıf hâkim ve savcılardan, Genel Kurulun önerisiyle üç aday içerisinde Başkan tarafından seçilmektedir. Genel sekreter adaylarına karar verilen seçimde başkan oy kullanamamakta ve her bir kurul üyesi ancak bir adaya oy verebilmektedir. Bu oylama sonucunda en fazla oy olan üç aday başkana teklif edilmiş olarak kabul edilmektedir”.r (HSKK md. 11/1).

Genel Sekreter mevzuata, kurulun planlarına ve hizmet kalite standartlarına göre görevini yerine getirerek sekreterliğin verimli bir biçimde işlemlerini sağlamakla görevlidir. Yokluğunda yerine vekalet edecek kişiyi Genel Sekreter kendisi belirlemektedir. Genel sekreter yardımcıları, birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar arasından, muvafakatleri alınarak, Başkantarafından atanır. Genel sekreter yardımcıları;

“- (Değişik: 15/2/2014-6524/28 md.) Genel Sekreterce hazırlanıp Başkan tarafından onaylanan iş bölümüne göre çalışır.

- Kendilerine bağlı büroların verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlar.

- Genel Sekreter tarafından verilen görevleri yerine getirir”. (HSYKK md.11)

HSYKK 12.maddesinde tetkik hakimleri ile alakalı olarak şu ifadelere yer verilmektedir:

“Kurulda çalıştırılmak üzere Genel Sekreterliğe bağlı yeteri kadar tetkik hâkimi bulunur. Tetkik hâkimliğine, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az beş yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile Kurul hizmetlerinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından muvafakatleri alınarak, Genel Kurul tarafından, geçici veya sürekli çalıştırılmak üzere atama yapılır. Tetkik hâkimleri, Başkan, ilgili daire başkanı ile Genel Sekreter tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirir”.

2.6.5. Teftiş Kurulu

“Teftiş Kurulu Başkanı, üç başkan yardımcısı, başmüfettiş ve müfettişlerden oluşan Teftiş Kurulu, Başkanın gözetiminde Kurul adına görev yapmaktadır. Kurul müfettişleri, görevlerini yerine getirirken Teftiş Kurulu Başkanına; Teftiş Kurulu Başkanı ise Kurula karşı sorumludur”. (HSYKK md.14).

Teftiş Kurulunda görevli olanların atanma usulleri şu şekildedir;

“Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcıları, birinci sınıf hâkim ve savcılar arasından, Kurul başmüfettişleri, Teftiş Kurulunda fiilen beş yılını doldurmuş, birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini yitirmemiş olan müfettişler arasından, kıdem sırasına göre, Kurul müfettişleri, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az beş yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile Kurul müfettişliği hizmetinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından muvafakatları alınarak Genel Kurul tarafından atanır”.(HSYKK madde 15);

Teftiş Kurulunun Görevleri Şunlardır ;

“-Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek;

-Görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yapmak;

-Görev alanına giren konularda, uygulamada ortaya çıkan mevzuat yetersizliği ve aksaklıklar ile ilgili hususlarda gerekli inceleme ve araştırmaları

yaparak alınması gerekli kanunî ve idarî tedbirler konusunda Kurula teklifte bulunmak;

-Kanun, tüzük ve yönetmeliklerde gösterilen veya Kurul tarafından verilen benzeri görevleri yapmak ile görevlidir".(HSYKK md. 14/4);

2.6.6. HSK'nın Bütçesi

6087 sayılı HSK Kanununa göre kurulun kendi bütçesi ile yönetilmesi gerekmektedir. "Türkiye Büyük Millet Meclisinde bütçeyle ilgili görüşmelerde Kurulu, Başkan temsil eder; Başkanvekili ve Kurul üyeleri açıklama yapmak üzere davet edilemez". (HSYKK md. 44).

Kurulun hizmet birimleri, 11.12.2010'da 6087 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle meydana getirilmiştir. Bu kanunun geçici 1.maddesi gereğince, hizmet birimleri aktif halde işlemeye başlayıncaya kadar kurul giderleri Adalet Bakanlığı'nın bütçesinden karşılanmış ve 6087 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra ise bağımsız ayrı bir bütçeye sahip olmuştur.¹²³

Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu Bürolarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 29.Maddesinde(Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulundan:Yayın Tarihi: 4/7/2012)

Strateji Geliştirme Bürosunun görevleri şu şekilde sıralanmaktadır

"---İzleyen iki yılın bütçe tahminlerini de içeren Kurul bütçesinin, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlanması ve Kurul faaliyetlerinin bunlara uygunluğunun izlenmesi ve değerlendirilmesi,

-Mevzuatı uyarınca belirlenecek bütçe ilke ve esasları çerçevesinde, ayrıntılı harcama programının hazırlanması,

¹²³Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 2012 Faaliyet Raporu", HSYK Strateji Geliştirme Bürosu, 2013, s.156.

-Bütçe kayıtlarının tutulması, bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve bütçe kesin hesabı ile malî istatistiklerin hazırlanma”...

ifadeleri kullanılmıştır.

Genel Sekreterlik’in “stratejik plan ve yıllık performans programı” kapsamında hazırlamış olduğu kurul bütçesi Maliye Bakanlığının onayına gönderilmektedir. Mecliste gerçekleştirilen görüşmelerde ise kurul, Adalet Bakanı’nın başkanlığında temsil edilmektedir.

2.7. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Görevleri

“HSK, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir”(Any.md.159)

“Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun ve diğer mevzuata (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir”. (2017 değişikliği ile Anayasa 159.md)

Karar Organı Olarak Görevleri;Kurul; başkan, başkan yoksa da başkan vekilinin liderliğinde üye tamsayısı ile toplanmaktadır. Kurulda karar alınabilmesi için salt çoğunluğun sağlanması gerekmektedir (HSYKK md. 29). Adalet Bakanı ve

diğer ilgililerin, kurulun kararını tebliğ etmesinden 10 gün içerisinde kararın tekrardan incelenmesini talep etme hakkı bulunmaktadır (HSYKK md. 33).

İtiraz Mercii Olarak Görevi;Kurulun inceleyip tekrardan almış olduğu karar karşısında kararın tebliğinden itibaren 10 gün içinde ilgililerin itiraz hakkı vardır. Söz konusu bu itirazlar “İtirazları İnceleme Kurulu” nda ele alınarak neticelendirilmektedir. İtirazdan sonra verilen kararlar ise kesindir ve başka hiçbir yargı veya idari merciiye başvurulması söz konusu değildir (HSYKK md. 33).

Atama ve nakillerde uygulanması gereken ilkeler HSYK tarafından bir yönetmelik ile tespit edilerek söz konusu yönetmelik Resmi Gazetede yayımlanmıştır. (Hâkimler ve Cumhuriyet Savcıları Hakkında Uygulanacak Atama ve Nakil Yönetmeliği, R. G. 19730).Nakil ve atama talep eden savcı ve hakimlerin istekleri, sicilleri gibi durumları Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü tarafından ele alınarak bir taslak hazırlanmakta ve söz konusu bu taslak HSYK’ya gönderilmektedir. Kurul tarafından bir ay içerisinde incelenmesi gereken bu taslaklarda değişikliğe ihtiyaç duyulursa gerekli değişiklikler de yapılarak son haliyle Adalet Bakanlığına tevdi edilmektedir (HSYKK md. 19).

2.8. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Kararlarının Niteliği

Kurulun meslekten çıkarma kararları karşısında yargı yolunun açılması 5982 sayılı kanunla hükme bağlanmıştır (md. 159/10). Fakat bu durum yalnızca meslekten çıkarma kararları ile alakalıdır. Bu kararlar dışında yargı yolu açık değildir.

6087 sayılı HSYK Kanununda; "yeniden inceleme itiraz ve yargı yolu başlığı altında 4.kısımda yer almaktadır.Buna göre:

“ Genel Kurulun ilk defa aldığı kararlara karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kuruldan yeniden inceleme talebinde bulunabilir; yeniden inceleme talebi üzerine verilen kararlar kesindir.

Dairelerin kararlarına karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren dairedenyenideninceleme talebinde bulunabilir.

Dairelerin yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı, Başkan veya ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kurula itiraz edebilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

Disipline ilişkin kararlara karşı şikâyetçilerin de yeniden inceleme ve itiraz hakları vardır.

Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğerkararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derecemahkemesi olarak Danıştayda görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır”.(HSYKK md.33)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSAL HUKUKTA HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULUNUN YARGI BAĞIMSIZLIĞI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Yargı Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi

Yargı, konum olarak diğer devlet kurum ve kuruluşları dikkate alındığında oldukça karmaşık ve ilginç bir durumdadır. Yargı dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarının bağlı bulunduğu, talimat aldığı, siyasi iktidarın hedeflerini yerine getirmek, topluma verilen direktifler doğrultusunda hizmet sunmak iken Yargı ise, tarafı Devlet kurumları da olsa tarafların iddia edilen “hakk’larını” sahibine iade etmek için oluşturulmuş devlet gücüdür.¹²⁴

Nitekim toplumu oluşturan çekirdek katman olan vatandaş, anayasa ve yasalarda yazan hukuki terimlere değil, somut olarak hak aramanın son kapısı niteliğindeki Yargı’da maruz kaldığı uygulamalara bakacaktır. Bu anlamda birey, doğru ve güvenli yargılanacağına inanamazsa veya uygulamalar nedeniyle şüphe duyarsa yasalardaki soyut kavramlar önemini yitirecek, uygulamanın acı gerçeği ile baş başa kalan vatandaş hakkını farklı yollarla arama ihtiyacı hissedebilecektir.¹²⁵ O nedenle ki yargı mensupları verdikleri kararlarla gerek devlet kurumları gerekse de vatandaşların hayatında önemli bir yere sahiptir. Yargı mensuplarının verdiği kararın önemini anlatan şu veciz hikâye ise yargının ve yargı mensuplarının verdiği kararların toplum hayatındaki anlamını göstermektedir : “*Berlin yakınındaki SansSauci parkının büyüülmesi projelerinde, civardaki bir değirmen sebebiyle canı sıkılan Kral Frederik, değirmenciye çağırarak bu yeri kendisine satmasını ister. Değirmenci teklifi reddeder ve direnir. Kral değirmenciye sinirlenerek;*

- *Değirmen senin, peki fakat inadin neden? Satın almak istediğim benim iyiliğimden, sayet istersem onu zorla alırım senden, bil ki hükümdarım ben.*

¹²⁴Hasan Tahsin Fendoğlu; **Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Yetkin yayınları, Ankara, 2010, s.75

¹²⁵Çetin Aşçıoğlu; **Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma**, Baskı: Sözkesen Matbaacılık, Ankara, 2010, s.1.

Değirmenci cevap vererek:

- Zorla almak kolaydı. Evet ama, hâkimler olmasaydı” der.¹²⁶

Yargı bu derece öneme ve belirleyici role sahip olunca doğal olarak yönetimi her dönemde sorun oluşturmıştır. Özellikle siyaset kurumu her dönemde yargı yönetiminde etki sahibi olmak istemiş ve bu doğrultuda düzenlemeler yapmayı denemiştir. Bu durum dikkate alındığında karar verici konumundaki yargı mensuplarının bağımsızlığının sağlanması, yargının işleyişinin her türlü etkiden uzak kalması¹²⁷ ve yargı mensuplarının bağımsızlığı, tarafsızlığı ile devlet hiyerarşisi arasında ince bir denge oluşturulması zorunluluğu bulunmaktadır.¹²⁸ Zira yargı erk’i kurumları ve kararları ile tüm bireylerin olağan hayatını etkilemekte, hakem rolünü üstlenmektedir.

Bu nedenle doğaldır ki vatandaşla devlet; vatandaşla vatandaş arasında hakem olan yargının hiyerarşik yapılanmasının da taraf olan bireye, güven sağlayacak tarzda olması gerekmektedir¹²⁹. Hatta, yargıya duyulacak bu güvenin hukuk devletinin olmazsa olmaz bir şartı olduğunu ileri süren görüşler de mevcuttur.¹³⁰

Bu anlamda, yargının idaresinin bağımsızlığına katkı sağlayacak şekilde oluşturulan ve her türlü etkiden uzak kalabilecek bağımsız kurumlar aracılığıyla olması gerektiği pek çok demokratik ülkeler tarafından kabul edilmiş ve bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır.

3.1.1. Hâkimler-Savcılar Kurulunun ve Yargı’nın Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi

Genel olarak kamu yönetiminin *genel yönetim, askeri yönetim, akademik yönetim ve adli yönetim* olmak üzere dört farklı alanı kapsadığı kabul

¹²⁶Aktaran Ömer Sever; **Hâkim Bağımsızlığı ve Savcılık Teminatı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi (YDT), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (SBE) Kamu Hukuku Bölümü, İstanbul, 2007, s.36.

¹²⁷Sami Selçuk, **Stratejik Boyut Dergisi Röportajı**, Stratejik Boyut, Ekim-Kasım-Aralık 2009 sayısı, s.53.

¹²⁸Wim Voermans, Pim Albers, **Councils for the Judiciary in EU Countries**, CoE, march 2003

¹²⁹Vedat Ardahan, **Hâkimlerin İstiklali ve Hâkim Teminatı**, Ankara, 1961.

¹³⁰Sadullah Ergin, **Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği Uluslararası Sempozyumu**, Ankara-Aralık 2009, açılış konuşmasından, s.7

edilmektedir.¹³¹Bu alanlar belirlenirken ve içerikleri saptanırken ölçüt olarak “hiyerarşi” ve “idari vesayet” kavramları kullanılmakta ve yapılar idari bakımdan bu ölçütlere göre sınıflandırılmaktadır.¹³² Bu anlamda Türk Yargı Teşkilatını genel olarak ‘*hiyerarşik*’ modelde örgütlendiğini söyleyebiliriz.¹³³Yargı organları ile karar verme mekanizmaları dikkate alındığında yargı yönetiminin, mahkemelerin kuruluş ve işleyiş düzenlerini; yargılama süreçlerinden hâkim ve savcılarının mesleğe alımları, naki ve disiplin işlemlerini; mahkemelerde görevli yardımcı personelin yönetimini, mahkemelerdeki bilgi ve veri sistemlerinin işleyişini, yargı mensuplarının eğitimlerini kapsadığı söylenebilir.¹³⁴

Yargı yönetimi, genellikle adaletin yerine getirilirken mümkün olan alanlarda standartlar geliştirmenin ve objektif uygulamaları teşvik etmenin gereksinimi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu anlamda, her ülke kendi dinamikleri içerisinde, uyguladığı hukuk metodunu da dikkate alarak yargı yönetim modeli geliştirmeye çalışmıştır. Ancak hemen söylemek gerekir ki, ülkelerin hemen hepsinde yargı yönetimi belirlenirken ölçü alınan temel ilke yargının bağımsızlığının korunması olmuştur.¹³⁵

Hem vatandaşa güven verecek hem de ülke yönetiminin sigortası olabilecek yargı erk’inin yönetimi için geliştirilen çözümlerin ortak noktasının bağımsızlık ve kaliteli yargı olması gerektiği hemen her ülke tarafından kabul gören bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır.¹³⁶Avrupa hâkimlerinin sözcüsü konumundaki “Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi” Başkanı Afonso’ya göre bu gerçeği teorik olarak çağdaş tüm devletler istemekte, savunmakta ve anayasal düzlemde kâğıt üzerinde sağlamlaştırmaktadırlar.¹³⁷

Yargı yönetiminin bağımsız olması, hâkimlerin ve savcılarının da özgür karar alabilmelerine katkı sağlayacaktır. Yargı bağımsızlığı olarak genel kabul gören

¹³¹Birgül Ayman Güler, , **Türkiye’nin Yönetimi**-Yapı, İmge Kitabevi, Ankara Ocak 2009, s.20.

¹³²İlhan Özay, **Günışığında Yönetim**, Alfa yayın dağıtım, İstanbul, 2002, s.152.

¹³³Ali Altıntaş, **Adliye Yönetimi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.13.

¹³⁴İsmail Aksel, **Türk Adalet Yönetimi**, Seçkin Yayınevi, Ankara Kasım, 2009, s.31.

¹³⁵Altıntaş, a.g.e., s.213.

¹³⁶HammergreenLinn, Do JudicialCouncilsFurtherJudicial Reform, Carnegie EndowmentRule of Law Series, June 2002, s.3.

¹³⁷Türk Yargı Sistemindeki Reformlar: Düünden Bugüne HSYK ve Avrupa Uygulaması ile Mukayese Uluslararası Sempozyum Kitapçığı, s.101.

kavramın gerçekleşmesi için yargı yönetiminin bağımsızlık temelinde yapılandırılması gerekmektedir.¹³⁸ Bu husus, adil yargılama ilkesinin gerçekleşmesinin en önemli şartı olarak kabul edilmekte ve yargı ile ilgili uluslararası belgelerde de ifade edilmektedir.¹³⁹ Bu durum hem 2016 hem de 2018 yılı Avrupa Birliği İlerleme Raporlarında ifade edilmiş, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun yeni yapısı Yürütme'nin etkisine açık olarak nitelenerek bağımsızlığı konusunda ciddi kuşklar olduğu ifade edilmiştir.¹⁴⁰

3.1.2. Yargıda Görev Yapan Profesyonellerin Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi

Ülkeleri, yüksek yargı kurullarını oluşturmaya iten zorunlu etkenlerden biri de yargıda görev yapan profesyonellerin bağımsızlığı ile devletin klasik hiyerarşik idari faaliyetlerini oluşturan atama, nakil, disiplin ve denetim gibi olguların dengelenerek yürütülmesi zorunluluğudur. Zira hemen her ülkede yargı mensuplarının atama şekillerinden, terfi sistemlerine ve nakillerinden eğitimlerine kadar yapısal hususlar diğer devlet görevlilerinden farklılıklar oluşturmakta ve bu nedenle özel bir yönetim şeklini gerektirmektedir.¹⁴¹

Yargı işlevinin her kurumdan bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından yerine getirilmesi zorunluluğu bulunurken idarenin mutlak anlamda bağımsız olma gibi durumu bulunmamaktadır.¹⁴² Öte yandan yargı kurumları vazifesini icra ederken önüne gelen konularda, tamamen bağımsız üçüncü kişi ve belki hakem konumunda iken, idare çoğunlukla görevini yerine getirirken yaptığı işlemlerde taraf olma durumundadır.¹⁴³

¹³⁸Orlando Afonso, **Türk Yargı Sistemindeki Reformlar: Düünden Bugüne HSYK ve Avrupa Uygulaması ile Mukayese Uluslararası Sempozyum** Kitapçığı, Oturum Konuşmasından s.104.

¹³⁹Sibel İnceoğlu, **Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği** Uluslararası Sempozyumu, Ankara-Aralık 2009, oturum konuşmasından s.54.

¹⁴⁰17 Nisan 2017'de yayınlanan 2018 yılı İlerleme Raporundaki ifadeler şu şekildedir: “ geçen yıl (2017) özellikle yargının bağımsızlığı konusunda çok ciddi geri dönüşler yaşandı. Anayasa değişiklikleri yürürlüğe girdi ve HSK'nınYürütme'den bağımsız olması hususuna büyük ölçüde baltalandı” çeviren Gonca Kuru, www.t24.com.tr erişim tarihi 25.04.2018.

¹⁴¹Avrupa Yargıçları Danışma Konseyi 10 nolu yargı konseylerine dair görüş madde 9.

¹⁴²Ramazan Aslan - Süha Tanrıver, **Yargı Örgütü Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara Mayıs 2001, s.35.

¹⁴³Aslan-Tanrıver, a.g.e., s.32.

Bununla birlikte yargı yönetiminin muhatap olduğu mahkemeler ve ülkemiz açısından savcılık teşkilatının personel yönetimi, yargı mensuplarının terfi-tayin-disiplin gibi idari nitelik arz eden konular yargı yönetiminin idari yapıdan tamamen ayrı düşünülemeyeceğini de göstermektedir. Bu nedenle karmaşık bir yapı oluşturan ve yer yer diğer bir erk olan Yürütme ile kesişim sağlayan yargı yönetiminin daha titiz ele alınma ihtiyacı belirginleşmektedir. Bu ihtiyaç Avrupa Konseyi'nin 2003 yılında üye ülkelerin yüksek yargı konseylerini ve duyulan gereksinimi raporlamak için yaptırdığı bir araştırmada da ortaya konulmuştur.¹⁴⁴Bu Rapora göre, yargı konseyinin hükümetten bağımsız olması, hâkimlerin tayin-terfi-disiplin gibi işlemleri ile yargısal karar mercilerinin organizasyonunu gerçekleştirebilecek yeterlilikte bir yapısının olması gerekmektedir.

Yargı erk'inin yönetim şeklinin belirlenmesinde etkili olan 'profesyonellik' beraberinde hesap verebilirlik kavramını da getirmektedir.¹⁴⁵ Modern yönetim modellerinde hesap verebilir bir yapının olması sistemin sağlıklı işlemesi, kendi içindeki sorunları tespit ederek çözme konusunda etkili adımların atılması ve muhatap kişilerin güveninin artırılması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle de günümüzde çağdaş, çoğulcu demokrasilerde yargı yönetim modeli belirlenirken 'hesap verebilirlik' kavramı profesyonellikle eşdeğer bir şekilde ele alınmaktadır.¹⁴⁶Bu kapsamda Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun idari anlamdaki görevleri nedeniyle idari yargı önünde hesap verebilir konumdadır. Bütçe denetlenmesi bakımından ise Sayıştay ve Meclis denetimi mevcuttur.

07.05.2010 yılında 5982 sayılı Yasa ile 1982 Anayasasında yapılan değişikliklerle HSK üyeleri seçim sistemi nedeniyle içlerinden geldikleri yargı mensuplarına hesap verme durumunda iken 2017 Nisan'da kabul edilen Anayasa değişiklikleri ile HSK'nın hesap verebilir yapısı ortadan kaldırılmış ve seçim sistemi nedeniyle Yürütme ve Yasama'ya bağımlı hale getirilmiştir. Zira, 2010 Değişiklikleri ile getirilen seçim sistemine göre ilk derece mahkeme ve savcılıklarından 10 üye

¹⁴⁴Tezimizde de sık sık vurgu yaptığımız çalışmanın başlığı "Avrupa Birliği Ülkelerinde Yargı Konseyleri" şeklindedir. Raporu WimVoermans ile uzman Pim Albers tarafından Avrupa Birliği ülkeleri verileri taranarak hazırlanmış, Şubat 2003'te Avrupa Konseyi tarafından kabul edilerek yayınlanmıştır.

¹⁴⁵Levent Gönenç, **Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, TEPAV yayınları, İstanbul, 2011, s.15.

¹⁴⁶Murat Yanık, **Yargının Yönetimi ve Denetimi**, Der Yayınları, İstanbul, 2014, s.3.

seçilmekteydi, bu üyelerin yeniden seçilme imkanları olması veya bir daha seçilemediklerinde tekrar aralarından seçildiği meslektaşlarının aralarına dönme ihtimali nedeniyle çalışmalarında hesap verme, denetlenme düşüncesiyle hareket etme durumları bulunmaktaydı. Oysa ki 6771 sayılı Yasa ile Nisan 2017’de yapılan değişikliklerle ilk derece hakim-savcılarının ve Yüksek Mahkemelerin kendi içinden kendileri tarafından HSK’ya üye seçme imkanları kaldırılmış üyeler tamamen Cumhurbaşkanı ve TBMM tarafından atanmakta ve seçilmektedir. Bu hali ile Yargının yönetimi üzerinde Yürütme ve Yasama’nın etkisinin arttığı söylenebilir.

3.2. Hakimler Savcılar Kurulu’nun Hukuk Devleti İlkesi Açısından Fonksiyonunun Yargı Bağımsızlığına Etkilerinin Değerlendirilmesi

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde geliştirilen anayasacılık hareketlerinin temelinde, devlet iktidarının sınırlandırılması veya yönetme yetkisinin dağıtılması yatmaktadır.¹⁴⁷ Devlet iktidarının sınırlandırılması, çoğulcu demokrasiyi gerçekleştirmek için başvurulmuş temel değerlerden “insan hakları” ve “hukuk devleti” öne çıkmaktadır.¹⁴⁸ Hukuk devletinde kişinin negatif, pozitif ve üçüncü nesil haklarını korumakla mükellef, bağımsız bir yargı gücünün bulunması gerektiği pek çok düşünür ve devlet adamları tarafından ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, devletin kurucu unsurları olan yürütme ve yasamanın anayasaya ve yasalara uygun hareket edip etmediğini denetleme ve yaptırımlar uygulama gücünün, ancak bağımsız bir yargı kuvveti ile mümkün olduğu açıktır.¹⁴⁹

Bu durumda hukuk devletine bağlı olarak yargı bağımsızlığından yoksun anayasal demokrasilerin, zaman içinde otoriter bir hale gelmesi ve demokrasi dışı yönetimlerin oluşması riski yüksektir.¹⁵⁰ Bu kapsamda öncelikle hukuk devletinin tanımlarına kısaca baktıktan sonra kavramın ilkesel özelliklerini ve bu ilkelerin HSK bağlamında değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir.

¹⁴⁷Mustafa Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, Siyasal Kitabevi, 8.baskı, Ankara Mart 2010, s. 17.

¹⁴⁸Yavuz Atar, *Demokratikleşme Kriterleri Açısından Türkiye’nin Anayasal-Siyasal Sistemine Bakışlar: Demokrasi, İnsan Hakları, Hukukun Üstünlüğü*; Demokrasi Platformu Dergisi, Yıl 1, S.2, 2005, s.25.

¹⁴⁹Levent Gönenç, *Dünyada ve Türkiye’de Yüksek Yargı Kurulları*, Anayasa Çalışma Metinleri-4, Tepav Yayınları, Ankara, 2011, s.7.

¹⁵⁰Fareed Zakaria, *Özgürlüğün Geleceği Yurtta ve Dünyada İlliberal Demokrasi*, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2014, s.67.

3.2.1. Hukuk Devletinın Özelliklerinin Hâkimler ve Savcılar Kurulu'na Uyarlanmasının Değerlendirilmesi

Hukuk devletinın ilkesinin hayata geçirilmesi için gerekli unsurların neler olduğu konusunda, yönetim sistemleri ve ülkeler, hatta aynı ülke içinde dahi görüş ayrılıkları vardır. Hukuk devletinın ortaya çıkışı yer ve zamana göre farklı yorumlanmakta ve ülkelerin demokratik kültürü, gelişim düzeyi, hukuk kültürü gibi nedenlerle farklı özellikleri ön plana çıkmaktadır.¹⁵¹ Bununla birlikte hukukçuların önemli bir kısmının üzerinde ittifak ettiğı ve konumuz çerçevesinde ilişkilendirebileceğimiz bazı özellikleri de bulunmaktadır; Bu özellikler;

- Temel hak ve hürriyetlerin bağımsız bir yargı ile güvence altına alınmış olması,
- İdarenin faaliyetlerinin yargısal denetimi,
- Mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim teminatının sağlanmış olması, olarak ortaya çıkmaktadır.

3.2.1.1. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kararlarının ve Temel Hak ve Hürriyetlerin Güvence Altına Alınması ilkesi Bağlamında Değerlendirilmesi

Hukukun öngörülebilir olması insan haklarına saygılı, demokratik bir devlet yapısında ve hukuk devletinde oldukça önemli hususlardan biridir. Bu öngörülebilirliği sağlamak adına temel hak ve hürriyetler Anayasa'da ele alınmış ve neredeyse tüm yasa çalışmalarında temel kriter olmuştur.

Hukuk devletinın önemli unsurlarından biri, bireylerin temel haklarının ve hürriyetlerinin, diğer bir deyişle dokunulmaz alanlarının hukuken güvence altına alınmasıdır.¹⁵² Hukuk devleti, insanın onurlu bir varlık olduğu temelinde ortaya çıkmış bir anlayış¹⁵³ olması nedeniyle kişisel özgürlüklere de azami özen göstermiş ve anayasal güvencelerle bu korumayı pekiştirmiştir.¹⁵⁴ Burada önemli olan bir husus

¹⁵¹Günday, a.g.e., s.25.

¹⁵²Yavuz Atar, Anayasa Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017 s.94; Mustafa Erdoğan, Anayasal Demokrasi, Siyasal Yayınevi, 2015, Ankara, s.128.

¹⁵³Özkan, a.g.m., s.97.

¹⁵⁴Dicey Albert V., Hukuk Devleti: Hukuki bir İlke, Siyasi bir İdeal, (Ed:Ali Rıza Çoban,BilalCanatan, Adnan Küçük), Adres Yayınları, Ankara, 2008, s.13.

ise, devletin temel hak ve hürriyetleri sadece tanıma yeterli olmayıp bu hakların devletçe korunması ve hak ihlali söz konusu olduğunda özgürce hak arama mekanizmalarının çalıştırılmasıdır.¹⁵⁵

Ülkemizde de hukuk devletinin bir gereği olarak bireylerin temel hak ve özgürlükleri anayasal olarak güvence altına alınmıştır. Konumuz bakımından incelediğimizde 1982 Anayasasında sayılan temel haklardan hak arama hürriyeti, çalışma hakkı ve ödevi, kamu hizmetine girme hakkı ve dilekçe, bilgi edinme, kamu denetçisine başvuru hakkı yargının yönetiminde söz sahibi olan HSK ile ilişkilendirilebilecektir. Zira ülkemizdeki yargı mensuplarının tayin-terfi-disiplin gibi özlük hakları ile ilgili işlemler bu Kurul tarafından gerçekleştirilmekte ve bu işlemlere karşı hak arama faaliyeti ise yine Kurul aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Hukuk devletinin zorunlu unsurlarından biri olan temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması açısından hâkimler ve savcılar genel hak arama yönteminin yanı sıra kendi özel Kurul'u aracılığıyla da teminat altına alınmışlardır.¹⁵⁶

Yargı mensuplarının çalışacakları yerlerin belirlenmesi, mahkemelerin açılması-kapatılması, görev yapılan mahallerin niteliğinin belirlenerek atamalarda dikkate alınması gibi hususlar da temel haklardan olan çalışma hak ve ödevi kapsamında Kurul tarafından yerine getirilmektedir. Ülkemizde hâkim ve savcılık mesleğine kabul işlemi Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından yerine getirilmekte ve vatandaşların bu şekilde kamu hizmetine girme hürriyetinin kullanılmasında yargı fonksiyonu bakımından HSK yetkili kılınmaktadır. Bu hali ile incelediğimizde HSK'nın yargı mensuplarının bazı temel hak ve hürriyetlerini korumada garantör olarak görüldüğü, hukuk devleti ilkesinin gereği olarak özel olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

Ancak, özellikle son 4 yıldır HSYK ve HSK'nın uygulamalarına baktığımızda hukuk devletinin en önemli kriteri olan yargı mensuplarının temel hak ve hürriyetlerinin korunmasının dikkate alınmadığı ve hatta hiçe sayıldığı görülmektedir. 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen menfur darbe girişiminden sonra

¹⁵⁵Tamahana, Brian Z., The History and Elements Of The Rule of Law, Singapore Journal of Legal Studies, vol.4, s.234.

¹⁵⁶Çakmak, a.g.m., s.35.

HSYK tarafından 2 saat gibi rekor bir zamanda en temel hak ve hürriyetlerden olan savunma hakkının dahi kullandırılmaksızın 3000 civarında hâkim ve savcı mesleğinden uzaklaştırılmış ve bu kararlar tebliğ dahi edilmemiştir. Mart 2018’de yaşanan bir olay ise HSK’nın hukuk devleti ilkesini hiçe saydığına yönelik kuşkuları artırmıştır. Avukatlık mesleğinden hâkim savcılığa geçen 1230 kişinin mesleğe kabul edildiği açıklandıktan kısa bir süre sonra kura töreninin ertelendiği duyurulmuş ve hiçbir açıklama yapılmadan, gerekçesi açıklanmadan 170 kişinin mesleğe kabulü askıya alınarak “sosyal çevre araştırması” yapılması kararlaştırılmış ve bu durum ise kamuoyuna açıklanmamıştır.¹⁵⁷

3.2.1.2. Hâkimler ve Savcılar Kurulu’nun Eylem ve İşlemlerinin Yargısal Denetimi Bağlamında Değerlendirilmesi

Hukuk devleti ilkesinin kabul edildiği ve uygulandığı yönetim modellerinde ortak olan gerekliliklerden biri de idarenin eylem ve işlemlerinin hukuk kurallarına uygunluğunun yargı organı tarafından denetime tabi tutulmasıdır.¹⁵⁸ Hukuk devletin tarihsel gelişimi incelendiğinde, idarenin faaliyetlerinin yargısal anlamda denetiminin önemli bir unsur olarak ortaya çıktığı görülür.¹⁵⁹ Zira hukuk devleti kavramı ilk ortaya çıktığı 19. yüzyılda özellikle idarenin sınırsız gücünün birey lehine sınırlanması amacıyla işlemlerin yargı tarafından denetlenmesini öngörmekteydi.¹⁶⁰

Ülkemiz uygulamasında da bu yaklaşımın tezahürü olarak 1982 Anayasasının 125. maddesinin 1. fıkrasında “idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır” hükmü düzenlenmiştir. Ancak Anayasa’da, idarenin bazı eylem ve işlemleri diğer temel hak ve hürriyetlerdeki sınırlamalarda getirilen istisnalar gibi sınırlamalara tabi tutulmuş ve yargı denetimi dışında tutmuştur. Bu kapsamda, Anayasanın 125. maddesinin 2. fıkrası ile Cumhurbaşkanı’nın tek başına yaptığı idari işlemler, aynı maddenin üçüncü fıkrası ile Yüksek Askerî Şura kararlarına dayalı idari işlemler (7.5.2010 5982/11 maddesi ile “Ancak, Yüksek Askerî Şûranın terfi

¹⁵⁷www.t24.com.tr/haber/hskurasiertelendi574235

¹⁵⁸Mustafa Ardal; **Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuk Devleti**, YYLT, Niğde Üniversitesi, SBE, Niğde, 2006, s.26.

¹⁵⁹Serap Yazıcı, **Avrupa Birliği Süreci: Ulus Devletten Ulusüstü Devlete Geçişte Hukuk Devletin Değişen İçeriği**, AÜ, HF Dergisi, C.54, S.4, s.85.

¹⁶⁰İsmet Giritli-Pertev Bilgen-Tayfun Akgüner, **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul

işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır şeklinde cümle eklenmiştir”), 129. maddesinin 4. fıkrası ile Silahlı Kuvvetler mensupları hakkındaki disiplin cezaları, 159. maddesinin 10. fıkrası ile Hâkimler ve Savcılar Kurulunun (HSK) hâkim ve savcılarının özlük işleri ile ilgili olarak aldığı meslekten çıkarma haricindeki tüm kararları yargı denetimi dışında tutulmuştur.¹⁶¹

İdarenin eylemlerinin yargı yoluyla denetiminin etkili olabilmesi için, denetimin yaygınlığı ve derinliği ilkelerinin gerçekleşmiş olması gerekir. Bunun anlamı hiçbir idari eylem ve işlemin denetim dışı bırakılmaması ve dava konusu olan işlemin hâkim tarafından bütün unsurlarıyla birlikte ele alınabilmesidir.¹⁶² Anayasa Mahkemesi de içtihatlarına göre de, bağımsız ve tarafsız mahkemeler aracılığıyla bireylerin idarenin memnun olmadıkları karar ve işlemlerine karşı hak arama imkânının olması hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarındandır.¹⁶³

İdarenin eylemlerine karşı yargı yolunun açık olması ilkesi bakımından incelediğimizde, yüksek yargı kurullarının varlığının, hâkim-savcılar için bir güvence niteliğinde olması gerekmektedir. Zira, çoğunlukla idari bir göreve sahip olan Kurul’un kararları da yargı yoluna açık ve denetlenebilir olması hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmaz şartıdır. Ülkemiz pratiğinde ve mukayeseli hukukta yargının yönetiminden sorumlu kurul veya konsey yapılanmalarının kararlarına karşı yargı yolu açık bulunmaktadır. Bununla birlikte HSK’nın sadece meslekten ihraç kararlarına karşı yargı yolu açılmış olup, diğer kararlarına karşı yargı yolu Anayasa

¹⁶¹Bir kamu görevlisinin temel haklarından biri olan, meslekten ihracına karşı dava açma imkânından hâkim ve savcılar yoksunlardı. Bu hak, 12 Eylül 2010’da yapılan referandum ile kabul edilen Anayasa değişiklikleri ile getirildi ve şu anda hâkim ve savcılar meslekten ihraçlarına dair kararlara karşı Danıştay’ın ilgili Dairesine başvurabilmektedir. Aynı düzenleme 2017 değişiklikleri ile muhafaza edildi.

¹⁶²İbrahim Ö Kaboğlu, **Kolektif Özgürlükler**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, s.161.

¹⁶³Bu konuda Anayasa mahkemesinin çeşitli kararları mevcuttur. Mahkeme, 1995/27 E, 1995/47 K sayılı kararında “Anayasa’da Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik hukuk devleti niteliği vurgulanırken, devletin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine bağlı olması amaçlanmıştır. Çünkü yargı denetimi hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur” ifadesini kullanmıştır. Mahkeme, 1976/1 E, 1976/28 K sayılı kararında “ Yargı denetimi, hukuk devleti ilkesinin diğer unsurlarının güvencesini oluşturan temel unsurdur” diyerek hukuk devleti ilkesinde yargı denetimini öncelemiştir.

hükmü ile kapalı tutulmaktadır.¹⁶⁴Bu durum gerek hukuk devleti, gerek adil yargılanma ve gerekse de hukuki güvenlik ilkeleri bakımından bir eksiklik oluşturmaktadır. Kamudaki tüm kurumların kararları hukuk kuralları mizanında tartılırken, vatandaşların tamamı kendileri hakkındaki en küçük kararlara karşı yargı yoluna gidebilirken bu kuralların yorumlayıcısı konumunda ve belki de hakları en sıkı korunması gereken meslek grubunun hukuk korumasından mahrum bırakılması yargı bağımsızlığını tehlikeye sokan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁶⁵

Hâkimlerin ve savcılarının kendileriyle ilgili HSK kararları ile ilgili yargısal denetime başvurmamaları halinde vatandaşların kendilerini güvencede hissedebileceklerini söylemek elbette mümkün değildir”.¹⁶⁶Kağıt üzerindeki düzenlemelere bakıldığında Anayasal olarak en çok koruma altında olan ve teminat getirilen meslek grubu hâkim-savcılar gibi görünürken pratikte bunun öyle olmadığı HSK’nın uygulamalarından görülmektedir. Zira Temmuz 2016’da binlerce hâkim-savcı savunması dahi alınmadan soyut gerekçelerle, bireyselleştirme yapılmadan adeta kapının önüne konulmuş, Ocak 2017’ye kadar yargı yoluna başvuru imkânı dahi verilmemiştir.¹⁶⁷ 25 yıllık meslek kıdemine sahip olan yargı mensupları hiçbir gerekçe gösterilmeden İstanbul’dan kıdemine uygun olmayan Mardin-Van gibi yerlere gönderilirken yeni kura çeken 23 yaşındaki kıdemsiz hâkim-savcılar Ankara-İstanbul gibi en yoğun mahallerde “terör davaları”nın görüldüğü özel yetkili mahkemelerde görevlendirilmişlerdir. Tüm kamu görevlileri haklarında böyle bir tasarrufta bulunulduğunda yargı yoluna gitmekte özgürken, kamunun ve bireylerin haklarını korumakla yükümlü yargı mensupları “*terzi söküğünü dikemez*” özdeyişinin yansıması gibi kemdi haklarını savunamamaktadırlar. Bu durumda HSK’nın eylem ve işlemlerinin hukuk devleti ilkesinin gereği olan yargısal denetim şartına uymadığı söylenebilir.

¹⁶⁴1982 Anayasasının 5982 sayılı yasa ile değişik 159 ncu maddesine göre “Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.” İl Han Özay, **Devlet, İdari Rejim ve Yargısal Koruma**, İÜ, HFDergisi, C.111, İstanbul, 1990, s.24.

¹⁶⁵İl Han Özay, a.g.e., s.24.

¹⁶⁶Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku**, Bursa, Ekin Kitabevi, 2000, s.176.

¹⁶⁷25.08.2016 Tarihli Resmi Gazete’nin Yargı İle İlgili Bölümünde 2847 Hakim-savcının meslekten çıkarıldığı 2016/426 sayılı Karar. Meslekten çıkarılan hakim ve savcılara 23.01.2017 tarihli 685 sayılı KHK’nın 11/2 maddesi ile Danıştay’a dava açma hakkı tanınmıştır.

3.2.1.3. Hakimler Savcılar Kurulu’nun Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Yargıç Güvencesinin Sağlanmış Olması İlkesine Katkısının Değerlendirilmesi

Mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimlerin yasama ve yürütme organlarına ve idareye karşı bağımsız olması, bu organların hâkimlere emir ve talimat verememesi, tavsiye ya da telkinde bulunamamasını (AY. m. 133) ifade eder. Hiç kuşku yok ki mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçların güvenceye kavuşturulması hukuk devleti idealinin gerçekleştirilmesi için vazgeçilmez koşullardan biridir.

Ülkemizde ilk kez 1961 Anayasasının 133. maddesiyle yargı mensuplarına bağımsızlıklarını temin etmek amacıyla bir güvence sunulmuştur. 1982 Anayasasının 139. Maddesi yargı mensuplarına güvence getirmektedir.¹⁶⁸ Bu maddesine göre: *“Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz.”*

Bağımsız bir yargı düzeninin kurulmasını sağlayan bir başka kural ise hâkim ve savcılarının mesleğe giriş, tayin, terfi ve disiplin işleri gibi özlük hakları ile ilgili konularda karar verme yetkisinin yürütme ve yasamadan bağımsız kurullara ait olmasıdır. Ülkemizde bu kurul, HSK olmaktadır.¹⁶⁹ Günümüz yargıç güvencesinin bizzat bu ilkeyi korumakla görevli HSK tarafından yerle bir edildiği dikkati çekmektedir. Zira, olağanüstü hal “olağanüstü tedbir” gibi hukuk devletinde kabul edilemeyecek gerekçelerle yargı mensupları hiçbir gerekçe gösterilmeden sadece “sosyal çevre bilgisi” denilen fişlemenin modern tanımı ile savunmaları dahi alınmadan meslekten çıkarılmaktadır. Bu durum ise yargı mensuplarının üzerindeki en büyük baskı unsuru olarak bulunmakta ve karar verilirken HSK’nın talimatları, bakış açısı öne alınmaktadır.

3.3. Hâkimler ve Savcılar Kurulu’nun Kuvvetler Ayrılığı İlkesi Çerçevesinde Yargının Bağımsız Kalmasına Katkısının Değerlendirilmesi

Teorik temelleri öncesinde Aristo, daha sonraki dönemlerde ise Locke ve Montesquieu’ye dayanan ve 18.yy.da devlet otoritesinin sağladığı yetkilerin kötüye

¹⁶⁸Sır, a.g.e., s.114.

¹⁶⁹Ali Okusal, **Tam Bağımsız Yargı ve Tek Celsede Adalet**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.74.

kullanılmasını önlemek için bir güvence olarak ön plana çıkan kuvvetler ayrılığı prensibi, klasik anlamıyla, devlet yönetiminde etkili olan üç erk'in, yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden ayrılması olarak tanımlanmaktadır.¹⁷⁰ Locke, yasama, yürütme ve federatif erk gibi bir ayırım yapmış ve yargıyı yürütme içinde düşünmüştür. Montesquieu ise, Locke'den farklı olarak devlet içinde yasama, yürütme ve yargı erklerinin ayrı otoritelerde bulunması gerektiğini belirterek yargıyı da ayrı bir erk olarak düşünmüştür.¹⁷¹

Bugün batı demokrasilerinde, hatta Dünyanın büyük bir çoğunluğunda yaygın bir şekilde uygulanan bu son görüş, aynı zamanda üzerinde en fazla durulan ve tartışılan bir sistemdir.¹⁷² Çünkü, teoride kuvvetler olarak adlandırılan Yasama-Yürütme ve Yargı'nın birbirinden bağımsız olduğu ve kamu hizmetlerinin iyi işlenmesini, ve insan haklarına devletin saygılı davranmasını sağlamak için güçlerin bu üç organ tarafından bağımsızca kullanılması¹⁷³ hedeflenmekte ise de pratikte bu her zaman mümkün olmamakta ve erklerin görev alanları sık sık kesişmekte ve hatta çelişmektedir. Klasik anlamda bahsedilen bu çekişme ve kesişme daha çok icranın başı olan Yürütme organı ile bu organın faaliyetlerini denetlemekle mükellef Yargı organı arasında çıkmaktadır.¹⁷⁴ Bu sorunun çözümü için organların görev alanları Anayasalarda tanımlanmış ve fonksiyon gaspı anlamına gelebilecek durumların önüne geçmek için emniyet alanları oluşturulması gerekmekte olup HSK benzeri kurumların bu işlevi görmesi gerektiği düşünülmüştür.

3.3.1. Kuvvetler Ayrılığı Düşüncesinin Yargı Erk'inin Yönetimine Etkisi

Yargı işlevinin diğer fonksiyonlara nazaran primusinter pares (eşitler arası önde gelen) şeklinde öne çıkan özelliğini vurgulayan Özay'a göre;¹⁷⁵ “Yargının işlevi, önüne gelen uyuşmazlıkları çözümleme yoluyla hukuka uygun davranışın sağlanması olduğundan”, önceden olmasa bile sonradan harekete geçen yargı

¹⁷⁰Mehmet Turhan, **Anayasal Devlet**, Ankara, 2005, s.87.

¹⁷¹Kutlu, a.g.e., s.119.

¹⁷²Ünver, a.g.m., s.156.

¹⁷³Hasan Yılmaz, **1961 ve 1982 anayasalarına göre sosyal hukuk devleti**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, SBE,YYLT,Bolu, 2006, s.17.

¹⁷⁴Ender Ethem Atay, **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.68.

¹⁷⁵Özay,a.g.e., s.35.

denetimi nedeniyle bu organın, Türkiye’deki düzen gereğince, gerek yasama ve gerekse yürütmenin etkinliklerini denetleyebilme konum ve durumunda olmalıdır.

1982 Anayasası’nın 125. maddesinde ifade edilen “İdarenin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine açık olduğu” ifadesi de yargı fonksiyonunu diğer fonksiyonlar karşısında avantajlı duruma getirdiği ileri sürülebilir.¹⁷⁶ Ancak, yargının denetleme yetkisinin yasama tarafından çıkarılan mevzuatla sınırlı ve yürütme’nin takdir yetkisini kısıtlamayacak şekilde kullanılabilecek olması dikkate alındığında organlar arasındaki yetki dağılımının dengelenmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, yargı fonksiyonunun kendinden beklenen etkinlikte ve bağımsız şekilde hareket edebilmesi için idari ve yapısal tedbirlerin alınarak kurumsal alt yapının oluşturulmasını gerektiğini çeşitli ülkelere tavsiye etmiştir.¹⁷⁷ Aynı şekilde Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi’nin 10 numaralı tavsiye kararında da, ifa ettiği görevler ve üye yapısı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte kuvvetler ayrılığının bir gereği olarak yargı kurullarının idari, mali ve hiyerarşik bakımdan diğer fonksiyonlardan bağımsızlığını garanti altına alacak şekilde yapılandırılması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte yargı ile ilgili uluslararası belgeler ve düşünürlerin teorileri doğrultusunda bağımsızlık eksenli yargı yönetimi yapılanması her zaman mümkün olmamaktadır.

Ülkemizde 2017 yılındaki Anayasa değişiklikleri ile yargı mensuplarının atama-terfi-disiplin gibi işlemlerini yapan HSK’nın oluşumu neredeyse tamamen Yürütme’nin eline bırakılmıştır. Zira 13 üyeli HSK’nın 4 üyesini doğrudan yargı mensupları arasından, 2 üyesini kendi seçtiği Adalet Bakanı ve Müsteşarı olmak üzere dolaylı olarak yürütmenin başı olan partili Cumhurbaşkanı belirlemektedir. Geriye kalan 7 üye ise Parlamento tarafından seçiliyor gibi görünse de 1982 Anayasasının yapısı gereği, Meclis’te çoğunluğu elinde bulunduran siyasi iktidar bu

¹⁷⁶Gören, a.g.e., s.75.

¹⁷⁷ConcludingObservations of the Human RightsCommittee on Romania. 28.7.1999).CCPR/C/79/Add.111,para.10.[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CCPR.C.79.Add.111.open](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CCPR.C.79.Add.111.open) document (1.1.2008); ConcludingObservations on Peru (15.11.2000),CPR/CO/70/Open document (1.1.2008);ConcludingObservations on El Salvador CCPR/C/79/Add.34,para.15 (18.4.1994),ConcludingObservations on Tunusia (10.11.1994),CCPR/C/79/Add.43,para.14; ConcludingObservations on Nepal (10.11.1994),CCPR/79/Add.42,para18; Opendocument (1.1.2008); Ayrıca bkz., International Principles, s.18.

üyeleri de tamamen kendi tercihleri doğrultusunda belirleme imkânına sahiptir. Bu durumun Yargı'nın mensupları itibariyle Yürütmenin idaresi altında memurlaşmasının önü açtığını söylemek mümkün olacaktır.¹⁷⁸ Sonuç olarak kamu gücünü kullanan, kamu hizmetini vatandaşlara ulaştıran Yürütmenin faaliyetinden memnuniyetsizlik duyulması halinde hakem konumunda olabilecek bir güce başvurulması caydırıcı hale gelmiştir.

Öte yandan elbette yargı iktidarının sınırsızlığı anlamına gelen Juristokrasi de (yargıçlar devleti) yargı yönetimi için savunulabilecek bir yöntem değildir. Yargı iktidarının sınırsız olup, denetlenemez noktaya ulaştığı durumlarda kuvvetler ayrılığından bahsedilemeyecek, yargının, yasama ve yürütme organları üzerinde baskısı, onların yerine geçmesi hali söz konusu olabilecektir. Bu hususun dengelenmesinde ise HSK'nın oldukça etkin bir rolü olacaktır. Zira ülkedeki tüm hâkim-savcıların atama ve yetkilerini belirleme görevi olan bu kurum gerektiğinde yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile gücün aşırı kullanımı arasındaki dengeyi sağlama imkânına sahiptir. HSK'nın –eski adıyla HSYK- zaman zaman yargı yetkisini hesapsızca kullanan yargı mensuplarına yönelik işlem yaptığı, müdahale ederek kamuoyunun endişelerini giderdiği durumlara rastlanmıştır. Buna örnek olarak kamuoyunda Ergenekon olarak bilinen soruşturmaların yapıldığı dönemde görev alanını aştığı konusunda çokça şikayet edilen bir Cumhuriyet savcısının ve 3 hâkimin görev yerini değiştirmiş ve soruşturmalarla bağlantısını kesmiştir.¹⁷⁹ Yine aynı şekilde bir kararında ilgisiz olarak Başbakan hakkında olumsuz ifadelere yer veren bir hâkim¹⁸⁰ hakkında da disiplin soruşturması başlatılarak eyleminin yargının tarafsızlığını zedelediği düşüncesiyle kınama cezası verilmiştir. Bu örnekler de göstermektedir ki HSK, yargının hesapsız eylemleri ile yargı bağımsızlığı arasındaki dengeyi koruyabilecek imkâna sahiptir.

¹⁷⁸Kutlu,a.g.e., s.8.

¹⁷⁹Söz konusu karar, görev yaptığı dönemde uygulamaları ile kamuoyunun tepkisini çeken Zekeriya Öz isimli Cumhuriyet savcısı ile 3 hakimin başka birimlere atanmasına aittir. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kizaga-cekildi-17419618>

¹⁸⁰Büyükçekmece Hakimi İlhan Karagöz 2012 tarihli bir kararının gerekçesinde dönemin Başbakanını “BOP İşbirlikçisi” olarak tanımlamış, şikayet üzerine HSYK 2. Dairesinin 2012/345 sayılı disiplin kararı ile Kınama cezası ile cezalandırılmıştır.

Juristokrasiye benzeri bir kavramda “yargısal aktivizm” dir. Burada da yargıçlar ve yargısal kurumlar yasanın kendilerine verdiği yetkiyi oldukça geniş yorumlayarak hareket etmektedir. Özellikle son birkaç yıllık dönemde siyasal iktidarın rejime, yönetime tehlike olarak gördüğü, sistemden ayıklanması gerektiğini düşündüğü düşünce yapıları ile mücadeleyi yargı organları “yargısal aktivizm” çerçevesinde vazife edinerek en sert uygulamalara imza atmışlardır. Görev tanımı ve kuruluş amacı dikkate alındığında HSK’nın bu şekilde pervasız uygulamaların önünde engel olması beklenmektedir. Yargıtay, hukuka uygun elde edilmediğini bildiği ve kabul ettiği bir delilin “devletin menfaatleri” açısından kullanılabileceğini ifade ederek¹⁸¹ yargısal aktivizmin somut örneğine imza atmıştır. Bu bağlamda HSK’da ileri derecede uygulamalara imza atarak yargısal aktivizm konusunda yargı mensuplarının önünü açma anlamına gelebilecek faaliyetler icra etmiştir. 4300 (kararların verildiği dönemde yargı mensupları sayısının 1/3 üne denk gelmektedir) hâkim ve savcı disiplin soruşturması yapılmaksızın meslekten çıkarılmış ve buna gerekçe olarak “sosyal çevre bilgileri” diğer tabirle dedikodulardan ibaret olan “fışılama” bilgileri gerekçe gösterilmiş ve bu işlemin “devleti koruma” adına olduğu ifade edilerek yargısal aktivizmin somut örneği sergilenmiştir. Bu durumda HSK’nın yargı bağımsızlığını koruma konusundaki rolü oldukça tartışmaya açık hale gelmiştir.

Yargı yönetimini sağlayan HSK’nın oluşumunda, milletin verdiği yetkiyi kullanan organların seçim sürecine katılımı ile “demokratik meşruiyet” sağlanmaya çalışılan uygulamalar bulunmaktadır. Bu nedenle bu kavramın çerçevesinin belirlenmesi gerekmektedir.

Yargı yönetimini yürütme organlarına endeksli düzenleme veya yargıçlar devleti anlamı çıkabilecek şekilde yoğun bağımsızlık modeli ile yapılandırmanın dezavantajlarını yaşayan demokratik ülkeler bir nevi orta yol diyebileceğimiz “demokratik meşruiyet”¹⁸²kavramının ışığında HSK benzeri kurulların oluşumunda tüm erklerin dengeli olarak temsilini öngören yargı yönetim modeli oluşturmaya

¹⁸¹Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bylock isimli programa dair görüşlerinin yer aldığı 2017/16-956 sayılı kararı.

¹⁸²Demokratik meşruiyet hakkında ayrıntılı bilgi için bkz FAHRİ MUTLU TOSUN; Yargı ve Demokratik Meşruiyet, Türkiye barolar Birliği Dergisi, sayı 88, s.322-346; E. Ethem, Atay, Hukukta Meşruiyet Kavramı, GÜ, HF Dergisi, C.1, S.2,Aralık 1997, ss.121-148.

çalışmışlardır. Demokratik meşruiyeti, organları ve yetki kullanan kurumları yönetenlerin seçimler aracılığıyla iş başına gelmesi, yönetenlerin eylem ve işlemlerini demokratik ilkelere uygun ve halkın rızasına göre yerine getirmeleri olarak tanımlayabiliriz.¹⁸³ Bu tanımlı yargı organı için düşündüğümüzde, yargının yönetimini sağlayan kurum ve mahkemelerde halkın temsilcileri olan yasamanın pay sahibi olması akla gelebilir. Bu çerçevede 2017 yılında Anayasada yapılan son değişiklik ile de 13 HSK üyesinin 7'sini seçme yetkisi TBMM'ye verilmiştir.¹⁸⁴

Bu durum kâğıt üzerinde göze hoş gelip, milletin iradesinin HSK yönetimine yansması gibi düşünülebilir. Ancak pratikte öyle olmadığı uygulamalardan kolayca anlaşılabilmektedir. Zira, 2017 yılında yapılan değişiklikle Meclis'in HSK'ya üye seçimi gündeme geldiğinde çoğunluğu elinde bulunduran siyasal iktidarın dilediği kişileri seçerek HSK'nın yapısını belirlediği, uzlaşma yönteminin uygulanmadığı ve muhalefette olan partilerin seçimlerde hiçbir etkisinin olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla demokratik meşruiyet kavramının HSK oluşumunda tam olarak uygulanabildiğini söylemek pek mümkün olamayacaktır.

3.3.2. Hakimler Savcılar Kurulu'nun Kuvvetler Ayrılığında Muhatap Konumu

Ülkemizdeki uygulamaya baktığımızda devlet idaresinin esaslarının, kuvvetler ayrılığı prensibine bağlı olarak örgütlendiğini görmekteyiz. Ancak Yargı söz konusu olduğunda diğer fonksiyonlara göre bir muhatap sorunu yaşandığı anlaşılmaktadır. Nitekim, Yasama kuvveti için tüzel kişiliği olan ve ayrı bir teşkilatı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi; Yürütme kuvveti için tüm idari yapıların bağlı olduğu Hükümet veya başka bir deyişle Başbakanlık muhatap olarak kabul edilmekte iken yargı için bu kadar kolay bir tek muhatap bulunamamaktadır.¹⁸⁵

¹⁸³Tosun-Mutlu, a.g.m., s.322.

¹⁸⁴1982 Anayasası MADDE 146.– (Değişik: 7/5/2010-5982/16 md.)Anayasa Mahkemesi onyedii üyeden kurulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur...

¹⁸⁵Akın, a.g.e., s.30; Kemal Gözler, **İdare Hukuku Dersleri**, , Ekin Kitabevi Yayınları, Altıncı Baskı, Bursa, 2008, s.77.

Genel bir ifade ile Yasama ve Yürütmeye icrai-inşai görevler verilmişken Yargı genel olarak denetim vazifesi görmek ve uyuşmazlıkları çözmekle ilişkilendirilmiştir.¹⁸⁶Yargı kendisine verilen görevleri yerine getirirken yeknesak ve hiyerarşik bir yönetim yapısına sahip bulunmamaktadır. Bu anlamda bağımsız idari yapıların özünü oluşturan idari, mali ve hiyerarşik özerklik¹⁸⁷bakımından yargı organını temsil eden kurumların yapılandırılması gerekmektedir.

Bu anlamda incelememizin konusunu oluşturan yüksek yargı kurulu niteliğindeki Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK), yargı yönetimi alanında yönetsel işlevler görmek üzere kurulmuş merkez yapılanmalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁸⁸Ancak HSK, ilk derece mahkemeleri ile Yüksek Mahkemelerde görev yapan tetkik hâkimleri-raportörler açısından yetkili iken bağımsız olarak kendi bütçesi, personeli ve idari yapıları olan Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay gibi Yüksek Mahkemelerin işleyişi bakımından yetkili değildir.¹⁸⁹Bu Mahkemelerin kendi idari yapıları, hiyerarşik düzenleri, bütçeleri ve personel rejimi bulunmaktadır. Bununla birlikte HSK, Yargıtay'ın tüm üyelerini, Danıştay'ın ise ¾ oranındaki üyelerini seçme yetkisi ile Yüksek Mahkemelerin tam bağımsız özelliğini kaybettirmektedir. Zira, son yapılan değişikliklerle birlikte HSK'nın oluşumu özerklik kapsamında değerlendirilemeyeceğinden ve yürütme ile yasamanın etkisi altında oluşacağından Yüksek Mahkemelere seçilecek üyelerin niteliğinin de aynı etkilerle belirleneceği söylenebilir.

HSK'nın yetkisinin bulunmadığı bir alan ise ilk derece mahkemelerde ve savcılık teşkilatında görevli yardımcı personelin işe alımı ve tayini sürecidir. Bu konuda tek yetkili Adalet Bakanlığı ve Bakanlığın yetki verdiği Adalet Komisyonlarıdır.¹⁹⁰Bunun yanı sıra HSK, mesleğe kabullerine karar verdiği hâkim-savcı adaylarının mesleğe girişlerinde de herhangi bir söz hakkına sahip değildir. Bu durumun yargı bağımsızlığının sağlanmasında ciddi bir eksiklik olduğu ifade edilebilir. Zira HSK, mesleğe kabulünü yaptığı adaylar konusunda tercih hakkına

¹⁸⁶BülentDaver, **Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Yargı Açısından Anlamı ve Türkiye Örneğine Dair Yorum**, www.anayasa.gov.tr (E.T: 23.04.2018).

¹⁸⁷Akın, a.g.e., s.31.

¹⁸⁸Aksel, a.g.e., s.211.

¹⁸⁹Aksel, a.g.e., s.220.

¹⁹⁰Arslan-Tanrıver, a.g.e.,s.221.

sahip olmayıp kendisine sunulan isimleri değerlendirmek zorunda bırakılmaktadır. Bu durumda almak istediği adayların niteliğini belirlemede herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır. Yargı bağımsızlığı açısından sakıncalı olan ve HSK'nın bağımsızlığa katkısını artırmak adına hâkim-savcı adaylarının alındığı sınavlarda HSK'dan en az 2 temsilcinin bulunması hususu göz önüne alınmalıdır.

3.4. Yargının “Devletçi İdeoloji” den Bağımsızlığı Açısından Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Yeri

Yargıdan beklenen, bireyler ve birey ile devlet arasında vuku bulacak ihtilafları çözümünde, bireylerin hak ve özgürlüklerini garanti altına alması, hukuk düzenini koruması ve diğer güç odaklarını denetleme odaklı hareket etmesi ve özgürlükçü bir bakış açısı geliştirmesidir.¹⁹¹ Eğer yargı, tarafsız - bağımsız bir işleyişle bu görevlerini yerine getirirse, demokrasinin ve istikrarın sürdürülebilir olmasına yardımcı olur ve bu şekilde değişimin seyrine olumlu bir yönde katkıda bulunacağı değerlendirilebilir. Bununla birlikte yargı, kendinden beklenmeyecek derecede özgürlükçü yorumdan uzak, devletçi bakış açısıyla çalışır ve adaletten saparsa, değişimin bunalıma dönüşmesi ihtimaline de kapı açabilecektir.¹⁹²

Burada üzerinde durulması gereken hususlardan biri de “devletçi ideoloji” kavramından ne anladığımızdır. “devlet” kavramı ile her şeyin merkezine toplumun bütününe oluşturan devleti alan ve bireyden ziyade “kamu yararı” başlığı altında devletin, bir anlamda yönetime egemen olan seçkinlerin çıkarlarını önceleyen, iktidar sahiplerinin düşüncelerini devlet çıkarı olarak gören algı anlaşılmaktadır.¹⁹³ Bu anlamda vatandaş ve toplumdan ayrı bir nev'i “üst akıl” olarak konumlanan devlet, kutsal olarak görülmekte ve vatandaşa hizmet etmek için oluşturulmuş bir aygıttan öte, kendisine hizmet edilmesi gereken bir “amaç” olarak tasavvur edilmiştir.¹⁹⁴ Amaç haline gelen devlet anlayışında, devletin ve siyasi vesayeti belirleyen seçkinlerin çıkarları, bireyin çıkarlarının önünde gelmektedir.¹⁹⁵

¹⁹¹Vahap Coşkun, **Yargının Çıkmazı:Devlet mi, Adalet mi?** SETA Analiz, Nisan 2010, s.16.

¹⁹²Coşkun, a.g.e.,s.15.

¹⁹³Erdoğan, a.g.e., s.173.

¹⁹⁴Fazıl Hüsnü Erdem, **Türkiye’de Devlet-Üniversite İlişkisinin Tarihsel-Siyasal Analizi**, Muhafazakar Düşünce Dergisi, S.1, 2004, s.197.

¹⁹⁵Erdem, a.g.e.,s.198.

Hâl böyle iken kendi “devlet” fikrini ve esaslarını oluşturup tehditlerini belirleyen yönetici elitlerin bu düşüncelerini yaymak ve korumak hatta muhalefet edenleri kendi çizgilerine getirmek için ihtiyaç duyacakları erk ise “meşru cezalandırma” yetkisine sahip yargı olacaktır. Zira *devletin bekası* kavramının hukukun üstünlüğü kavramına tercih edildiği bu sistemde pozitif hukuka ve yargıya ise çerçevesi belirlenmiş “devletçi ideolojiyi” koruma ve kollama görevi verilmiştir.¹⁹⁶

Bu nedenle yargının bağımsız olması gerektiğine dair taleplerin yükseldiği dönemlerde bakılan ilk barometre yargı mensuplarının devletle ilişkilerine dair olmuştur.¹⁹⁷ Gerçek bağımsız ve adil bir yargı mensubunun devletin menfaatleri ile adaletin gereklerini birbirine karıştırmayan, gerektiğinde adaletin gereğini yetkili kişilerin suratına haykırabilecek nitelikte olması gerektiği düşünülmektedir. Bu anlayışa göre ise yargı mensubu, meşruluğunu, halk nezdindeki itibarını ve güvenilirliğini “devlet aklı” na biat etmekten değil ancak adaleti ve evrensel hukuk kurallarını gözetmekten almalıdır.

Yargı mensupları üzerindeki devletçi bakış açısının zayıflatılması, birey haklarının öne çıkarılması ve karar verirken kendilerini rahat hissetmeleri açısından yargı mensuplarının kendilerini klasik anlamda “devlet memuru” olarak görmemesi, kamu kurumları ile bireyler arasındaki uyuşmazlığın tarafı olduğunda hakem rolüne bürünerek karar vermeleri ve devletten bağımsız kalabilmeleri için ayrı bir teşkilat kanunu ile özlük haklarını düzenleyen yasal metinler ve bu metinlerin uygulamasının takipçisi bağımsız kurullar oluşturulması bir çözüm olarak görülmüştür.¹⁹⁸

Bu kapsamda pek çok ülkede yargı mensupları için görev güvencesi (hâkimlik teminatı), azledilememe, belli bir yaştan önce emekli edilememe gibi güvenceler normlar hiyerarşisinde en üst temel metin olarak kabul edilen Anayasalarda düzenlenmiştir. Ülkemizde de buna benzer hususlar Anayasanın 138,139 ve 140. Maddeleri ile düzenlenmiştir.

¹⁹⁶Fuat Keyman,;Devlet Bekası-Hukukun Üstünlüğü Karşılığı: Türkiye’de Devlet Sorunu ve Demokratikleşme Olasılığı, Doğu-Batı Dergisi, S.13,s.141.

¹⁹⁷Dilan Mızrak,Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi Kapsamında Mahkemelerin Objektif Açından Tarafsızlığı İlkesi, <http://ihm.politics.ankara.edu.tr>(Erişim tarihi 23.03.2018).

¹⁹⁸2802 sayılı hâkim ve savcılar kanunu.

Bu amaç doğrultusunda Anayasa'da hâkimlik teminatı başlığında yargı mensuplarının özlük haklarını teminat altına alarak kendini devletten de bağımsız hissetmesini sağlamak istemiş ve özlük hakları devlet memurlarından farklı bir yasa (2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu) ile düzenlenmiştir. Ancak uygulamada maaş zammında diğer devlet memurları ile aynı kategoride ele alınma, fiziki-teknik imkânların Yürütme tarafından sağlanması, devlet protokolünde yargının Yürütme'nin atadığı yöneticiye bağlı imajı verilecek şekilde yerleştirilmesi, denetim-tayin-terfi gibi hususlarda sağlanabilecek baskı ortamı dikkate alındığında yargı mensupları kendilerini klasik anlamda “devlet memuru” olarak görmekte veya en azından öyle hissetmektedir.¹⁹⁹

Denilebilir ki, devlet akli ve onun yüce menfaatlerinin herşeyin üzerinde tutulduğu yönetim anlayışlarında yargı, kendini ağırlıklı olarak hâkim görüş olan “devlet akli” ile uyumlu hareket etmeye zorunlu hissetmekte ve kararlarını ise “millet” adına değil de “devlet” adına verme ihtiyacını duymaktadır.²⁰⁰

Yargının, özgürlükçü bir bakış açısına sahip olup olmadığı ve “devletçi ideolojiden” bağımsız karar verip vermeyeceği ancak devlet ile bireyin karşı karşıya geldiği veya devlet kurumlarının işlemlerinden olumsuz etkilenen vatandaşın açtığı davalarda vereceği kararlarla gözlenebilecektir.²⁰¹ İşte tam da bu noktada bağımsız yargı kurullarının bağımsızlığı koruyucu rolü devreye girmektedir. Zira, bir yargı mensubunun tüm özlük işlerinde birincil derecede söz sahibi olan yargı kurulları aynı zamanda yargı mensuplarının devletten bağımsız sadece hukuk ve adalet yönünde karar verebilmelerinin en büyük güvencesi olabilecek yetkilere sahiptirler.²⁰²

Vereceği karardan dolayı özlük hakları ve mesleki kariyeri noktasında şahsına zarar gelmeyeceğini, gerektiğinde kamuoyu önünde bağımsız bir kurul tarafından savunulabileceğini bilen ve hisseden yargı mensubu, kararlarını verirken daha bağımsız düşünecek ve sadece mer'î hukuk ile evrensel hukuk kuralları çerçevesinde

¹⁹⁹Sancar-Atılğan,a.g.e., s.127.

²⁰⁰Mustafa Erdoğan, **Yargıya Dair**, Düünden Bugüne Tercüman22.01.2004.

²⁰¹Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı ve Yargıda Örgütlenme, YARSAV Yayınları, Sempozyum Kitapçığı, Ankara, 2008, s.73.

²⁰²Nancy Maveety, **ThePioneers of theJudicialBehaviour**, Michigan UniversityPress, 2002, Michigan, s.53.

vicdanına göre karar verebilecektir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, yargı mensubuna verdiği karar nedeniyle yapılabilecek olası haksız saldırılar karşısında meslektaşını koruyamayan, bunun da ötesinde zamanın hâkim olan devlet elitleri zihniyetinin etkisinde kalarak mesleki kariyerini bitirici önlemler alan yargı kurulu ise devletçi vesayetin kökleşmesine ve yargının da bu vesayetin bekçisi haline gelmesine yol açabilecektir. 2017 Anayasa değişiklikleri ile oluşturulan yeni HSK yapısı da ne yazık ki “devlet” aklı karşısında korumasız ve döneme hâkim olan anlayışın taleplerini yerine getirmek zorunda kalacak bir oluşuma sahiptir. Zira, HSK’yı oluşturan Yasama ve Yürütme erklerine oldukça geniş yetki verilmiş ve Yargı’nın kendini yönetme, bağımsız karar alabilme yetkesi tamamen budanmıştır. Bu durumdaki bir HSK’nın ise yargı bağımsızlığına katkı sağlaması pek mümkün olamayacaktır.

3.5. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Yargı Mensuplarının Atanma, Denetimi ve Özlük Hakları Açısından Fonksiyonunun Değerlendirilmesi

Kamu kurumlarında görev yapan “devlet memuru, kamu görevlisi, idare ajanı” gibi sıfatlarla anılan daimi görevlilerin görev esas ve usullerindeki en önemli hususlar atanma şekilleri, terfi şartları ve amir konumundaki görevlilerin belirlenme usulleridir. Bu anlamda yargı mensuplarının bağımsızlığını sağlamada en önemli unsurlardan birini de mesleğe nasıl atandıkları, terfilerinin belirlenme şekli, denetimlerinin yapılma usulleri hususu oluşturmaktadır. Çünkü hemen her insanda atanma ile birlikte minnet ve teşekkür borcu duygusunun belirmesi mümkün olduğundan bir tür bağımlılık ilişkisinin kurulması da kaçınılmaz gibi görünmektedir. Özellikle belli süre ile atanma durumunda kişi konumunu muhafaza etmek isteyeceğinden bağımlılık ilişkisi oldukça artmaktadır. Hâkim ve savcıya bakan yönüyle bir tür psikolojik baskı oluşturan bu tür durumların yargıyı güdümlü hale getireceği açıktır. Diğer yandan yargı mensuplarını atayan makama bakan yönüyle de, belli ideolojiye sahip insanları atayarak yargıda kadrolaşmaya ve dolayısıyla bağımsızlığına etki edebilecek bir konuma gelmiş bulunmaktadır. Bu nedenle hâkim ve savcının görevini bağımsız bir şekilde yürütebilmesi için mesleğe kabulü önem arz etmektedir.

3.5.1. Hakimler Savcılar Kurulu Atama Sistemi ve Bağımsızlığa Etkisinin Değerlendirilmesi

Hâkimlerin mesleğe ne şekilde kabul edildikleri yönetim sistemlerine ve devlet yapılarına göre değişmekte ve her ülke kendi yönetim sistemine uygun bir atama biçimi izlemektedir. Demokratik devletlerde hâkim ve savcıların mesleğe kabulü ile ilgili beş farklı yöntem benimsenmiş olup bunlar, halk tarafından seçilme, yasama organınca seçilme, hâkimler tarafından oluşturulan heyet tarafından seçilme, yürütme organı tarafından seçilme ve bağımsız kurullarca seçilmedir.

Her sistemin kendine göre iyi ve kötü yönleri bulunmakta olup hâkimlerin atanması noktasında ideal bir sistem bulmak oldukça zordur. Onun için her devlet kendi özgün yapısını göz önünde bulundurarak bir sistem izlemektedir.²⁰³ Çünkü bir devlette başarı ile uygulanan bir sistemin bir başka devlet açısından olumlu sonuçlar vermeyeceği gibi olumsuz sonuçlara da yol açabilmektedir. Örneğin aslında pek demokratik sistem olarak kabul edilmeyen, hâkimlerin yürütme organı tarafından seçilmesi sistemi demokratik bir devlet olan İngiltere tarafından uygulanmaktadır, ancak iki yüz yılı aşkın bir süredir herhangi bir yargı mensubunun meslekten ihracı gerçekleşmemiştir. Yine Amerika Birleşik Devletlerinde bazı eyaletlerde yargıçların halk tarafından seçilmesi bazılarında ise siyasi bir kişilik olan Governor (vali) tarafından atanması öngörülmüştür.²⁰⁴

Bu konuda Avrupa Birliği ülkelerinde de tam bir uyum olmadığı gözlemlenmektedir. Birlik açısından önem taşıyan tek husus yargının bağımsız şekilde işlemesi ve hukukun üstünlüğü ilkesine riayet edilmesidir. Belirtilen bu ilkelere uygun olmak koşuluyla her ülke kendi özel durumunu değerlendirerek yargı yönetim sistemi oluşturabilecektir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde, yargıyı, yürütme organına karşı korumak için yargının yönetimini sağlayacak bağımsız kurullar oluşturulduğu görülmektedir. Hangi sistem benimsenirse benimsensin yargı bağımsızlığını sağlamada en önemli unsur insandır. Gerek yargı mensupları gerekse

²⁰³İsmail Şahbaz, **Yargı Bağımsızlığı ve Yargıç Güvencesi Açısından Mesleki Sorunlar**, Gazi Üniversitesi, SBE, YYLT, Ankara, 2010, ss.28-30.

²⁰⁴Maveety, a.g.e., s.25.

diğer devlet organlarının önde gelenleri sorumluluk sahibi oldukları müddetçe yargı hizmeti en iyi şekilde işleyecektir.²⁰⁵

Ülkemizde hâkim ve savcıların mesleğe atanmasında adaylığa kabul ve mesleğe kabul olarak iki aşama öngörülmüştür. 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 8. maddesinde adaylığa atanacaklarda aranacak koşullar düzenlenmiş ve anılan maddenin (1) bendinde “Yazılı yarışma sınavı ve mülakatta başarı göstermek” şart olduğu hükme bağlanmakla birlikte mülakatın nasıl yapılacağı noktasında herhangi bir belirleme yapılmaksızın gerekli düzenlemenin yönetmelikle yapılmasına olanak tanınmıştır. Konuya ilişkin çıkarılan yönetmelikte de mülakat heyeti 7 kişiden oluşmakta, bunlardan 5’i Adalet Bakanlığı üst düzey bürokratları iken 2’si Adalet Akademisi Yönetim Kurulu Üyelerinden oluşmaktadır.

Adaylığa ne kadar kişinin alınacağına ise 2802 Sayılı Yasanın 9. maddesine göre Türkiye Adalet Akademisinin görüşü alınmak suretiyle Adalet Bakanlığınca karar verilmektedir. Bu aşamada HSK’nın herhangi bir işlevi ve etkinliği bulunmamaktadır.

Hâkim ve savcı adaylığına atamanın ve adaylığa atanacaklara uygulanacak yazılı yarışma sınavı ve mülakatın Adalet Bakanlığı’nca yapılmasının yargı bağımsızlığı açısından ciddi sıkıntıları bulunmaktadır. Yürütme’nin bir organı niteliğindeki Adalet Bakanlığı ilerde hâkim-savcı olacak kişilerin alımında tek yetkilidir. Oysa ki mesleğe kabulü sağlayan HSK’nın bu aşamadaki seçimde de etkisinin olması yargı bağımsızlığı açısından daha doğru olacaktır.²⁰⁶ Zira, uygulamada aday seçiminde dönemin siyasi kadrolarının tercihleri ağırlıklı olmakta ve daha mesleğin ilk adımında yargının siyasallaşmasına zemin hazırladığı kuşkusunu uyandırmaktadır. Nitekim Avrupa Birliği Komisyonunca hazırlanan yargı sisteminin işleyiş raporunda da açıkça, Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri’nin 10. maddesine ve Yargı Bağımsızlığı Hakkındaki Avrupa Konseyi

²⁰⁵Şahbaz, a.g.e., s.29.

²⁰⁶Şeref Ünal; “**Demokrasi Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı**”, Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı, S.10.

TavsiyeKararı'nın ilkelerine uygun olarak, yargıç adaylarının seçimsürecinde Adalet Bakanlığı'nın etkisinin kaldırılması gerektiğivurgulanmıştır.²⁰⁷

Öte yandan adaylık dönemini tamamlayan adaylar HSK tarafından yapılan inceleme sonucunda mesleğe kabul edilmektedir. Son yıllara kadar, adaylığa başlayan ve gerekli staj eğitimlerini tamamlayan kişilerden mesleğe kabul edilmeyen neredeyse yok denecek kadar azdı. Bu durumda HSK'nın mesleğe kabul işleminin aslında bir formaliteden ibaret olduğunu ve etkinliğinin bulunmadığını göstermektedir. Bununla birlikte mesleğe kabul aşamasından emekliliğe kadar olan aşamada tayin-terfi-denetim-disiplin gibi işlemlerde ise HSK tek yetkili konumundadır. Bu durumda hâkim-savcıların tayin-terfi gibi işlemleri tam bağımsızlık içerisinde yapılıyor ve yargı bağımsızlığı üst düzeyde diyebilir miyiz? Bu sorumuza cevap ne yazık ki hayır olacaktır. Zira, HSK yetkileri itibariyle, hâkim-savcılar üzerindeki tayin yetkisini adeta bir silah gibi kullanma, uyuşmadığı meslek mensuplarını yıldırma, korkutmak ve sindirmek için baskı aracı olarak kullanma imkanına sahiptir. Bu sıkıntıların yaşanmasını engelleyebilecek yasal ve idari düzenlemeler bulunmamaktadır. HSK, elindeki yetkilerle kıdemsiz kişileri en önemli mahkemelerde görevlendirme, mesleki kıdemi daha fazla olan, disiplin problemi olmayan, meslekte başarılı ancak uyuşmazlık yaşadığı kişileri ise kıdemine uygun olmayan yerlere atayabilme durumu olabilecektir.

Avrupa Konseyinin önemli komisyonlarından olan yargı bağımsızlığının takipçisi konumundaki Venedik Komisyonu, hâkimlerin bağımsızlığı raporunda, hâkimlerin fikirleri sorulmadan, terfi yoluyla dahi olsa başka bir göreve veya yere gönderilmemeleri gerektiğini, ilke olarak benimsenmiştir. Bu ilkeye disiplin yaptırımı, yeni bir yargısal yapılanma ve yakındaki bir mahkemenin desteklenmesi için geçici görevlendirme şeklinde üç istisna getirilmiştir. İstisnaların gerçekleşmesi de objektif koşullara bağlanmalı ve tarafsız bir mercii bu yetkilere sahip olmalıdır.²⁰⁸

Burada söz edilmesi gereken önemli bir husus ise HSK'nın hangi hâkimin hangi mahkemede çalışacağını belirleyen “yetki kararnamesi” düzenleme yetkisidir.

²⁰⁷Bkz, 2005, 2008 ve 2011 yıllarındaki istişari ziyaret raporları.

²⁰⁸Mürşide Şimşek, **1982 Anayasası Bağlamında Bağımsızlık ve Tarafsızlık**, AÜ, SBE, YYLT, Ankara, 2012, s.35.

Özellikle büyük illerde ve bazı iş yoğunluğu olan mahallerde uzmanlık gerektiren hususlarda özel mahkemeler kurulmaktadır. Bunlardan bazıları terör mahkemesi, ticaret mahkemesi, iş mahkemesi olarak sayılabilir. Özellikle terör mahkemelerinin ülke gündemindeki pek çok davayı gördüğü düşünüldüğünde bu mahkemelere bakan hâkimlerin HSK tarafından belirlenmesi de doğal olarak bağımsızlık hususunda kuşklar uyandırmaktadır. Bu konuda son dönemde bir CHP milletvekilinin davasına bakan hâkimin duruşmadan 1 gün önce değiştirilmesi, bazı gazetecilere tahliye kararı veren hâkimlerin yetkilerinin hemen değiştirilmesi gibi somut örnekler verilebilir.²⁰⁹

3.5.2. Hakimler Savcılar Kurulu’nun Denetim ve Terfi sistemine Etkisi

Hâkimler ve savcılar açısından iki denetim türünden söz edilebilir. Bunlardan birincisi ve belki de en önemlisi mesleki denetim diyebileceğimiz 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununda düzenlenen rutin ve disipline bağlı, müfettişlerce yapılan denetimdir. 2802 sayılı Kanun, Yargıtay, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi üyelerini kapsamamaktadır. Hâkim ve savcılarının görevlerinden kaynaklanan ve görevleri sırasında işledikleri suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları sebebiyle inceleme ve soruşturma yapılması Hâkimler ve Savcılar Kurulu kanununda yapılan değişiklik ile HSK bünyesindeki Teftiş Kurulu aracılığı ile yapılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olan hakim-savcıdan daha kıdemli olan bir hâkim veya savcı aracılığıyla da yaptırılabilir.

Diğer yandan “yargısal denetim” diyebileceğimiz, yargı mensuplarının kararlarının yargısal isabet kapsamında denetlendiği bir denetim türü daha bulunmaktadır. Yargıtay, ilk derece ve bölge adliye mahkemelerince verilen kararları, Danıştay ise ilk derece vergi ve idare mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin verdiği kararları temyiz üzerine inceleyip denetlemekle yükümlüdür. Aslında bir açıdan bakıldığında yargı mensupları hem davaların tarafları, hem teftiş kurulu müfettişleri hem de yüksek mahkemeler tarafından denetlenmektedir diyebiliriz.

²⁰⁹<http://www.haberturk.com/son-dakika-enis-berberoglu-davasinin-heyeti-hsk-karari-ile-degisti-1775676>

Soruşturma işlemleri ve kovuşturmalarda uygulanacak usul ve esaslar; Hâkimler ve Savcılar Kanunun 82 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Müfettişlerin, denetim ve soruşturma yaptıkları sırada öğrendikleri ve gecikmesinde sakınca bulunan konuların soruşturması için önceden izin alınması gerekmemektedir. İdari yargıdan atanan adalet müfettişleri ise sadece, bölge idare ve vergi mahkemelerinin denetimi ve idari yargı hâkim ve savcılarının soruşturmalarını yapabilirler.²¹⁰

Hâkim ve savcılar hakkında görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlar nedeniyle kovuşturma yapılması gerektiğinde, Adalet Bakanlığı, soruşturma belgelerini ilgilinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine en yakın olan ağır ceza mahkemesi cumhuriyet savcılığına gönderir. Adalet Bakanlığında görevli olanlar hakkında ise Ankara Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesine karar verilir.

Yargı mensuplarının bu derece çeşitli denetleme sistemleri olmasına rağmen yaşanan önemli sıkıntıları da mevcuttur. Bunlardan en önemlisi denetim birimlerinin ve mensuplarının bağımsızlığının yerli yerine oturmamış olmasıdır. Yargının bağımsızlığı ile birlikte denetimleri yapan müfettişlerin bağımsızlığına da ihtiyaç bulunmaktadır.²¹¹ Ülkemizde, uluslararası denetim standartlarında belirtilen bağımsızlık ilkesine gereği gibi uyulmamakta, bazı istisnalar dışında denetimin planlanmasından yürütülmesi aşamalarına kadar, adına denetim yapılan makamlardan talimat alınmaktadır. Zaman zaman denetimden kaçınmaya, denetim bulgularını, sonuçlarını örtbas etmeye veya değiştirmeye zorlanma gibi olayların yaşanması halinde engelleyebilecek mekanizmaların bulunmaması teftiş kurulunun yapısı itibarıyla yargı bağımsızlığına katkı sağlayamadığı söylenebilir. Yürütme'den bağımsız olması gereken yargı mensuplarının hakkında müfettiş incelemesi iznini siyasi bir kişilik olan Adalet Bakanı, HSK Başkanı sıfatı ile vermektedir. Bu durum ise yargıyı siyaset karşısında oldukça zayıflatmakta ve baskıya açık hale getirmektedir.²¹²

²¹⁰Mehmet Taha Kayacı, **Türkiye’de Yargının İdaresi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu**, Akdeniz Üniversitesi, SBE, YYLT, Antalya, 2012.

²¹¹Kırmaz, a.g.e., s.270.

²¹²Şahbaz, a.g.e., s.76.

Yargı mensuplarının, terfilerinde ve disiplin işlemlerinde etkili olan kişilerin baskısına maruz kalma ihtimalleri vardır. Bu kapsamda Cumhuriyet savcıları için Başsavcı tarafından sicil fişi düzenlenmekte ve bu belge terfide önemli rol oynamaktadır. Hâkimlerde ise müfettişlerin düzenlediği “hal kağıdı”, çıkarılan iş oranı ve kararlardaki isabet oranı terfide etkili olmaktadır. 2010 Anayasa değişikliğinden sonraki uyum yasalarının çıkarılması esnasında Yargıtay ve Danıştay’ın ilk derece mahkemelerinin kararlarını denetledikten sonra not verme sistemi kaldırılmıştır. Bu durum mahkemelerin yüksek mahkemeler nezdinde daha bağımsız hareket etmesini sağlamıştır.²¹³Hakimler ve savcıların terfi işlemlerini gerçekleştiren HSK, özellikle müfettişlerin düzenlediği “hal kağıdı” ve Yüksek Mahkemelerden geçen dava dosyalarındaki “isabet oranı” doğrultusunda kararını vermektedir.

3.6. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Oluşumunun Yargı Bağımsızlığına Olan Etkisinin Değerlendirilmesi

Tezimizin ikinci bölümünde ayrıntılı olarak belirtildiği üzere 16 Nisan 2017 tarihli Referandum ile kabul edilen Anayasa değişiklikleri ile HSYK, ismi değiştirilerek HSK (Hâkimler ve Savcılar Kurulu) olmuş ve oluşumu da önemli değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerle Adalet Bakanı ve Müsteşarının Kurul’daki yeri korunmuş, Yargıtay ve Danıştay’ın doğrudan üye seçimi kaldırılmış, ilk derece mahkemelerinden hâkim ve savcıların seçim usulü ile temsilci belirlemesi kaldırılmış ve Cumhurbaşkanına doğrudan üye seçimi yetkisi verilmiştir. Bu değişiklikler ciddi anlamda eleştirilere uğramış ve HSK’nın tamamen Yürütmeye bağlandığı, yargı bağımsızlığının zedelendiği ileri sürülmüştür.

3.6.1. Hakimler Savcılar Kurulu’nda Adalet Bakanı ve Müsteşarının bulunmasının Yargı Bağımsızlığına olan etkisinin Değerlendirilmesi

HSYK’da Adalet Bakanı ve Adalet Bakanı Müsteşarının bulunması hemen her dönemde tartışılmış ve farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Siyasal iktidarın güçlü olması gerektiğini düşünen görüş sahiplerine göre Adalet Bakanı’nın yargının işleyişinden yasama organına karşı sorumlu olmasından dolayı Kurulda yer alması

²¹³Şimşek, a.g.e., s.38.

gerektiğini; Bakanın bir siyasi parti üyesi olmasının, mutlaka yetkilerini kötüye kullanacağı anlamına gelmeyeceğini; eğer Bakanın bu yönde bir tutumu olursa, yasama organının denetim mekanizmaları ve Bakanlığın eski hâkimve savcılardan oluşan uzmanlarının, bu tutumu engelleyebileceklerini savunmuştur.²¹⁴ Aynı yöndeki diğer bir görüş, hesap verebilirliğin yanı sıra, Meclis ile koordinasyonu gerçekleştirmek açısından, Adalet Bakanı'nın, Bakanlıkla gerekli ilişkileri sağlamak için de Adalet Bakanı Müsteşarının, HSK'da bulunması gerektiğini savunmuştur.²¹⁵

Doktrindeki bir başka görüşe göre ise, hâkimlerin ve savcıların bağımsızlıklarını teminat, onların yasal ve özlük işleri, yasama ve özellikle yürütmenin kontrolüne bırakılmasın diye kurulmuş olan HSK'nın başkanlığına, Adalet Bakanının getirilmesi ve Adalet Bakanı Müsteşarının doğal üye yapılması, HSK'nın kuruluş amacıyla ve Anayasa'nın 159. maddesinin 1. fıkrasındaki, “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar” kuralı ile bağdaşmaz.²¹⁶ Anayasa'nın 159. maddesine göre, HSK'nın oluşumu, bağımsız bir kurul olmasına elverişli olmalıdır. Getirilen düzenleme ile Başkanı ve doğal üyesi yürütmenin güdümünde olan HSK'nın, karar verirken, siyasal etkilerden uzak kalamayacağı düşünülmüştür.²¹⁷ Kaldı ki, 2014 yılında 2461 sayılı yasada yapılan değişikliklerle Kurulun Başkanı olan Adalet Bakanının yetkileri artırılmış ve HSK'nın idari yapısı neredeyse tamamen Bakan'a bağlanmıştır. Bu anlamda HSK'nın 5 adet genel sekreter yardımcısının ataması, hâkim-savcılarla ilgili inceleme-soruşturma önerilerinin onayı gibi işlemler Bakan'a verilmiştir. Bu durum yargı bağımsızlığı açısından oldukça sakıncalı olup hâkim-savcıların disiplin işlemleri aracılığıyla baskı altına alınması siyasi bir figür olan Adalet Bakanı'nın yetkisine verilmiştir.

Bu sisteme alternatif olarak, Adalet Bakanı'nın, HSK'dan tamamen çıkarıldığı veya en azından sadece disiplin gibi belli konularla ilgili toplantılara

²¹⁴Serap Yazıcı, “*Yargı Reformu Projesi: Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu*”, *Yargısal Düşüm:Türkiye’de Anayasal Reforma İlişkin Değerlendirme ve Öneriler* (Ed: Serap Yazıcı), TESEVYargı Siyasa Raporları 1, İstanbul, 2010, ss.17-20, s.18.

²¹⁵Ünal, a.g.e., s.94.

²¹⁶Ahmet Kemal Kumkumoğlu, “*HSYK’nın 1961 ve 1982Anayasaları’ndaki Durumu*”, **2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, s.107.

²¹⁷Yılmaz, a.g.e., s.97.

iştirak edebildiği ya da kurul kararlarına karşı yargı yoluna başvurabildiği, imza ve veto yetkisi ile koordinasyonun sağlandığı bir sistemin getirilmesi düşünülebilir.²¹⁸

HSK’da Adalet Bakanı’nın yanı sıra ondan bağımsız çalışmayacak olan astı konumundaki Müsteşarının da bulunması Yürütme erk’inin HSK üzerindeki etkinliğini artıran diğer bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır.²¹⁹ AB üyesi hiçbir ülkede ve diğer demokratik ülkelerde Müsteşar HSK benzeri kurumlarda üye olarak bulunmamaktadır. Hâkimler ve Savcılar Kurulu İç Yönetmeliğine göre, aksine karar alınmadıkça Kurul’da oylamalar açık yapılır ve oylamaya Adalet Bakanlığı Müsteşarından başlanır. Kurulun üyeleri arasında, Yürütme organından olmayan hâkim ve savcılar da olduğu için bu düzenlemeyle Müsteşarın hangi yönde oy kullanacağı daha işin basında belli olmakta ve diğer üyeler açısından belirleyici nitelik taşıyabilmektedir. Müsteşar, bir nev’i Bakanın ve dolayısıyla siyasi iradenin temsilcisi olarak vasıflandırılmakta ve görüşleri de kişisel görüşün ötesinde kurumsal görüş olarak algılanabilmektedir.²²⁰

Adalet Bakanı ile Müsteşarının Kurulda bulunması konusu AB kurumları tarafından da sorunlu olarak kabul edilmiştir. 2003, 2004 ve 2005 yıllarında düzenlenen İstişari Ziyaret Raporları, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin (12) nolu tavsiye kararına göre Adalet Bakanı ile Müsteşarının HSK benzeri kurumlarda bulunması yargı bağımsızlığını zedeleyici niteliktedir.²²¹

Her yaz kararnamesi döneminde binlerce hâkim ve savcının tayin işleri, terfileri, disiplin işleri, meslekimazeretleri, yetkileri gibi konuları karara bağlayan Kurul’da Adalet Bakanlığının dolayısıyla siyasi iradenin bu derece etkin olması sorgulanması gereken bir konudur. Diğer yandan Müsteşar, binlerce benzer birinci sınıf hâkim-savcılardan olup Yargıtay veya Danıştay üyeliğine seçilme beklentisi içinde olan yüzlerce adaydan birisidir. Yüksek Mahkemelerin üyelerini belirleyen Kurul’un tabii üyesi durumunda olan Müsteşar, diğer adayların bir adım önüne geçebilmekte ve dilediği zaman yüksek mahkemelere seçilme şansına sahip

²¹⁸Yılmaz, a.g.e., s.103.

²¹⁹Murat Kakilli, **Hukuk Devletinde Yargı Bağımsızlığı ve 1982 Anayasası**,YYLT, Erciyes Üniversitesi (ERÜ) SBE, Eylül 2010, ss.88-100.

²²⁰Kakillia.g.e.,s.89.

²²¹Abgm,adalet.gov.tr, ist.ziyaretraporları.

olmaktadır. Müsteşar, üst düzey kamu görevlisi olup birinci sınıf hâkim ve savcılar arasından Adalet Bakanı ve Başbakanın önerisi ile Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Görev süresi sınırlı olmadığından teorik olarak yıllarca bu görevde kalabilecektir. Oysaki diğer Kurul üyeleri 4 yıllık süre ile seçilmektedirler. Bu durumda Müsteşar ile diğer üyeler arasında farklılık oluşturmakta ve bağımsızlığa ilişkin şüpheler doğurmaktadır.

Bahsettiğimiz ve benzerlerini sayabileceğimiz çekinceler nedeniyle Adalet Bakanı ve Müsteşarının HSK'da bulunması yargı bağımsızlığını zedeleyici görüntü vermektedir. Bu durumdan kurtulmak ve yargının işleyişindeki Yürütmenin etkisinden kurtulmak için bu konuda mutlaka düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu durumda kendisi de yargı mensubu olan Müsteşarın Bakanlık ve siyasi iradenin temsilcisi olarak Kurulda bulundurulabilir. Müsteşar aracılığıyla Bakanlığın beklentileri, talepleri ve çekinceleri dile getirilebilir, ancak Bakanın her şartta Kuruldan çıkarılması yargı bağımsızlığı açısından elzemdir.

3.6.2. Hakimler Savcılar Kurulu'na Türkiye Büyük Millet Meclisinin Üye Seçmesinin Yargının Yasama Karşısındaki Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi

16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandumla kabul edilen Anayasa değişiklikleriyle HSK'nın oluşumunda önemli bir yenilik getirilerek Meclis'e üye seçme yetkisi tanınmıştır. İlgili değişikliğe göre; “ HSK'nın üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasından seçilen üyelerden, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur.”

Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç adayı, üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılmaması hâlinde ikinci oylamada

üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenemediği takdirde her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasından, her bir üye için ayrı ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılmaması hâlinde, ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır.

Hâkimler ve Savcılar Kuruluna Yasama organının üye seçmesi tarihimizde ilk kez yaşanan bir durum değildir. 1961 Anayasası döneminde de Meclis Yüksek Hâkimler Kurulu'na üye seçmekteydi. Ancak bu uygulama doktrinde ve kamuoyunda çeşitli nedenlerle sıklıkla eleştirildi ve 1982 Anayasasında bu düzenlemeye yer verilmedi.²²² Yasama organının HSK'ya üye seçmesine yönelik eleştirilerin kaynağında Yasama organı tarafından yapılan seçim, kurulun ve dolayısıyla yargının siyasallaşmasına yol açabilecektir. Yasama organında seçilecek hâkimlerin niteliği-kişiliği-ideolojisi üzerinde pazarlıklar yapılacak, kurul çalışmaları aksatılabilecek, Yasama organınca Kurula üye seçilme beklentisinde olan yargı mensuplarının bağımsız konumlarını göz ardı ederek siyasi partilerle kulis faaliyetleri yürütüp bazı vaadlerde bulunabileceği, seçildiğinde kendisini seçen siyasi iradenin tercihlerini kararlarda gözeteyeceği bu hususların yargının bağımsızlığı ile saygınlığına gölge düşüreceği düşünülmüştür.²²³Yapılan 2017 değişikliği ile Meclisin üye seçimi konusu da eleştirilmiştir. Şen'e göre *“Teklif yasalaşırsa, HSYK daha fazla siyasileşebilir ve dengesini kaybedebilir. Kurulda farklı görüşler yer almalı, sırf bir veya iki görüşün veya siyasi gücün Kurulun kontrolünü ele geçirmesine veya etkinlik elde etmesine izin verilmemelidir.”*²²⁴

Mahkemelerin kararlarının temsil niteliği ve meşruluğu, siyasal temsilin kurallarından farklı olarak toplumdaki çoğunluk görüşüne, değer yargılarına ya da kararlarının siyasal organlar üzerindeki etkilerine bakılarak gerekçelendirilemez.

²²²Burak Çelik, **Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; Yapısal Açidan Karşılaştırmalı bir İnceleme**, 12 levha yayınları, İstanbul, 2012, s.138.

²²³Baki Kuru, **Hâkim ve Savcılar Bağımsızlığı ve Teminatı**, Ankara 1966, s.23.

²²⁴Ersan Şen, HSYK'dan HSK'ya www.haber7.com.tr. 20.01.2018.

Mahkeme kararlarının meşruiyeti, normatif hiyerarşi içinde anayasaya uygunluğundan kaynaklanmaktadır.

Öte yandan bazı görüşlere göre ise Yasama organının HSK'ya üye seçmesi “demokratik meşruluğun” sağlanması açısından zorunludur.²²⁵ Bu görüşe göre yargı yetkisi egemenlik hakkının doğal bir sonucu ve özel bir tezahür şekli olup hâkimler de bu yetkiyi egemenliğin sahibi olan millet adına kullanmaktadırlar. Millet iradesinin ise en geniş şekilde temsil edildiği kurum TBMM olup, Meclisin yargı yetkisini kullanan hâkim-savcılarının yönetim kurumu olan HSK'ya üye seçmesi millet iradesinin yargı yetkisine yansıması olarak kabul edilebilecektir.²²⁶

Uluslararası temel hukuk metinlerinde de Yasama organının HSK benzeri kurumlara üye seçmesi gerektiği ve bu durumun kurumu karma yapıya kavuşturup tüm güçlerin egemenliğinden uzaklaştıracağı ifade edilmiştir. Bu belgelerden “Venedik Komisyonu Adli Atamalar Raporuna” göre, “ *Kurula demokratik meşruluk kazandırmak için, bazı üyeler gerekli yasal koşulları taşıyan kişiler arasından olası çıkar çatışmaları da göz önünde bulundurularak Yasama organı tarafından seçilmelidir*”²²⁷ Diğer yandan Avrupa Yargıçlar Danışma Kurulunun 10 no.lu yargısal atamalar ve yargı bağımsızlığına ilişkin tavsiye kararında ise HSK benzeri kurumlara Yasama organı tarafından üye seçimi benimsenebileceğini, ancak bu durumda siyasallaşmayı önlemek amacıyla uzlaşmayı sağlayıcı önlemler alınması gerektiği ifade edilmiştir.²²⁸

Kanımızca, Yasama organından HSK'ye üye seçilmesi çerçevesinin iyi belirlenmesi, seçim usulü ve sınırlarının belirlenmesi durumunda bazı sakıncalarına rağmen demokratik meşruluğun sağlanması, karma yapı oluşturulabilmesi ve millet iradesinin yargı yönetimine yansıması açısından tercih edilebilir bir yöntemdir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, Yasama organının sadece yargı kökenli olmayan üyeleri seçmeleri gerektiğidir. Yasama organı asla ve kat'a yargı mensupları arasından üye seçmemeli, ancak kuruldaki avukat, öğretim üyesi

²²⁵Ünal, ege 91 benzer görüşler “yargısal düğüm:HSYK” başlıklı TESEV çalışmasında Özbudun, Atar, Hakyemez ve Yazıcı tarafından da dile getirilmiştir.

²²⁶Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Taslağı, Ankara 2009, 1.1. başlık altındaki görüşler.

²²⁷VeniceCommission, **JudicialAppointments Report**, 2007, s.29.

²²⁸CCJE, Opinion No. 10 2007.

temsilcilerinin seçimi Meclis tarafından yapılabilecektir.²²⁹Bunun yanı sıra Yasama organınca yapılacak seçimde “nitelikli çoğunluk” aranmalı ve bu şekilde uzlaşma sağlanma yoluna gidilmelidir. Aksi takdirde Mecliste çoğunluğu elinde bulunduran parti, diğerlerine tahakküm edebilecek ve sadece kendi görüşünden olan kişilerin temsili sağlanacaktır.

3.6.3. Hakimler Savcılar Kurulu’na Partili Cumhurbaşkanı’nın Üye Seçmesinin Yargı Bağımsızlığı Açısından Değerlendirilmesi

2017 Anayasa değişiklikleri ile oldukça önemli bir değişiklik yapılmış ve siyasal sistemimiz “partili Cumhurbaşkanı” kavramı ile tanışmıştır. 1924,1961 ve 1982 Anayasalarında Cumhurbaşkanının partisinden istifa etmesi, partiler üstü kalarak tarafsız bir görüntü vermesi amaçlanmıştır. Hatta 8 nci Cumhurbaşkanı olan Turgut Özal’a kadar da siyasi parti liderlerinden ziyade asker kökenli kişiler Cumhurbaşkanı olmuş ve partili olup olmaması tartışılmamıştır. Turgut Özal, Süleyman Demirel ve Abdullah Gül, partilerinden istifa ederek Cumhurbaşkanı seçilmişler ancak partileri ile bağlantılarının daima devam ettiği, atamalarda bu durumu göz önüne aldıkları ve tarafsız kalamadıkları konusunda eleştiriler yöneltilmekteydi. Söz konusu değişiklik ile Cumhurbaşkanının partisinden istifa etme zorunluluğu kaldırılmış ve organik bağının sürebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca Cumhurbaşkanı anayasal düzen içerisinde oldukça önemli yetkiler verilmiştir.

Cumhurbaşkanına verilen önemli yetkilerden biri de HSK’nın 13 üyesinden 4 tanesini doğrudan yargı mensupları içerisinde seçme yetkisidir. Bu maddeye göre, *“Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcıları arasından, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcıları arasından Cumhurbaşkanınca seçilir”* HSK’nın doğal üyesi konumundaki Adalet Bakanı ve Müsteşarının da Cumhurbaşkanı tarafından atandığı dikkate alındığında Cumhurbaşkanı 13 kişilik HSK’nın 6 üyesini tek başına doğrudan belirlemektedir. Cumhurbaşkanının halk tarafından da seçildiği göz önüne

²²⁹Sibel İnceoğlu, **Kuşatılan Yargıda Hangi Reform?**,Radikal, 23 Şubat 2010.

alındığında bu sistemin yargı bağımsızlığı açısından oldukça sakıncalı olacağını ileri süren görüşler mevcuttur.²³⁰

Diğer yandan Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, geniş bir halk kitlesinin desteğini alması ve partilerden bağımsız olması gibi gerekçelerle HSK'ya üye seçmesinin doğru olacağını çok az da olsa savunan görüş te mevcuttur.²³¹

Açıkça belirtmek gerekmektedir ki bu öneri, Anayasa'nın 9. maddesinde tanımlanan ve "...bağımsız ve tarafsız" Yargı hedefiyle taban tabana zıt bir düzenlemedir. Gerçekten HSK'ya Adalet Bakanı'nın ve Adalet Bakanlığı Müsteşarı'nın, doğal üye haline getirilmeleri, Cumhurbaşkanı'nın üst düzey kamu yöneticilerini ve dolayısıyla Adalet Bakanlığı Müsteşarını da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle atama imkanı düşünüldüğünde, HSK'nın toplam 13 üyesinin 7'si bizzat Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesi anlamına gelmektedir. Üstelik burada unutulmaması gereken şey; bu atamaları yapan kişinin sıfatı "Cumhurbaşkanı" olmasına karşılık, bu kişinin aynı zamanda "İktidar Partisi Genel Başkanı" olmasının kuvvetle muhtemel olmasıdır. Sonuç olarak, bu değişiklikle Ülke'nin en yüksek yargısal yönetim organının üyeleri, neredeyse tümüyle "İktidar Partisi Genel Başkanı" tarafından belirlenmiş ve atanmış olmaktadır.

Bu noktada Siyasî Partiler Kanunu'nun parti genel başkanına tanıdığı geniş yetkiler neticesinde, ülkemizde sık sık şikâyet konusu olan "lider sultanı" olgusunun dikkate alınması gerekmektedir. Zira bu olgunun da etkisiyle, Hâkimler Savcılar (Yüksek) Kurulu'nun neredeyse tüm üyelerinin fiilen bir tek seçici tarafından, şekillendirilmesi söz konusu olacaktır. Bu durum karşısında, Hâkimler ve Savcılar (Yüksek) Kurulu'nun "Anayasa'da yer alan bir Kurul" olmasının da, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından herhangi bir güvence olmayacağı görülmektedir.

Bu durum aynı zamanda kuvvetler ayrılığı açısından ciddi bir tehlike içermektedir. Çünkü hâkim ve savcıların tümünün özlük işlerini düzenleyen bir organ tamamen yürütmeye bağlı hale getirildiğinde, yargının, yürütme üzerinde

²³⁰Sibel İncoğlu, **Yeni Anayasada Bağımsız bir Yargı İçin Neler Yapılmalı?**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.95, s.239.

²³¹Ünal,a.g.e., s.95.

kendisinden beklenen denetim görevini yerine getirebilmesi düşünülemez²³² HSK, ülkenin sükunete en çok ihtiyacı olan organıdır. Böyle bir organın yapısının ve üyelerinin bu kadar sıklıkla değiştirilmesi iktidarların yargı organına sahip olma ve istediği kararları çıkarma amacıyla hareket ettikleri şüphesini ciddi olarak uyandırmaktadır. Bu durumda yargının ne Yasama ne de Yürütme karşısında bağımsız olacağını iddia etmek mümkün olmayacaktır. Bu nedenle Cumhurbaşkanının ilk derece hâkim-savcılarında HSK'ya üye seçme düzenlemesinin kaldırılması gerektiği kanaatindeyiz.

3.7. ULUSLARARASI BELGELERDE YARGI BAĞIMSIZLIĞI, TARAFSIZLIĞI VE HSK'YA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN İNCELENMESİ

3.7.1. Yargı Bağımsızlığına İlişkin Temel Evrensel Belgeler

Özellikle 20. Yüzyılın ortasından itibaren “hukuk devleti” ve “yargı bağımsızlığı” kavramlarına ilgi artmış, bu kavramlarla alakalı düzenlemeler uluslararası hukuk metinlerinde kendine sık sık yer bulmuştur. Bununla ilgili olarak, 2. Dünya Savaşının ardından oluşturulmuş modern anayasa ve uluslararası sözleşmelerde, 1920'li yıllarda yaşanmış olan otoriter ters akımın²³³ etkisinden söz etmek mümkündür.

İçeriğinde yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti kavramlarını barındıran ilk evrensel belge, 1948'de Birleşmiş Milletler (BM) tarafından beyan edilmiş olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB)'dir. Bu evrensel metin ile birlikte yargının bağımsızlığı ilk kez uluslararası platformda tartışılma imkânı bulmuştur²³⁴. Bu bildirgenin 10. maddesinde yer alan “Herkesin hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç atfedilirken, bütün bir biçimde davanın bağımsız ve tarafsız bir mahkeme üzerinden yürütülmesini isteme hakkı bulunmaktadır.” cümlesi, yargının bağımsızlığına ve tarafsızlığına vurgu yapmaktadır.

²³²Vahap Coşkun, 16 Nisan 2017 Tarihinde Kabul Edilen Anayasa Değişikliklerinin Değerlendirilmesi, DÜ, HFDergisi, C.22, S.36,2017, ss.3-30.

²³³SamuelHuntington, a.g.e., s.30.

²³⁴Yüksel Metin, “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Anayasa Yargısı Dergisi, S.27, 2010, s.227.

13 Aralık 1985 tarihli, 40/32 ve 40/146 sayılı karar ile BM Genel Kurulunda kabul edilmiş olan “BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkelerinin ilk Maddesinde; ”Yargının bağımsızlığı devlet tarafından güvenceye alınır ve anayasada ya da iç hukukta yargı bağımsızlığı hâkim olur” hükmüyle yargı bağımsızlığı konusunun altı çizilmiştir²³⁵.

Burada, BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri’nin özellikle yargı yönetimini sağlayan HSK benzeri kurumların kuruluşlarında önemli olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Söz konusu belgeye göre; yargıyla alakalı düzenlemelerin ulusal anayasa ve yasalarda yer alması (m. 1), yargının tarafsız ve bağımsız bir biçimde hareket edebilmesi için gerekli düzeneklerin oluşturulması (m. 2), yargı mensuplarının örgütlenme haklarına sahip olması (m. 9), hâkimlik teminatlarının sağlanması (m. 11-12-13-14), yargı mensuplarının görevinden alınmasında dürüst bir standart belirlenmesi (m. 17-18) ilkelerine yer verilmiştir. Bu sayede BM, ilan etmiş olduğu ilkeler aracılığıyla yargının bağımsızlığından ne anlam çıkarttığını açıkça ifade etmiştir²³⁶.

Ek olarak, BM İnsan Hakları Komisyonu tarafından Nisan 2003 tarihinde kabul edilmiş olan 2003/43 sayılı karar ile Bangolar Yargı Etiği İlkeleri adıyla tanınan belgeden bahsedilebilir. Bu belgenin içeriği, diğer bütün evrensel sözleşme ve belgelerden ayrı olarak, yargı bağımsızlığının sağlanması konusunda devletlerin yükümlülüklerini belirlememekte, farklı bir bakış açısıyla, yargı mensuplarını hedef alarak, tarafsız ve bağımsız bir yargının tesis edilebilmesi için gereken etik davranış prensiplerini ortaya koymaktadır²³⁷. HSK’da 2008 yılında yayınladığı bir duyuru ile bu ilkeleri hakim-savcılarının görevleri sırasında uygulamalarını istemiştir.

Avrupa Konseyi altında faaliyetlerini sürdüren Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu’nu (Venedik Komisyonu) yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti konularında standartlar oluşturarak geliştirmekte olan demokrasilere kılavuzluk etmek amacıyla oluşturulmuştur. Venedik Komisyonu, hukuk devleti ve yargı

²³⁵Kırmaz, a.g.e., s.54.

²³⁶Sibel İnceoğlu, “Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapmalı? Uluslararası Belgeler Işığında Öneriler”, TBB Dergisi, S.95, Ankara, 2011, s. 250.

²³⁷Sibel İnceoğlu, **Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.11.

bağımsızlığı alanlarında çeşitli standartlar belirleyip bildiriler yayınlamakta, aynı zamanda Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin talepleri olması durumunda, temel hak ve hürriyetler, insan hakları, demokrasi, yargı bağımsızlığı gibi konularda olumlu ya da olumsuz eleştiriler yapıp görüş bildirmekte ve bu görüşleri yayınlamaktadır. Venedik Komisyonu’nun 2007 ve 2010 yıllarında üye ülkelere yönelik yargının yönetimini sağlayacak kurulların oluşumunda hedef ilke ve prensipleri tavsiye niteliğinde belirlemiştir.

Bu çalışmalar dışında Avrupa Konseyi’nin üye ülkeler için belirlediği kararlarda da yargı bağımsızlığı, hâkimin tarafsızlığı, HSK benzeri kurulların bağımsızlığı gibi kavramlar tanımlanmış, ilkeler belirlenmiştir. Bu belgelerden bazıları şu şekildedir.²³⁸;

-Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 1994 yılında çıkartılan “Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Rolüne İlişkin R (94) 12 Numaralı Tavsiye Kararı”,

-Avrupa Konseyi içerisinde kabul edilen 1998 tarihli “Hâkimlerin Statüsüne Dair Avrupa Şartı”,

-Avrupa Konseyi’nin talebi doğrultusunda Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi tarafından (CCJEAHDK) hazırlanan “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığına İlişkin Sorunlara Dair 1 (2001) Numaralı Görüş”,

-Avrupa Konseyi’nin isteğiyle Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi tarafından (CCJEAHDK) hazırlanan “Toplumun Hizmetine Adanmış Yargı Konseylerine Dair 10 (2007) Numaralı Görüş”,

-Venedik Komisyonu (Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu) “Yargı Sisteminin Bağımsızlığı Bölüm I: Hâkimlerin Bağımsızlığı Raporu (2010)”

²³⁸Murat Yanık, “Karşılaştırmalı Hukuk ve Uluslararası Standartlar Işığında HSYK’nın Oluşumu, Çalışma Şekli ve Kararların Denetimi”, Anayasa Yargısı Dergisi, S. 27, 2010, s. 169; Yüksel Metin, a.g.e., s.229.

3.7.2. Uluslararası Temel Metinlere Göre, Yargı Bağımsızlığının Sağlanması için Gerekli Kriterler

Venedik Komisyonu’nun, 2010 yılında yayınladığı “Hâkimlerin Bağımsızlığı”, 2012 yılında güncellenen “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Yargı Bağımsızlığına Dair Tavsiye Kararı”, Avrupa Konseyinin üye ülkelere tavsiye niteliğindeki “Yargı Bağımsızlığının Sağlanması Açısından Yargı Konseyleri” raporlarına göre yargının bağımsızlığının sağlanması ve HSK benzeri kurulların bağımsızlığı için aşağıdaki bazı kriterleri belirlemişlerdir. Buna göre;

-Yargı bağımsızlığı olgusu, hukukun üstünlüğü için bir ön şart niteliğindedir ve adil yargılanmanın en temel teminatıdır.

- Yargı mensupları bağımsız olmalı ve sadece yasaya bağlı kalmalıdır.

-Hâkimler azlolunamaz. Görev süreleri bitmeden ve iradelerine ters olarak yalnızca mahkeme kararı doğrultusunda ve yasada öngörülen sebeplerle azledilebilir ya da sürekli veya geçici olarak işten uzaklaştırılabilir, farklı bir yere atanabilir ya da emekliye ayrılabilirler.

-Hâkimler mesleğe atanırken aranan şartlar ve uygulanacak yöntem, kamu hizmetlerine girmede eşitlik prensibi doğrultusunda yasa ile düzenlenmelidir.

-Devlet, hâkimlerin eğitilmesi ve geliştirilmesi başta olmak üzere, yargının işlevini yerine getirmesini sağlayacak mekanizmaları ve araçları sağlamakla yükümlüdür.

-Hâkim kariyerlerinin belirlenmesi ve seçimi, iktidar ve idare dışında kalan, bağımsız bir karar mercii aracılığıyla gerçekleştirilmelidir. (Bu madde özellikle HSK oluşumu ile ilgilidir)

- Hâkimlerin kariyerleri ve seçilmeleri; kabiliyetlerine, ehliyetlerine, dürüstlüklerine ve etkinliklerine bakılarak gerçekleştirilmelidir.

-Hâkimlerin bağımsızlığını koruma altına almak maksadıyla bir yüksek yargı kurulu oluşturulmalıdır. Bu Kurulun oluşumunda karma ve geniş tabanlı yapı esas alınarak mahkemelerin bağımsızlığı temelinde şekillenmelidir.

-Yüksek yargı kurulu üyelerinin minimum yarısı hâkimlerden oluşmalıdır. Hâkim üyeler, nispi temsil sistemiyle bizzat hâkimler tarafından seçilmelidir. Buna ek olarak parlamento tarafından seçilmiş olan üyeler de bulunmalıdır. Kurul üyelerinin görev süresi makul bir seviyede olmalıdır.

-Yüksek yargı kurulu, yasal düzenlemelere göre, hâkimleri atama, mesleğe kabul etme, nakletme, yükseltme ve disiplin cezası uygulama işlerinde yetkili görev mercii olmalıdır

HSK'nın 2017 yılındaki Anayasa değişiklikleri ile oluşumu yeniden belirlenmiştir. Yeni oluşum sisteminin yukarda saymış olduğumuz kriterlere uyduğunu söylemek oldukça zordur. Öncelikle katılımcı demokrasinin olmazsa olmaz şartı olan demokratik temsil ilkesi kaldırılmıştır. 2010 değişiklikleri ile ilk derece hakim ve savcılar ile Yüksek Mahkemeler HSK'da kendi aralarından seçtikleri üyeler aracılığıyla doğrudan temsil edilirken bu imkan 2017 değişiklikleri ile ortadan kaldırılmıştır. HSK, üyelerinin 6'sı Cumhurbaşkanı, 7'si ise Meclis tarafından seçildiği için yargı, yürütme ve yasamanın baskısı altına alınmış, yargı bağımsızlığı zedelenmiştir.

Kabul edilen bu ilkeler, temel metinlere yansıtılmış ve üye ülkelere tavsiye olarak gönderilmiştir. Bu tavsiyelerin uygulanması periyodik denetimlerle sağlanmakta ve uygulanmayan yerlerde raporlar düzenlenerek ilgili ülkeler izlemeye alınmaktadır. Bu kapsamda 2017 yılındaki Anayasa değişiklikleri ile ülkede hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, demokratik temsil değerlerinde gerileme, yargı bağımsızlığına sistematik saldırı olduğu gerekçesiyle Türkiye'nin Avrupa Konseyindeki statüsü izlemeye alınan ülkeler kategorisine indirilmiştir.

Diğer yandan Avrupa Birliğine üye devletlerin yargı konseylerinin bir araya gelerek oluşturdukları Avrupa Yargı Kurulları Ağı (ENCJ) isimli örgüt bulunmaktadır. Bu kurula, AB üyesi olmayan ve fakat aday statüsündeki ülkeler

gözlemci sıfatı ile toplantılarına katılabilmektedir. 15 Temmuz 2016'daki vahim olay sonrasında, 1 yıl içerisinde 4200 hâkim-savcının savunması alınmadan, gerekçesiz olarak meslekten çıkarılması, mahkemelere müdahalenin sistematik bir hal almasından sonra Avrupa ENCJ, HSK'yı gözlemci statüsünden çıkarmıştır. Bu durumlar da ülkemizdeki yargı bağımsızlığının ne kadar acınacak halde olduğunu göstermeye yetmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yargı bağımsızlığı üzerine düşünürken ve çerçeve oluştururken neye, hangi kurumlara karşı bağımlı olabileceği değerlendirilerek çatışma alanları ve bu çatışmaları çözebilecek yollar üzerinde düşünülmelidir. İnsanların bütün haklarını korumak, adaleti gerçekleştirmekle görevli yargı mensuplarının da bu mücadelenin capını bilmesi ve o ölçüde gelebilecek baskılara hazırlıklı olması gerekmektedir. Öte yandan yargı organlarının bağımsızlığı mevzuu bir kez inşa edilip tamamlanan bir husus olmayıp tarihsel süreç içerisinde değişime uğrayan, hâkim anlayışa göre şekil değiştiren dinamik bir konudur.

Tezin birinci bölümünde dinamik bir kavram olan yargı bağımsızlığının tarihsel gelişimi, hangi organlar karşısında bağımsızlık çatışması yaşadığı, yargının bu sıkıntılar karşısında verdiği tepkisel hareketler, yargının bağımsızlığının sağlanması için zorunlu unsur olan tarafsızlığının ne şekilde sağlanacağı, tarafsızlığın unsurları ele alınarak sorunlu noktalar tespit edilmiş ve kısa öneriler geliştirilmiştir. Ülkemizde ve diğer farklı model yönetimlerin olduğu ülkelerde yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı söz konusu olduğunda ilk akla hususun yargının yönetimi konusu olduğu tespit edilmiştir.

Tezin birinci bölümünde, bağımsızlık ve tarafsızlıkla ilgili sorununun kaynağında yargının yönetimi hususu tespit edildikten sonra ikinci bölümde ülkemizde yargı mensuplarının atama-tayin-terfi-disiplin gibi yönetsel işlemlerini yapan şimdiki adıyla Hâkimler ve Savcılar Kurulunun (HSK) tarihsel süreçteki gelişimi incelenmiştir. Belki de yapısı en fazla değişime uğrayan kurumlardan biri olan HSK'nın her dönemde üzerinde en zor uzlaşılan konulardan biri olup akıl karışıklıklarının yaşandığı, kimi zaman oldukça özgür yaklaşımlar sergilenerek Yargı'nın kendi kendine bırakıldığı, zaman zaman ise yürütmenin baskın karakteri ile yargıyı ve dolayısıyla devlet sistemini kontrol altına almak için HSK benzeri kurumları araç olarak kullandığı gözlenmiştir.

Yaşanan bu sıkıntıların tespiti ve neler yapılabileceğine ilişkin öneriler geliştirmek amacıyla üçüncü bölümde ise HSK ile yargı bağımsızlığı arasındaki

bağlantı noktalarının neler olduğu, 2010 ve 2017 yılında yapılan Anayasa değişiklikleriyle Kurulun yapısında gerçekleştirilen düzenlemelerin yargı bağımsızlığına olan etkileri irdelenmiştir. Bu kapsamda Kurulun bağımsızlığını kaybettiğine dair görüşlerin dayandığı noktalar ve buna karşı görüşler dile getirilerek kendi görüşümüz de ifade edilmiştir.

Kanaatimizce Kurulun yapısında hangi değişiklik yapılırsa yapılsın gözetilmesi gereken en önemli noktaherkesin hak ve adalete ulaşma aracı olan yargının siyasal veya resmi bir ideolojinin korunmasının, sürdürülmesinin, rakipleri yıldırma-yok etme aracı haline getirilmemesidir. Yargının ırk-dil-din-cinsiyet farkı gözetmeden, ideolojik çıkar bataklığına saplanmadan herkesin ve her kesimin özgürlüklerinin teminatı haline gelmesi gerekir. Aksi takdirde her dönem kendi yargısını oluşturarak beğenmediği kişi ve kurumları devre dışı bırakacak ve hukuku zulüm aracı haline getirecek; farklı ideolojideki siyasi akım çoğunluğu sağladığında ise bu kez yeni muktedirler, daha önce yargı zulmü ile idare eden kişilere yönelik sert tutumlar geliştirecek ve yine yargıyı bu konuda aracı kılacaktır. Bu durum bir süre sonra kısırdöngü haline gelecek ve yargı güçlü olanların, siyasetin ve menfaat gruplarının çatışma alanı haline gelecektir.

O halde cevabını arayacağımız soru ideal, bağımsız bir yargı düzeni kurmak için neler yapılmalıdır? İdeal yargı sistemi ve yönetim modeli geliştirebilmek için Anayasal kırılardan kopuk olmadan, demokratik hukuk devletlerinde olduğu gibi uluslararası standartları dikkate alarak, halk nezdinde güvenilir yönetim modeli geliştirilmeli ve özellikle HSK'nın siyasilerin çıkar çatışmalarından uzak tutulacağı bir konuma getirilmelidir. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığını sağlayacak önlemler geliştirilirken dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise yargının tamamen hesap vermeyen, kendi içinde küçük krallık oluşturan bir yapı haline gelmemesi gerektiğidir. Bunun sağlanabilmesi için ise demokratik meşruiyet, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde bir yönetim modeli oluşturulmalıdır.

Ülkemizde 2017 Anayasa değişikliği ile partili cumhurbaşkanlığı hükümet modeline geçildiği için neredeyse mutlak güç Yürütmenin eline geçmiş durumda olduğu iddia edilmektedir. Bu nedenle yargı bağımsızlığı açısından da karşımıza

çatışma alanı en yüksek ihtimal olarak yargının Yürütme karşısındaki bağımsızlığı çıkacaktır. O nedenle yapılacak düzenlemelerin bu çatışma alanını ortadan kaldıracak şekilde olması gerekmektedir. Bu durumda yargı bağımsızlığı-tarafsızlığı-yargıç güvencesi birbirinden ayrılması mümkün olmayan alanlar olarak ele alınmalıdır.

Bu kapsamda, ideal yargı sistemini oluştururken dikkate alınması gereken bazı ilkeler belirlenmelidir. Kanaatimize göre bu ilkeler;

- Yargı bağımsızlığını güçlendirici
- Hukukun üstünlüğünü pekiştirici,
- Yargıya güveni artırıcı,
- Hâkim-savcıları her türlü etkiden uzaklaştırıcı
- Yargıda demokratik temsili sağlayıcı,
- Yargının tarafsızlığını geliştirici,
- Yargıda hesap verebilirliği artırıcı,
- Yargının verimliliğini, şeffaflığını, hızlılığını, etkinliğini geliştirici

nitelikte olması gerekmektedir.

Önerdiğimiz ilkeler çerçevesinde incelediğimiz bugünkü yapısıyla HSK'nın bu normlara ulaşma imkanı bulunmamaktadır. Daha önce belirttiğimiz gibi HSK, özellikle son Anayasa değişiklikleri ile bağımsızlığını tamamen kaybetmiş, Yürütmenin ezici baskı ortamına girmiştir. HSK'ya seçilmek isteyen hâkim- savcılar siyasi partilere ve Yürütmenin başı Cumhurbaşkanına muhtaç bırakılmış ve siyasi kulislerin HSK yönetimine yansımaya kapı açılmıştır. Bu nedenle bugünkü yapısı itibarıyla HSK'nın demokratik, hukukun üstünlüğüne dayalı, geniş tabanlı, karma yapılı, şeffaf ve hesap verebilir olduğunu iddia etmek mümkün değildir.

O halde nasıl bir yargı yönetimi olmalıdır? Bu konuda bazı görüşlerimiz mevcut olup önerilerden önce olması gerekenleri sıralamakta fayda vardır.

- Adalet Bakanı mutlaka HSK'dan çıkarılmalıdır, ancak Bakanlık ile ilişkilerin sağlanması, siyasi beklentilerin ve Parlamento ile bağlantının devamı açısından Bakanlık Müsteşarının Kurulda

bulunabilir, toplantılara katılabilir. yalnız herhangi bir oy hakkı bulunmamalı. (Şu anki düzenleme ile Adalet Bakanı ve Müsteşarı HSK'nın doğal üyesi konumundadır)

- Kurulun üye sayısının çoğunluğunu ilk derece yargı mensupları içinden gelen üyelerin oluşturması gerekmektedir (Şu anki düzenlemeye göre 13 üyenin 4'ü ilk derece hakim-savcıları arasından gelmektedir)
- Yargı içinden gelen üyeler mutlaka yargı mensupları tarafından seçilmelidir (2017 değişiklikleri ile Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir). Bu kapsamda Yüksek Mahkemeler de temsilcilerini kendileri seçebilmeli, başka makamın onayına gerek kalmamalıdır (2017 değişiklikleri ile Yüksek Mahkemelerden gelecek üyeler Meclis tarafından belirlenmektedir)
- İlk derece yargı makamları, istinaf mahkemeleri ve yüksek mahkemelerden seçilecek üyelerde her bir yargı mensubu sadece bir kişiye oy verebilmelidir
- HSK'nın mümkün olan tüm kararlarına karşı yargı yolu açık olmalıdır (Şu anda sadece meslekten çıkarma kararlarına karşı dava açılabilir)
- Hâkim-savcıların meslekten ihraç kararları genel kurulda “nitelikli çoğunluk” ile alınmalı ve mutlaka müdafî ile savunma hakkı verilmelidir (Şu andaki düzenlemeye göre ihraç kararları 2. Dairenin üye tam sayısının salt çoğunluğu ile verilmektedir)
- Olağanüstü hal ve sıkıyönetim gibi sıra dışı zamanlarda yargı mensuplarının teminatı dikkate alınmalı ve “olağanüstü tedbir” gibi muğlak ifadelerle yargı mensuplarının görevden uzaklaştırılmalarının önüne geçilmelidir.
- Hakimlere coğrafi teminat verilmeli. Bunun için de belli bir yıla ve kıdeme kadar ülkenin her alanında çalışabilir. Kararlarında belli bir isabet oranını ve çalışma hayatında belli bir yılı yakalayanlar ise ülkemizin yoğun olan önemli yerlerinde (Ankara, İstanbul İzmir v.s.) çalışabilir. Bu konuyla da hakimlere güvence sağlanmış olacaktır.

- HSK'ya bağılı teftiş kurulunun çalışmaları şeffaflaştırılmalı, hâkim-savcılar hakkındaki inceleme-soruşturma-kovuşturma gibi kararların nitelikli çoğunlukla verilmesi gerekir (Şu anda hakim-savcılar hakkında inceleme kararı Adalet Bakanı tarafından verilmektedir)
- Yönetim modelinde şeffaflığın sağlanması, yargıyla ilişkili kurumlarla bağlantının kurulması amacıyla avukatlardan ve hukuk öğretim üyelerinden sembolik oranda temsilci bulunmalıdır. Bu temsilcilerin ise Yasama organı tarafından yine nitelikli çoğunlukla uzlaşma yöntemiyle seçilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda önerdiğimiz HSK modeli şu şekildedir: Kurul, 15 üyeden oluşmalı ve başkanı Yargıtay Başkanı olmalıdır. 2 daire şeklinde örgütlenmeli, her bir dairede 7 üye bulunmalıdır. 1. Daire atama-tayin-yetki-eğitim gibi işlerle görevlendirilirken 2.Dairenin mesleğe kabul-denetim-disiplin-dış ilişkiler gibi işlere bakmalıdır.

Birinci Dairenin başkanı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı olmalı, Bakanlık Müsteşarı ise bu Dairede bulunmalıdır. Aynı Dairede kendi meslektaşları arasından seçilen 2 Yargıtay üyesi, 2 ilk derece adli yargı hâkim-savcıları, 1 idari yargı hâkimleri arasından seçilecek üyeler ile Yasama organı tarafından seçilecek avukat veya öğretim görevlisi 1 üye bulunmalıdır. Bu durumda Bakanlık Müsteşarının temsili ile Adalet Bakanlığı ile ilişki kurulacak atama-tayin-terfi, yeni mahkeme kurulması, personel ihtiyacı gibi konularda bağlantı sağlanacaktır. Öte yandan Yargıtay Başsavcısı, yargı içinden gelen ve kıdemi- mesleki tecrübesi ile tarafsız, ayrıştırıcı olmayan bir yönetim sağlayabilecektir. Dairede yer alacak yargı dışı üye ise Meclis tarafından seçileceği için Yasama ile bağlantı kurulacak, şeffaflık, hesap verebilirlik bakımından adım atılmış olacaktır.

Öte yandan ikinci Dairenin başkanı ise Danıştay İdari Dava Daireleri Başkanı olmalıdır. Danıştay üyelerinin kendi aralarından salt çoğunlukla seçecekleri 1 Danıştay ve 1 Yargıtay üyesi, yargı dışı alandan Yasama tarafından seçilecek 1 üye, ilk derece idari yargı hâkimlerinden seçilecek 1 üye ve adli yargı hâkim-savcılarının kendi aralarından seçecekleri 2 üye şeklinde oluşması gereklidir.

Elbette önerilen sistemle yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin tüm sorunların çözüleceğini söylemek mümkün değildir. Bu öneriler dışında önemli hususlardan biri de hakim-savcı adaylığına alımlarda seçici kurulda mutlaka HSK'dan temsilci bulunması gerekmektedir. Ayrıca hakim-savcılarının atama-tayin-terfi ve disiplin işlemlerinde denetlenebilir kurallar geliştirilerek hesap verebilirlik sağlanmalıdır. Bütün bunlar elbette insan unsuruna dayanmaktadır. Ne kadar mükemmel sistem getirilirse getirilsin kötü uygulayıcılar elinde suiistimal edilebilir. O nedenle yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının bir kültür olarak toplumda yerleştirilmesi, eğitim müfredatlarında yer verilmesi zorunlu unsurdur.

KAYNAKÇA

Kitap

- Afonso, O.,**Türk Yargı Sistemindeki Reformlar: Dünden Bugüne HSYK ve Avrupa Uygulaması ile Mukayese Uluslararası Sempozyum** Kitapçığı.
- Aksel, İ.,**Türk Adalet Yönetimi**, Seçkin Yayınevi, Ankara Kasım 2009.
- Aktaran, Ö.S.,**Hâkim Bağımsızlığı ve Savcılık Teminatı**, İÜ, SBE, Kamu Hukuku Bölümü, YDT, İstanbul, 2007.
- Altıntaş, A.,**Adliye Yönetimi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.
- Ardahan, V.,**Hâkimlerin İstiklali ve Hâkim Teminatı**, Ankara, 1961.
- Ardahan, V.,**Mahkemelerin İstiklali ve Hakim Teminatı**, Ankara, 1961.
- Ardal, M.,**Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuk Devleti**, Niğde Üniversitesi SBE, YYLT, Niğde 2006.
- Aslan, R.-Tanrıver, S.,**Yargı Örgütü Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.
- Aşçıoğlu, Ç.,**Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma**, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2010.
- Atar, Y., Anayasa Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017; Erdoğan, M., Anayasal Demokrasi, Siyasal Yayınevi, Ankara, 2015.
- Atay, E.E.,**İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.
- Aybars, E.,**İstiklal Mahkemeleri**, 2. Baskı, DEÜ Yayınları, Ankara.
- Aybars, E.,**İstiklal Mahkemeleri**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1975.
- Ayman Güler, B.,**Türkiye'nin Yönetimi-Yapı**, İmge Kitabevi, Ankara, 2009.
- Bakıcı, S.,**5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, Adalet Yayınları, Ankara, 2007.
- Centel, N.,**Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Mahkemelerin Bağımsızlığı ile Tarafsızlığı ve Türk Hukuku**, İstanbul, 1998.

- Centel, N.,**Ceza Muhakemesi Hukukunda Hakimin Tarafsızlığı**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1996.
- Cin, H.-Akgündüz, A.,**Türk-İslam Hukuk Tarihi**,Timaş Yayınları, İstanbul, 1990.
- Coşkun, V.,**Yargının Çıkmazı:Devlet mi, Adalet mi?** SETA Analiz, Ankara, 2010.
- Çavuşoğlu, N.,**İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Avrupa Topluluk Hukuku'nda Temel Hak ve Hürriyetler Üzerine**,AÜ, İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1994.
- Çelik, B.,**Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; Yapısal Açidan Karşılaştırmalı bir İnceleme**, 12 levha yayınları, İstanbul 2012.
- Dicey, A.V., Hukuk Devleti: Hukuki bir İlke, Siyasi bir İdeal(Ed:Çoban, A.R.-Canatan, B.-Küçük, A.), Adres Yayınları, Ankara, 2008.
- Doğru, O.,**İnsan Hakları Uluslararası Mevzuatı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998.
- Dursun, S.,**Hakimlerin Tarafsızlığı ve Bağımsızlığına İlişkin İlkeler ve Kurallar**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Erdoğan,M.,**Anayasa ve Özgürlük**, Yetkin Yayınevi, Ankara,2002.
- Erdoğan, M.;**Anayasal Demokrasi**, Siyasal Kitabevi, 8.baskı, Ankara, 2010.
- Ergin, S.,**Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, 2009.
- Fareed, Z.,**Özgürlüğün Geleceği Yurtta ve Dünyada İlliberal Demokrasi**, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2014.
- Fendoğlu,H.T.,**Türk Anayasası ve Avrupa Birliği**, T.C. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007.
- Fendoğlu, H.T.,**Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Yetkin yayınları, Ankara, 2010.
- Genç, Z.,**Anayasalar Açısından Yargı Bağımsızlığının Kuvvetler Aynılığı İle İlişkileri**, Eldim Ofset, İstanbul, 1993.
- Giritli, İ.-Bilgen, P.-Akgüner, T., **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul, 2013.

- Gölcüklü, F.-Gözübüyük, Ş.,**Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
- Gönenç, L.,**Dünyada ve Türkiye’de Yüksek Yargı Kurulları**, Anayasa Çalışma Metinleri-4, Tepav Yayınları, Ankara, 2011.
- Gönenç, L.,**Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, TEPAV yayınları, İstanbul, 2011.
- Gözler, K.,**Türk Anayasa Hukuku**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2000.
- İnceoğlu, S.,**İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı**, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2002.
- İnceoğlu, S.,**Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008.
- Kaboğlu, İ.Ö.,**Kolektif Özgürlükler**, Dicle Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, 1989.
- Kakilli, M.,**Hukuk Devletinde Yargı Bağımsızlığı ve 1982 Anayasası**, Erciyes Üniversitesi SBE, YYLT, Kayseri, 2014.
- Kapani, M.,**İcra Organı Karşısında Hakimlerin İstiklali**, AÜHF Yayınları, Ankara, 1956.
- Kardaş, Ü.,**Türkiye’nin Demokratikleşmesinde Öncelikler**, İstanbul, 2004.
- Kayacı, M.T.,**Türkiye’de Yargının İdaresi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu**, Akdeniz Üniversitesi, SBE, YYLT, Antalya, 2012.
- Keskin, S., “Yargıç Bağımsızlığı”, *İÜHFYayınları*, İstanbul.
- Kırmaz, B.,**Hakimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.
- Kumkumoğlu, A.K., “*HSYK’nın 1961 ve 1982 Anayasaları’ndaki Durumu*”, **2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Kunter, N.-Yenisey, F.,**Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Arıkan Yayınları, İstanbul, 1989.

- Kuru, B.,**Hâkim ve Savcıların Bağımsızlığı ve Teminatı**, AÜ, HF Yayınları,Ankara, 1966.
- Kuru, B., Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2011.
- Kutlu, M.,Yargıç Meşruiyeti, Ankara, 2003.
- Kuzu, B.,**Anayasa Hukukumuzda Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi**, Filiz Kitabevi,İstanbul, 1987.
- Kuzu, B., Anayasa ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2009.
- Kuzu, B.,**1982 Anayasasının Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler**, Filiz Kitabevi,İstanbul, 1990.
- LorneNeudorf, "JudicialIndependence: TheJudge as a Third PartytotheDispute", McGill Üniversitesi, YYLT, 2009.
- Okusal, A.,**Tam Bağımsız Yargı ve Tek Celsede Adalet**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.
- Özay, İ.,**Günışığında Yönetim**, Alfa Yayın Dağıtım, İstanbul, 2002.
- Özbudun, E.,**Anayasa Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.
- Özdek, Y.,**Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye**, 2. Baskı, TODAİ İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayınları, Ankara, 2004.
- Özen, M.,**Hakimin Cezai Sorumluluğu**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004.
- Özer, A.,**Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.
- Öztürk, K.,**Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1966.
- Şahbaz, İ.,**Yargı Bağımsızlığı ve Yargıç Güvencesi Açısından Mesleki Sorunlar**, Gazi Üniversitesi,SBE, YYLT, Ankara, 2010.
- Şimşek, M.,**1982 Anayasası Bağlamında Bağımsızlık ve Tarafsızlık**, AÜ,SBE, YYLT, Ankara, 2012.

- Tanör, B.-Yüzbaşıoğlu, N.,**1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- Tanör, B.,**Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu**, BDS Yayınları, İstanbul, 1994.
- Turhan, M.,**Anayasal Devlet**, Ankara, 2005.
- Ünal, Ş.,**Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakimlik Teminatı**, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1994.
- Yakan, A., Kuvvetler Ayrılığı; Kemal Gözler, **İdare Hukuku Dersleri**, , Ekin Kitabevi Yayınları, Altıncı Baskı, Bursa, 2008.
- Yanık, M.,**Yargının Yönetimi ve Denetimi**, Der Yayınları, İstanbul, 2014.
- Yavuz, B.,**Kuruluş ve İşleyiş Açısından Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.
- Yıldırım, K.,**Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1990.
- Yılmaz, H.,**Türkiye'nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**, TBB Yayınları, Ankara, 2009.
- Yılmaz, H.,**1961 ve 1982 anayasalarına göre sosyal hukuk devleti**,Abant İzzet Baysal Üniversitesi, SBE, YYLT, Bolu, 2006.
- Yurtcan, E.,**Ceza Yargılaması Hukuku**, 12. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2007.
- Yurtcan, E.,**Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının El Kitabı**, İstanbul, 2000.

Makale-Dergi

- Atar, Y.,**Demokratikleşme Kriterleri Açısından Türkiye'nin Anayasal-Siyasal Sistemine Bakışlar: Demokrasi, İnsan Hakları, Hukukun Üstünlüğü**; Demokrasi Platformu Dergisi, Yıl 1, sayı 2, Bahar 2005.
- Berkin, N., “Hakim ve Savcılar Hukukuna Getirilen Yenilikler”, *İÜ, HF*, C.38, S.1-4, İstanbul 1973.
- Bulut, A.-Hayta, A., “Yargıya Güven”, *Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı*, S.10, 1996.

Coşkun, V.,**16 Nisan 2017 Tarihinde Kabul Edilen Anayasa Değişikliklerinin Değerlendirilmesi**, DÜHFD, Cilt: 22, Sayı: 36, Yıl: 2017.

Daver, B., “Anayasa Mahkemesi Yargıcı (Üyesi)”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, S. 3, 1986.

Tosun, F.M.;Yargı ve Demokratik Meşruiyet, Türkiye barolar Birliği Dergisi, S.88; Atay,E.E., Hukukta Meşruiyet Kavramı, GÜ, HF Dergisi, C.1 S.2, 1997.

Dönmezer, S.,“Ceza Adaleti Sistemimiz Üzerine Düşünceler”, *Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı*, S.10, 1996.

Erdem,F.H.,**Türkiye’de Devlet-Üniversite İlişkisinin Tarihsel-Siyasal Analizi**, Muhafazakar Düşünce Dergisi, S.1, 2004.

Gölcüklü,F.,“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde ‘Adil Yargılama’”, *AÜSBF Dergisi*, C.49, S.1-2.

Gözler, K., “Askeri Yargı Organlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu”, *İnsan Hakları Yıllığı*, C. 21-22.

İnceoğlu,S.,**Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkilliliği**Uluslararası Sempozyumu, Ankara, 2009.

İnceoğlu, S.,**Yeni Anayasada Bağımsız bir Yargı İçin Neler Yapılmalı?**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.95, 2011.

Keyman, F.;**Devlet Bekası-Hukukun Üstünlüğü Karşıtlığı: Türkiye’de Devlet Sorunu ve Demokratikleşme Olasılığı**, Doğu-Batı Dergisi, S.13.

Metin, Y., “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, S.27, 2010.

Mumcuoğlu, M., “Hukuk Devletinde Bağımsız Yargının Yeri ve Bağımsız Yargının Türkiye Gelişimi”, *Ank.BD*, S.2, Ankara.

Oktay, C., “Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Yargı Açısından Anlamı ve Türkiye Örneği”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, C.1, S.1., Ankara.

Öden, M., “Anayasa Yargısında Yargıcın Davaya veya İşe Bakamaması”,*AÜHFDergisi*, C.43, S.1-4, 1993.

Özay,İ., **Devlet, İdari Rejim ve Yargısal Koruma**, İÜ, HFDergisi, C.111, İstanbul 1990.

Özen, M., “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, *Ankara Barosu Dergisi*, C.68, S.1.

Ünal, Ş.; “**Demokrasi Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı**”, Yeni TürkiyeYargı Reformu Özel Sayısı, S.10.

Ünver, Y., “Yargı Bağımsızlığı Açısından Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu”, *İÜHF*, C. 53, S. 1-4, İstanbul.

Yanık, M., “Karşılaştırmalı Hukuk ve Uluslararası Standartlar Işığında HSYK’nın Oluşumu, Çalışma Şekli ve Kararların Denetimi”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, S.27, 2010.

Yazıcı, S.,“*Yargı Reformu Projesi: Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu*”, **Yargısal Düğüm: Türkiye’de Anayasal Reforma İlişkin Değerlendirme ve Öneriler** (Ed:Serap Yazıcı), TESEVYargı Siyasal Raporları 1, İstanbul, 2010.

Yazıcı, S.,**Avrupa Birliği Süreci: Ulus Devletten Ulusüstü Devlete Geçişte Hukuk Devletinin Değişen İçeriği**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54 S.4.

İnternet Kaynağı

Daver, B.,**Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Yargı Açısından Anlamı ve Türkiye Örneğine Dair Yorum**, www.anayasa.gov.tr (E.T: 23.04.2018).

Mızrak, D.,**Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi Kapsamında Mahkemelerin Objektif Açıdan Tarafsızlığı İlkesi**, <http://ihm.politics.ankara.edu.tr>(ET:23.03.2018)

Şahbaz, İ.,“AIHM Kararlarında Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/ibrahim_sahbaz.pdf, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

Şen, E.,**HSYK’dan HSK’ya**www.haber7.com.tr,(ET:20.01.2018).

www.t24.com.tr/haber/hskurasiertelendi574235(ET.08.02.2018)

<http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/insanhaklari/bakanlarkomitesikararlari.html>

(ET.08.02.2018)

<http://www.haberturk.com/son-dakika-enis-berberoglu-davasinin-heyeti-hsk-karari-ile-degisti-1775676> (ET:20.03.2018)

TÜSİAD, Yargılama Düzeninde Kalite,

http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/yargilama.pdf, (02.01.2018).

Diğer Kaynaklar

Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Taslağı, Ankara 2009, 1.1. başlık altındaki görüşler.

Anayasa Mahkemesi, 13 Mayıs 1964 Tarih ve E 1963/99, K1964/38 Sayılı Karar, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, S.2.

Anayasa Mahkemesi, E.1970/31, K.1971/21, T.18.2.1971. Resmi Gazete tarih/sayı: 9.7.1971/13890.

Anayasa Mahkemesi, E.1988/32, K:1989/10, T.28.02.1989, R.G. Tarih-Sayı: 22.06.1989-20203.

Anayasaları'ndaki Durumu", 2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı.

Bkz, 2005, 2008 ve 2011 yıllarındaki istişari ziyaret raporları

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi md. 10.

Concluding Observations of the Human Rights Committee on Romania. 28.7.1999). CCPR/C/79/Add.111, para.10. [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CCPR.C.79.Add.111.open](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CCPR.C.79.Add.111.open) document (1.1.2008); Concluding Observations on Peru (15.11.2000), CPR/CO/70/Open document (1.1.2008); Concluding Observations on El Salvador CCPR/C/79/Add.34, para.15 (18.4.1994), Concluding Observations on Tunisia (10.11.1994), CCPR/C/79/Add.43, para.14; Concluding Observations on Nepal (10.11.1994), CCPR/79/Add.42, para.18; Open document (1.1.2008); Ayrıca bkz., International Principles, s.18.

Erdoğan, M., **Yargıya Dair**, Dünden Bugüne Tercüman :22.01.2004

Esas Sayısı : 1976/43 , Karar Tarihi : 27/1/1977

Esas Sayısı : 1976/43, Karar Sayısı : 1977/4; AYM Kararı.

G. 22.9.1971, Sayı 13964, No. 1488, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Anayasa Değişikliği, madde 143.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 2012 Faaliyet Raporu", *HSYK Strateji Geliştirme Bürosu*, 2013.

HammergreenLinn, Do JudicialCouncilsFurtherJudicial Reform, Carnegie EndowmentRule of Law Series, June 2002.

İnceoğlu,S.,**Kuşatılan Yargıda Hangi Reform?**, Radikal, 23 Şubat 2010.

MahmudEs’ad b. EmînSeydîşehrî, Hukuk İlmi Tarihi, Daru’l-Funûn Hukuk Fakültesi Müderrislerinden, Isparta Mebusu, İstanbul – Matbaa-i Amire, 1332.

Nancy Maveety, **ThePioneers of theJudicialBehaviour**, Michigan UniversityPress, 2002 Michigan.

Selçuk, S.,**Stratejik Boyut Dergisi Röportajı**, Stratejik Boyut, Ekim-Kasım-Aralık 2009.

Tamahana, B.Z.,TheHistoryandElements Of TheRule of Law, SingaporeJournal of Legal Studies, vol.4.

Türk Yargı Sisitemindeki Reformlar: Dünden Bugüne HSYK ve Avrupa Uygulaması ile Mukayese Uluslararası Sempozyum Kitapçığı.

Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı ve Yargıda Örgütlenme, YARSAV Yayınları, Sempozyum Kitapçığı, Ankara, 2008.

Türkiye’de Anayasal Reforma İlişkin Değerlendirme ve Öneriler (Ed:Serap Yazıcı), TESEV

VeniceCommission, **JudicialAppointments Report**, 2007.

WimVoermans, Pim Albers, **CouncilsfortheJudiciary in EU Countries**, CoE, march 2003.

Yargı Siyasa Raporları 1, İstanbul, 2010.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bylock isimli programa dair görüşlerinin yer aldığı 2017/16-956 sayılı kararı.

Yavuz, B., R.G. 22.9.1971, Sayı 13964, No. 1488, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Anayasa Değişikliği, madde 143.

1982 Anayasası Danışma Meclisi taslağında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Vekili de Kurulun 25.08.2016 Tarihli Resmi Gazete'nin Yargı İle İlgili Bölümünde 2847 Hakim-savcının meslekten çıkarıldığı 2016/426 sayılı Karar.

9 Haziran 1998 tarihli Incal/Türkiye kararı, parag. 70-71, AİHM İçtihatları.

"İnsan Hakları Mevzuatı", *Kanun Metinleri Dizisi 17*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

ÖZGEÇMİŞ

15 Ekim 1981 tarihi, Samsun İli Kavak ilçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi(Amasya Sağlık Meslek Lisesi Hemşirelik Bölümü) Amasya’da tamamladıktan sonra, Hacettepe Üniversitesi, Odyometri Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden sonra Hemşire olarak göreve başladım.Sonra Eskişehir Anadolu Üniversitesi Kamu yönetimi bölümlerini tamamladım.2001 yılından beri, kamu sektöründe hemşire olarak görev yapmaktayım. 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında da, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalında Kamu Hukuku yüksek lisans eğitimine başladım.

Halen İstanbul Büyükçekmece Devlet Hastanesinde hemşire olarak görev yapmaktayım. Özel ilgi alanlarım anayasa hukuku,sağlık hukuku, vergi hukuku ve sokak hayvanlarıyla ilgilenmektir.

Melek KOÇ